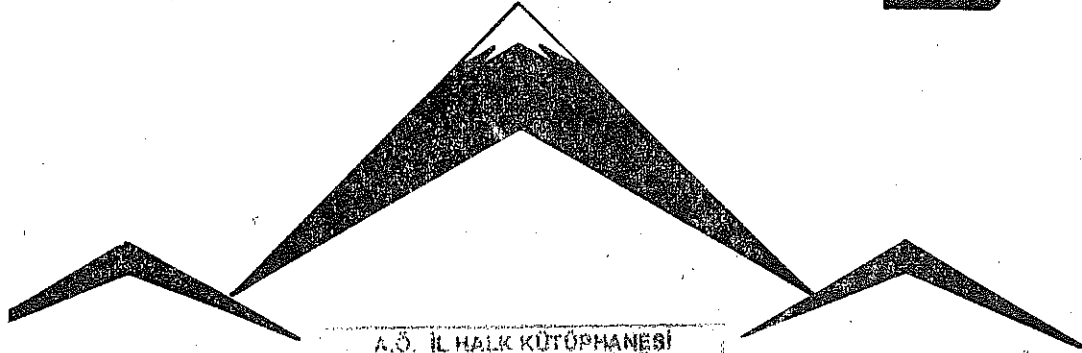
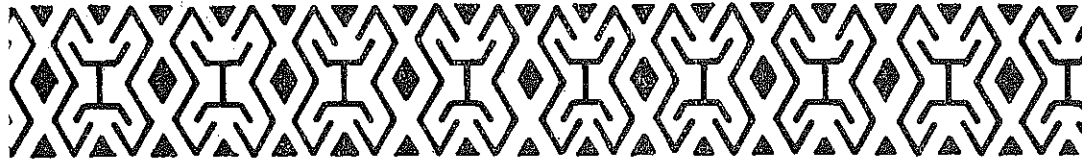
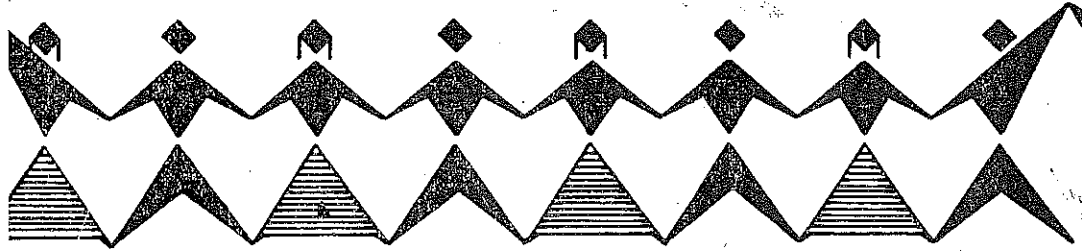

TARİHİ VE FOLKLORUYLA

elmadag

A.Ş. İL HALK KÜTÜPHANESİ	
ODUNC VERME BÖLÜMÜ	
KAYIT NO	YASIN NO
26797	906 5123

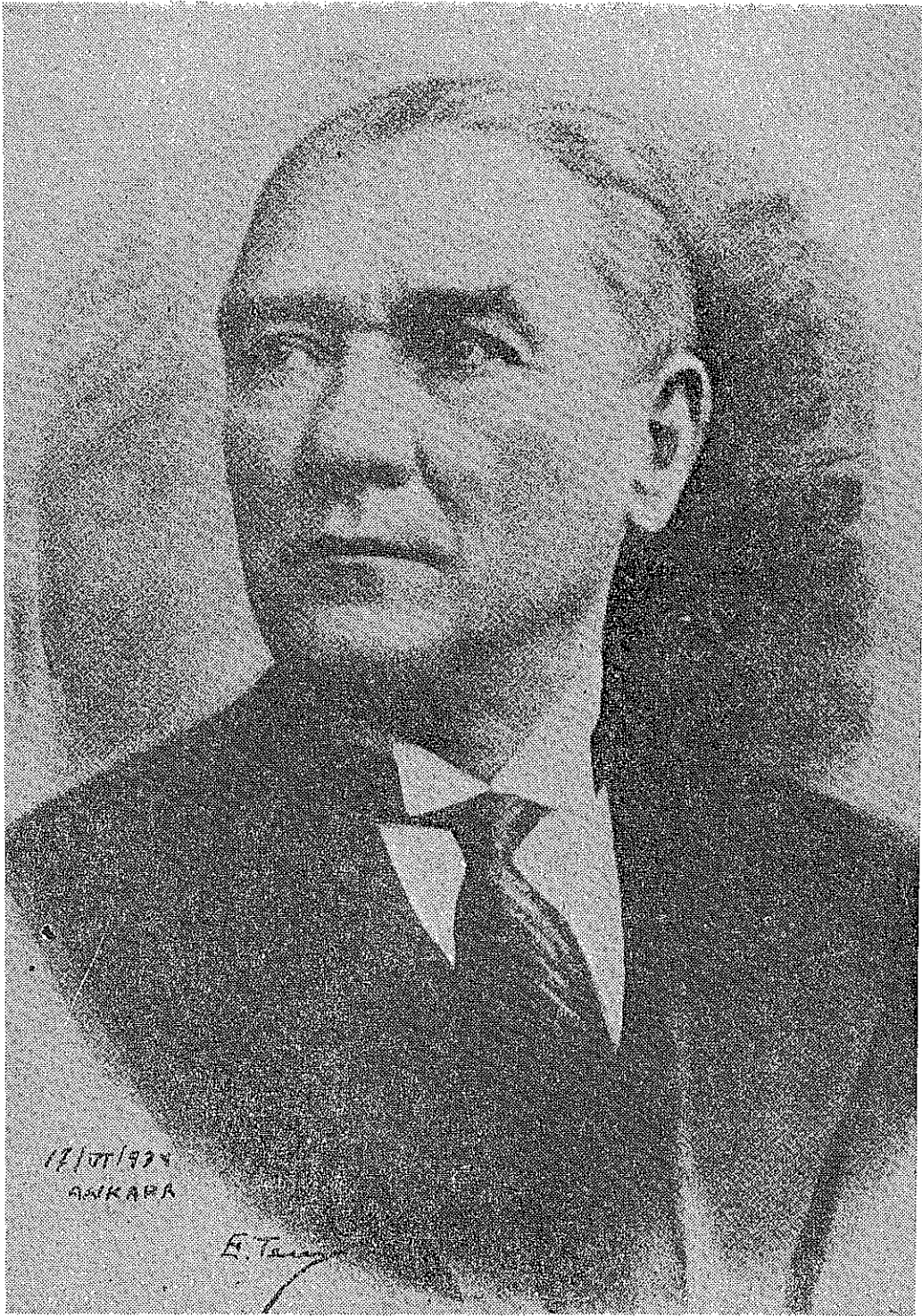

MUSTAFA CEYLAN

*" Rahmetli Babam Mehmet Ceylan'ın özige
Hatırasıııa..."*

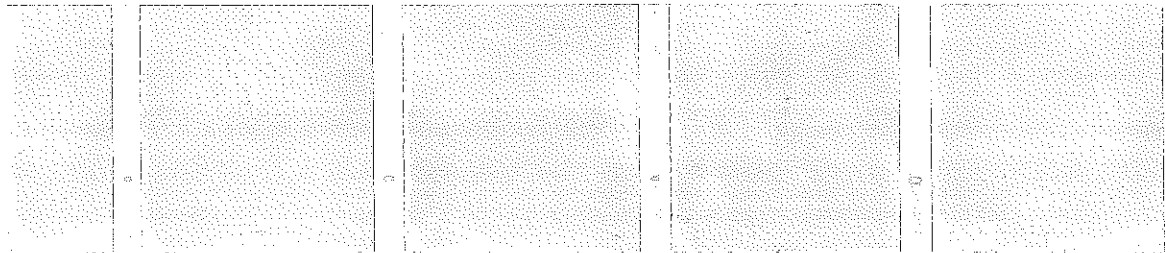
YARGIÇOĞLU MATBAASI

TEL : 19 43 02 — ANKARA

11/07/92
ANKARA

H. Tunc

S U N U Ş

Elmadağ... Başkent Ankara'nın en yakın ilçesi. 1980 nüfus sayımına göre 30356 kişinin yaşadığı cennet vatanımızın güzide parçalarından birisi.

Sokaklarında yalınmayak koştuğum, harmanlarında çile savurduğum, bağ bozum mevsiminde sepet sepet üzüm topladığım, bahçelerinden dünyanın en tatlı meyvelerini alıp yediğim, fabrikalarında ter akıttığım, köy yollarında yorgun kağnılarla dolduğum, düğünlerinde gülüp-oynadığım belde...

Çocukluğum, gençliğim ve bütün ömrümün ebedi tahtının sultanı ilçe...

Geçmişimin ve geleceğimin ışıklı yollarını göstermiş ve gösterecek olan, ayrı kaldığımda düşlerimi süsleyen, kimi zaman hasretinden kavrulduğum, kimi zaman kavuşmaya doyamadığım dünyanın en güzel toprağı...

Elmadağ...

1974 yılında Kaymakamlığa müracaat ederek, ülkenin her ilini, ilçesini ve kasabasını tanıtan bir kitabın olduğunu, güzel Elmadağ'ı tanıtan bir kitabın bulunmadığını bildirmiş ve mutlaka yazmak istediğimi beyan etmiştim. Yaklaşık 10 yıldan bu yana çalışmalarımı sürdürdüm. Araştırmalarımdaylesine bilgi, belge ve kaynaklarla karşılaştım ki, ben de şaşırardım...

Bu şahane memleket için, ayyıldızlı bayrak için her evden bir şehit vermiş olan Elmadağ'ımı yazmak bana dünyanın en büyük zevkini verdi. Tarihin derinlikleri arasında kalmış, artık rahmete kavuşmuş atalarımızın dağarcıklarında onlarla birlikte gitmiş bulunan maziyi, gün ışığına, ilçemizin gündemine getirmek mecburiyetindeydim.

Çünkü, genç nesiller ilçemiz hakkında kaynak bulmakta büyük güçlükler çekiyordu.

Bu kitabım, ilçemiz hakkında yaptığım araştırmanın ilk ürünüdür. Bundan sonra da, ilçemiz köylerini ve ilçemizdeki adetleri, efsane ve masalları belgelerle anlatacak çok çeşitli kitaplar sunmaya çalışacağım.

«İlçemizi Tanıyalım,
Tarih İçinde İlçemiz,

Folkloruyla Elmadağ» bölümlerinden meydana gelen bu kitabımın yayınlanmasında, bilgi ve belgelerin toplanmasında yardımlarını esirgemeyen Hasanoğlan Belediye Başkanı Emekli Albay Mustafa Bora'ya, Öğretmen Nazmi İpek'e, İbrahim Özgen'e, Haydar Yener'e, Hasanoğlan'da bulunan bütün kireç sanayii işletmecilerine, kitapda reklâmı bulunan ilçemiz esnafına, Baştaş Başkent Çimento Sanayii'ne teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, kitabımızın basılması için teşviklerde bulunan değerli hemşehrilerime, arkadaşlarıma, büyüklerime teşekkür etmeyi de yerine getirilmesi lazım gelen bir borç bilirim.

Elmadağ... Hakkında çok az yazılmış bir belde... Bu ilk çalışma olduğu için, elbette, beldemizi tam olarak yansıtmayacak ve bazı noksanlıklar bulunacaktır. Bu nedenle, noksanlıklarımızı ilerdeki çalışmalarımızda, değerli eleştirilerinizle tamamlamak ümidindeyiz.

Çünkü, Elmadağ toprağı kutsaldır. insanı yigittir ve sevgi doludur.

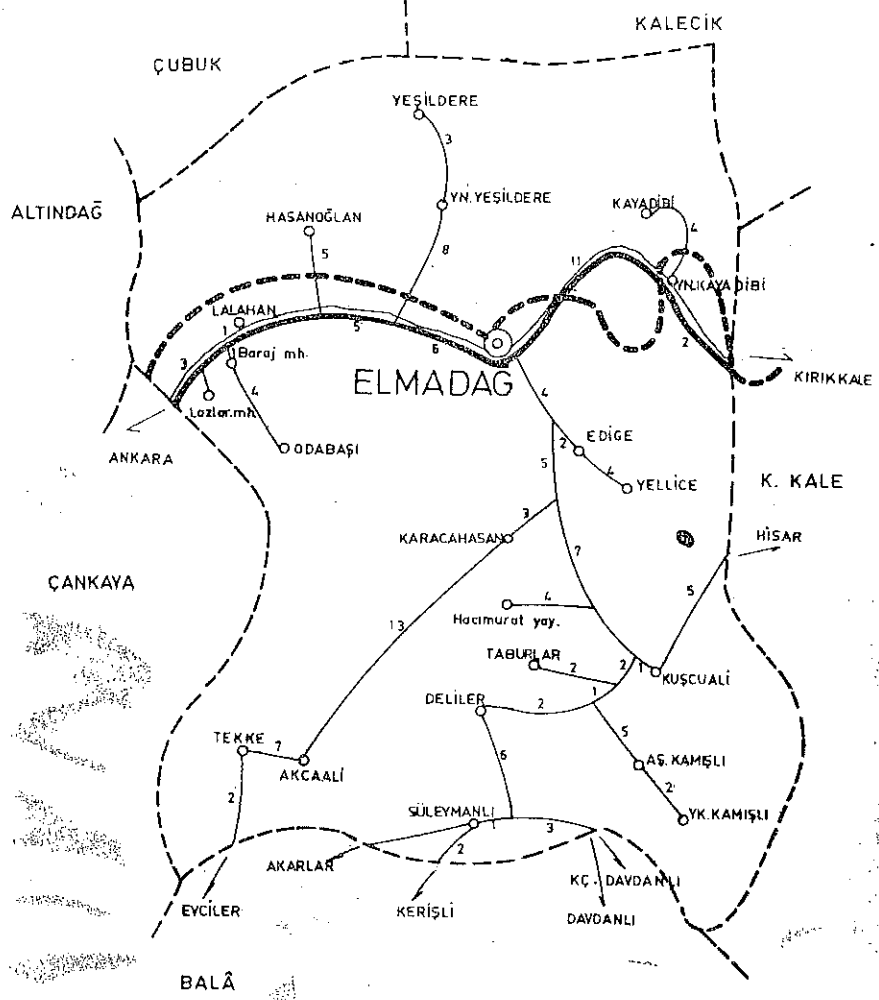
Mustafa CEYLAN

Mayıs/1983

ELMADAĞ

10

Köy ve bucak sayısı : 14
Mahalle sayısı : 7
Yüzölçümü : 573 Km²

İÇİNDEKİLER

Sayfa

A — İLÇEMİZİ TANIYALIM

1. İlçemizin Türkiye Haritasındaki Yeri	11
2. İlçemizin Adı	11
3. Ankara İlinin Dağları ve Elmadag'ın Rakımı	12
4. İlçemizin Sınırları	12
5. İlçemizin Jeolojik Durumu	15
6. İlçemizde Madenler	16
7. İlçemizin İklimi	17
8. Akarsu Durumu	18
9. İlçemizin Nüfusu	18
10. Elmadag İlçe Belediyesi	21
11. Hasanoğlan Belediyesi	29
12. M. K. E. Barut Fabrikası	34
13. Baştaş Çimento Fabrikası	36
14. Atatürk Öğretmen Lisesi	38

B — TARİH İÇİNDE ELMADAĞ'DAN NOTLAR

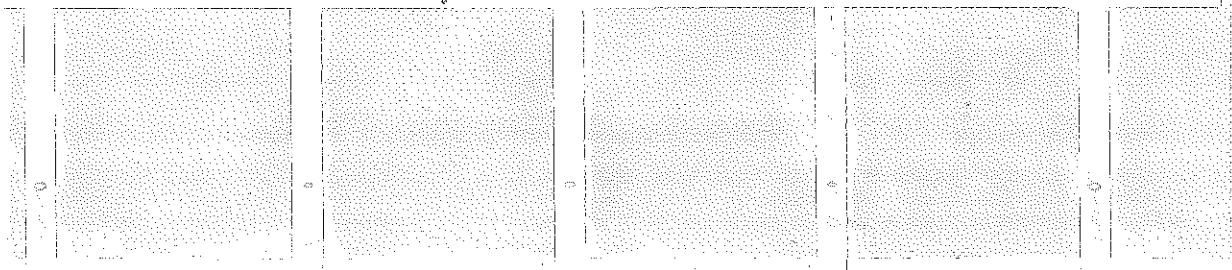
1. Elmadag ve Çevresinin Genel Tarihi	46
2. Edige Nedir? Kınık Ne Demektir?	49
3. Hasanoğlan'da Tarihi Eserler	51
4. 400 Yıl Önceki Elmadag'dan Manzaralar	55
5. Tarihe Bir Başka Bakış	57
6. Profesör Gözüyle	59
7. Büyük Atatürk'ün Ankara'ya Gelişinde Elma- dağlılar	61
8. Kurtuluş Savaşında Manevi Mimar Olan Elma- dağlılar	68
9. İlçemiz Tarihinden Yapraklar	75
10. Ankara'nın İdari Tarihçesinde İlçemiz	77
11. Tarihten Yapraklar/Merkez İlkokulu	79
12. » » Yenimahalle İlkokulu ..	80
13. » » Hasanoğlan Mareşal Çak- mak İlkokulu	81

C — FOLKLORUYLA ELMADAĞ

1. Elmadağ'da Folklor	87
2. İlçemizde Evlenmeler/Ailenin Kuruluşu	88
3. » » Ailenin Kuruluşundaki Aşamalar	90
Nişanlılık Öncesi Dönem Dünür Gitme/Söz Kesme Nişan Töreni	91
4. Elmadağ ve Çevresinde Çocuk	92
Çocuk Oyunları	97
5. Unutulmayan Adetlerden Birkaçı	97
6. Oyunlarımız ve Türkülerimiz	99
Misket	
Hüdayda	
Allılar	
Yandım Şeker	
Mor Koyun	
Name Gelin	
Burçak Tarlası	
Pazarda Kına	
Köprüden Geçti Gelin	
Mor Menekşe	
Zahidem	
Ay Gelin	
Su Sızıyor	
Keziban	
Şeker Dağın Kırcısı	
Karpuz Kestim	
Sarı Kız	
Suya Gider Allı Gelin	
Sarı İpek	
Oyalı da Yazma	
Deveyi Düzde Gördüm	
7. Eski Pehlivanlarımız	118
8. Deyim ve Atasözleri	119
9. Elmadağ'a ve Elmadağ'lılardan Şiirler	122
10. Ek Bilgiler	129
11. Bibliyografya	160

İLÇEMİZİ TANIYALIM

İLÇEMİZİN TÜRKİYE HARİTASINDAKİ YERİ :

İlçemiz Elmadağ, Ankara İline bağlı, Orta Anadolu yaylasının kuzeyinde bulunur.

Doğusunda : Kırıkkale

Batısında : Ankara (Çankaya - Altındağ)

Kuzeyinde : Çubuk - Kalecik

Güneyinde : Balâ bulunmaktadır.

Ankara - Kayseri, Samsun demiryolunun çıkış kapısında ve Başkenti doğuya, Karadeniz Bölgesine bağlayan kara ve demiryolunun üzerindedir.

40 derece 00 dakika kuzey enlemi

34 derece 25 dakika doğu boylamı arasındadır.

Ankara'ya 40 km. uzaklıktadır.

İLÇEMİZİN ADI :

İlçemiz, Elmadağ adını, ilçe merkezine yakın olan dağ'dan yani Elmadağı'ndan almıştır. İlçemiz adı, eskiden, «Küçük Yozgat» idi.

Ülkemizde Elmadağ adını taşıyan çok az yer bulunmaktadır. Bunlardan birisini 1946'da İçişleri Bakanlığınca yayımlanmış «Türkiye'de Meskün Yerler Kılavuzu» adlı kitaptan aldık. Aynen şöyle :

Adı	: Elmadağ
Niteliği	: Çiftlik
Köy Muhtarlığı	: Kömürçukuru
Bucağı	: Belen
İlçesi	: İskenderun
İli	: Hatay

Ayrıca, İstanbul'da büyük bir semtin adı da Elmadağ'dır. Kayseri İline bağlı Yahyalı İlçesi yakınında 2140 metre yüksekliğindeki dağın adı da Elmadağ'dır.

Şu halde, yerleşme birimi olarak, Elmadağ adı ile tanınmış iki yer bulunmaktadır. Bunlardan birisi İstanbul'daki Elmadağ, diğeri de ilçemizdir.

ANKARA İLİNİN DAĞLARI VE ELMADAĞ'IN RAKIMI :

Dağın Adı	Yüksekliği	İlçesi
Işık Dağı	2.015 m.	Kızılcahamam
«İdris Dağı»	1.985 m.	Elmadağ
Yıldırım Dağı	1.980 m.	Kızılcahamam
Kavaklı Dağı	1.962 m.	Beypazarı
«Elmadağ»	1.855 m.	Elmadağ
Aydos Dağı	1.850 m.	Çubuk

Görüldüğü gibi, ilçemiz 1985 metre yükseklikteki İdris Dağı ve 1855 metre yükseklikteki Elmadağ'ının arasında kurulmuş olduğundan hayli yüksektedir.

Yani, bir yerin denizden yüksekliğine o yerin RAKIMI denildiğine göre ilçemizin rakımı da hayli yüksektir ve rakımı : 1100 metredir.

İLÇEMİZİN SINIRLARI :

İlçemizin adı eskiden «Küçük Yozgat» idi. Araştırmalarımızla, 15/5/1941 tarihli ve Ankara Vilâyeti Çankaya Kaymakamlığı Yazı İşleri Kaleminin 254 No. lu «Kararı» nı bulduk. Yalnız, bu karar 10/10/1952 tarihinde «Aslının Aynıdır» tasdiki yapılmış ve zamanın Belediye Başkanı Hüseyin Özcan tarafından onaylanmıştı. İşte bu kararda, «Küçük Yozgat» Köyü'nün sınırları belirtiliyordu.

Ayrıca, gene araştırmalarımızda bir karara daha rastladık' Bu ise İller Bankası Genel Müdürlüğünün 22/8/1974 gün ve 7275 sayılı emirleri gereği kurulan bir komisyonun 23/8/1974 tarihli Elmadağ İlçesinin sınırlarını tespit eden «Protokol» dur.

1941'den 1974'e tam 33 yıllık bir zaman dilimi içinde Elmadağ'ın sınırlarının nasıl bir değişim gösterdiğini görebilmek için bu iki belgeyi aşağıya aynen alıyoruz.

T. C.
Ankara Valiliği
Çankaya Kaymakamlığı
Yazı İşleri Kalemi No. 254

K A R A R

Küçük Yozgat Nahiyesine bağlı Küçük Yozgat Köyüne ait olup, Köy Kanununun 3 ve 5 inci maddeleri hükümlerine tevfi kan çizilen sınır kâğıdı 15/5/1941 tarihinde hey'etimize tevdi edilmekle okundu.

1. Şarkan Edige Köyü ile : Kayapınar, Kılıçlarla, Hotağın Taşsu deposu başı.

2. Garben : Odabaşı Köyü ile Dedeardıç, Göçyolu Karanlık Arkaç İkipınar.

A.- Cebeci Nahiyesine bağlı Kutludüğün Köyü ile Küçük-yozgat'ın batısındaki Dedeardıç kayasından başlayarak Kavakpınarı, Dedekayası, Kurdini üzerinden Üzeyirin damından Eğrek kayasına giden mevzul hattır.

3. Şimalen : Hasanköyü ile : Lâlabel, Deliahmetkayası, Yenışihla Böhrüz çakılı Deveci tren yolu.

4. Cenuben : Karacahasan Köyü ile, Eğrekkaya, Batankaya, Çamsivrisi ile huduttur.

Yukarıda dört maddede yazılı olan mevkiller Küçük-yozgat Köy hudutu olarak tespit edilmiştir. Bu hudutnameden bir nüshası alâkadar köye gönderilmek, bir nüshası tapuda ve bir nüshada dosyasında kalmak şartıyla üç nüsha olarak ve tasdikine 22/5/1941 tarihinde karar verildi.

	Tahrirat Hükümet	Ziraat		
Kaymakam	Malmüdürü	Kâtibi	Tabibi	Memuru
Daniş Yurdakul	Tahir Erdoğan	A. Ünal	K. Çandır	Y. Arıhan

Aslının aynıdır. 10/10/1952

Elmadağ Belediye Başkanı

Hüseyin Özcan

(Mühür - İmza)

P R O T O K O L

Ankara İli Elmadağ İlçesinin mevcut halihazır haritalarına ilâveten Elmadağ Belediyesince istenen sahaların tespiti için İller Bankası Genel Müdürlüğünün 22/8/1974 tarih ve harita/7275 sayılı emirleriyle heyet halinde adı geçen ilçeye gidildi.

6785 sayılı İmar Kanununun 26. maddesine göre hazırlanan 10 Nisan 1974 gün ve 14854 sayılı Yönetmelik hükümlerine göre, imar sahası içerisinde bulunan ve iskân olarak kullanılacak sahanın imar planının yapılmasına esas teşkil eden ilâve halihazır haritaların sahasının hudutlarını tespit için; mahallin en büyük mülki amiri Kaymakam Aydemir Ceylan başkanlığında toplanarak İmar Komisyonu olarak ilâve harita sahasının hudutlarını aşağıda anlatıldığı şekilde tesbitini yapmıştır.

BATI HUDUDU: Mevcut halihazır harita Böhrüz deresi üzerinde bitimi noktasından başlayarak Deveci deresini takiben dere içeride kalmak şartıyla mevcut harita ve tren yolundan 50 metre takiben Yenimahalle'de bulunan Akkaya tepesine ve oradan Yenimahalle'den çıkıp Çeşmebaşı sırtları ve Keklik deresine giden yol kavşağına.

KUZEY HUDUDU: Batı hududunun bittiği Çeşmebaşı sırtları ile Keklik deresine giden yol kavşağından başlayarak doğuya doğru Köpek deresi ile Mezarlığın içerisinden gelen Çeşmebaşı deresine giden yolun Köpek deresi ile kesiştiği nokta.

DOĞU HUDUDU: Köpek deresi ile yol kesiminden başlayarak güneye doğru Yenimahalle'den çıkıp Sarayözü bağlarına giden iki patika yol kavşağına ve oradan tren yolu ile ve bu tren yolundan Elmadağ'a giden patika yolun Kurtlu deresi batısında kalan kesim noktasına ve oradan da Elmadağ - Kırıkale şosesinin üzerinde bulunan halihazır harita noktalarıdır.

GÜNEY HUDUDU: Mevcut halihazır harita noktalarıdır. İşbu protokol mahallinde hazır bulunanlar tarafından tanzim edilerek beş (5) nüsha halinde imzalanmıştır. 23/8/1974

Not: İlâve olarak alınan saha içerisinde şehircilik ve jeolojik yönden sakıncalı kısımlar bulunmakta olup, bazı teknik

nedenlerle zorunluluk karşısında alınmıştır. Detaylı jeolojik etüt harita alınmadan sonra yapılacaktır.

İmar Komisyonu Bşk.

Aydemir Ceylan
(Kaymakam)
(İmza)

Belediye Başkanı
Adil Pehlivan
(İmza)

Bel. İn. Fen Memuru
Cemal Karakuş
(İmza)

İl. Bank. İn. Pl. Dai.
Re. Y. Mim.
Solmaz Aykut
(İmza)

İl. Bank. Har. D.
Re. Jeo.
Şükrü Ekici
(İmza)

İl. Bank. Har. D. Re.
Harita Fen Mem.
S. Zeki Ayan
(İmza)

İLÇEMİZİN JEOLJİK DURUMU :

İmar ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğünce yayınlanmış bulunan, Jeoloji Yüksek Mühendisi Ahmet Taban'ın «Kentlerin Jeolojisi ve Deprem Durumu» adlı kitabın 45 - 46'ncı sahifesinde ilçemizin jeolojik durumu hakkında aynen şunlar yazılıdır.

«ELMADAĞ :

Ankara'nın doğusunda 74 km. mesafededir. (40 km. olması gerekir.) Oldukça arızalı bir topoğrafyaya sahiptir. Batı kısmı kısmen düzlüktür.

Kasabanın büyük kısmı (Paleozoik) Permo - Trias yaşlı beyaz renkli kristalize kireçtaşları üzerindedir. Bazı kısımlarda ince kil ara tabakaları bulunur. Batıya gidildikçe üzerlerindeki toprak tabakasının kalınlığı artar. Kuzey batıda ise kırmızımsı esmer renkli pliosen'e ait killi seviyeler yer alır.

Deprem durumu : 4. derecede tehlikeli deprem bölgesindedir.

HASANOĞLAN :

Ankara'nın kuzeydoğusunda 33 km. mesafede İdris Dağı'nın güney eteklerinde kurulmuştur. Kasabanın kuzey ve doğusu engebeli, güneyi ise düzlüktür. Batıdan Kayaş çayının bir kolu olan Hasanderesi geçmektedir.

Kasabanın kuzey ve kuzeydoğusundaki yüksekliklerde şistler üzerinde Perma - Trias yaşlı beyaz renkli, kristalize kireçtaşlarının yer aldığı görülür. Meskûn genellikle yamaç molozu üzerindedir. Kalınlıkları 3 - 15 m. de değişmektedir. Kuzeybatıda Harmantepe civarında görülen Neojene ait mor - gri renkli killer ince tabakalı şisti bir yapı gösterirler. Güney ve güneydoğudaki düz sahalar ise, killi, kumlu, çakıllı alüvyondan oluşmuştur. Yeraltı suyu 8 - 10 metre derinliktedir.

Deprem durumu : 4. derecede tehlikeli deprem bölgesindedir. Civarın tesirindedir.»

İLÇEMİZDE MADENLER

KROM :

İlçemizde, KAYINCAK KAYA (Kanıca Kaya) adı ile bilinen mevkide orta kaliteli (Cr_2O_3) cevher bulunduğu ve % 30 - 40 Adese şeklinde takriben E - W yönünde, yatım kuzeye doğru 30 - 35, birkaç metre ebadında krom madeni bulunmaktadır. Ekonomik değeri yoktur.

BAKIR :

İlçemizin KARACAHASAN KÖYÜ'nün «YANIK» mevkiindedir. Mevkiden Karacahasan'a 500 metre patika, 3,5 km. de bozuk köy (araba) yolu vardır. Arazi, serpantinlerden ve kalkerlerden müteşekkildir.

Bakır madeni, bir dere içindedir. «Mostra» veren alan, yaklaşık 40 metre uzunluğunda ve 1,5 - metre genişliğindedir.

Cevher, pirit ve kalkopritten oluşmuştur. Dere civarında az - çok oksitlenmiş demirde bulunuyor. Buradan bir örnek alınmış ve şu neticeler elde edilmiştir.

Fe (Demir) : % 26,64

Cu (Bakır) : % 0,52

S (Kükürt) : % 18,59

İlçemizde bulunan madenler hakkında bizim tespit edebildiklerimiz bunlar. Ashında, öyle kanaatimiz ki, ilçemizde çok çeşitli madenler bulunmaktadır. Bu işle ilgili kamu kurum ve

kuruluşlarının bu konuda ciddi bir araştırma yapmaları dileğimidir.

Yukarıdaki iki örnek, çeşitli madenlerden sadece iki tanesidir.

İLÇEMİZİN İKLİMİ :

İlçemizde, tipik bir Orta Anadolu iklimi hüküm sürer.

Kışlar, soğuk ve karlı.

Yazlar, sıcak ve kurak geçer.

En sıcak aylar : Temmuz - Ağustos.

En soğuk aylar : Ocak - Şubat.

Ankara'nın çeşitli ilçelerinde meteoroloji istasyonu vardır. Bunlardan Kırıkkale, Beypazarı, Çubuk ve Elmadağ istasyonları sıcaklık gözlemleri de yapmakta, diğer ilçelerde ise yalnız yağış gözlemleri yapılmaktadır.

Aşağıdaki tablolar incelendiğinde de görülecektir ki, ilçemizde ortalama yağış miktarı yıllık 477,2'dir. En çok yağış, % 38 ile ilkbahar'da ve % 33 ile de kışta olmaktadır.

Kar örtüsü, 3 cm. ile 50 cm. arasında değişir.

Yılın ortalama 25 - 30 günü sisli geçer.

MEVSİMLERE GÖRE YAĞIŞ :

	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış
Yağış miktarı :	179,6	50,9	87,2	159,4
Yağışlı günler :	33	10	19	39
% olarak :	38	11	18	33

YAĞIŞLI GÜNLER VE YAĞIŞ MİKTARI :

Rasat Yılı	Yağışlı Günler	Yağış Miktarı
1	12,3	38,8
2	12,3	61,6
3	11,3	58,6
4	8,7	39,0

Rasat Yılı	Yağışlı Günler	Yağış Miktarı
5	13,0	82,0
6	6,3	42,0
7	3,7	8,9
8	—	—
9	5,3	43,3
10	8,0	29,4
11	5,3	14,5
12	14,0	59,0
YILLIK	90,2	477,2

AKARSU DURUMU :

İlçemizde yeraltı suyu 8 - 10 metre derinlikte bulunmaktadır.

Kargalı deresi, senenin ancak bir ayı su akıtmaktadır.

D. S. İ. (Devlet Su İşleri) raporlarının tetkikinden bir özet çıkararak bu konuda kısa bir bilgi vermek gerekirse, şunları kaydetmek faydalı olur.

ELMADAĞ SARIÖZ ÇAYI :

D. S. İ. 15 - 30 No. lu Ari.

Yağış alanı : 174 Km²

Toplam yıllık ortalama su : $20,74 \times 10^6$ m³

ELMADAĞ KILIÇLAR BALABAN ÇAYI :

D. S. İ. 15 - 57 No. lu Ari.

Yağış alanı : 1556 Km²

Toplam yıllık ortalama su : $71,4 \times 10^6$ m³

İLÇEMİZİN NÜFUSU :

İlçemizin Ankara'ya çok yakın olması, her geçen gün tarımdan sanayie doğru hızlı bir kayış göstermesi nedeniyle nüfusu hızla artmıştır. Özellikle ilçemize yakın köylerden ilçeye büyük oranda nüfus akışı olmuştur. Fabrikaların açılması bu artışı kamçulamıştır.

Şimdi, ilçemiz nüfusunun yıllara göre artışını bir cetvelde sergileyelim.

Yıl	İlçe Merkezi	Bucak ve Köy	Toplam
1940	9.130		9.130
1945			10.704
1950			10.538
1955	4.858	7.836	12.694
1960	5.813	15.051	20.864
1965	8.800	11.701	20.501
1970	11.152	12.709	23.861
1975	12.666	13.908	26.569
1980	15.068	15.288	30.356

1970'den 1980'e 10 yıllık bir süre içinde nüfusumuz :

1 9 7 0			1 9 8 0		
Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
23.861	12.430	11.431	30.356	15.891	14.665
Köyler	Erkek	Kadın	Köyler	Erkek	Kadın
12.709	6.510	6.199	15.288	7.780	7.508
Şehir	Erkek	Kadın	Şehir	Erkek	Kadın
11.152	5.920	5.232	15.068	7.911	7.157

Yüzölçümü : 573 Km²

Yüzölçümü : 573 Km²

Nüfus yoğunluğu : 41

Nüfus yoğunluğu : 53

ŞEHİRLEŞME ORANI :

	1965 Sayımı	1970 Sayımı	1980 Sayımı
Şehir nüfusu	9.000	11.152	15.068
Toplam nüfus	20.526	23.861	30.356
Şehirleşme oranı (%)	% 44	% 47	% 50

NÜFUSUN DAĞILIMI :

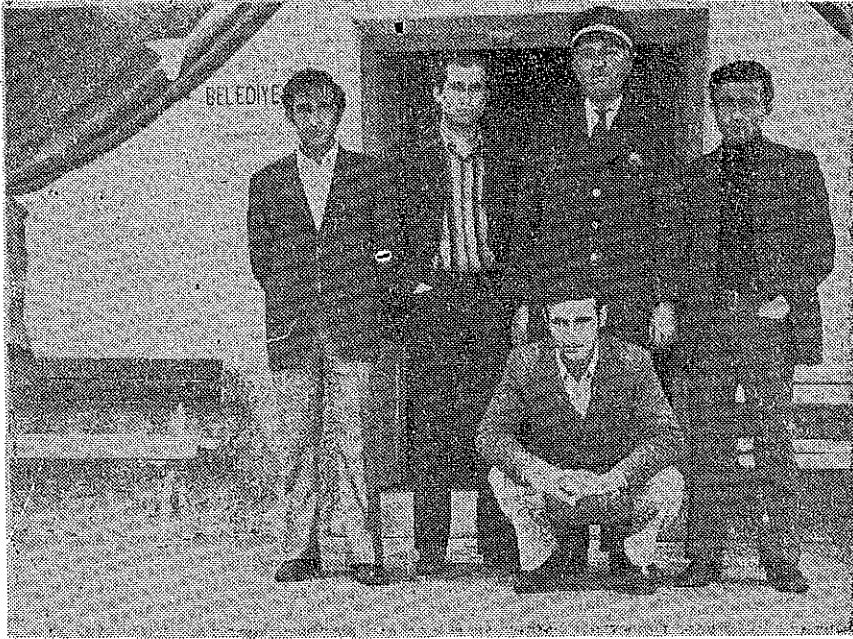
A d ı	Nüfusu		Hane Sayısı	
	1970	1980	1970	1980
Elmadağ Merkez	11.196	15.068	1.824	2.918
Akçaali	588	502	98	65
Aşağı Kamışlı	496	448	67	77
Deliler	644	588	98	119
Edige	305	268	54	89
Hasanoğlan	4.730	5.882	691	1.105
Karacahasan	789	849	138	167
Kayadibi	858	790	150	163
Kuşçuali	508	505	85	88
Odabaşı	1.744	2.403	287	458
Taburlar	318	427	41	67
Tekke	275	281	55	41
Yeşildere	1.166	1.896	185	280
Yukarı Kamışlı	297	178	35	31
Süleymanlı	—	271	—	48
TOPLAM	23.861	30.356	3.808	5.716

BELEDİYE

1. ELMADAĞ İLÇE BELEDİYESİ :

İlçemiz Elmadağ'da bir merkez belediyesi, bir de Hasan-oğlan Belediyesi olmak üzere iki belediye vardır.

Bunlardan Elmadağ Belediyesi, ilk defa 1944 yılında bir na-hiye belediyesi olarak kurulmuştur. Kuruluşunda, kalem, mu-hasebe ve veznedarlık olmak üzere sadece üç kısmı vardır.

İlk Belediye Başkanı HAYDAR MANAV'dır. Şimdi Hak'-kın rahmetine kavuşarak vefat etmiş bulunan Haydar Manav'ın belediyenin kuruluşunda büyük emekleri olmuştur.

1982 yılına kadar Belediye binası olarak kullanılan ilçemi-zin Yenice Mahallesindeki küçük kârgir müstakil tip bina, 1940

yılında Halkevi binası olarak yapılmıştı, 1944'den sonra Belediye binası olarak kullanıldı.

Tam 40 yıl ilçeye hizmet veren bu binanın Elmadağ'ın gelişim çizgisinde çok büyük bir yeri vardır.

1944 yılında 16.000,— TL.lık toplam bütçesiyle çalışmaya başlayan Belediyenin bugün artık milyonları aşan güzel bir bütçesi ve çok çeşitli imkânları bulunmaktadır. Fidanlıkları, lojmanları, pazar yeri, alanları, parkları, çeşitli motorlu araçları, otobüsleri ile ilçemize hizmet verebilmek için çalışmalarını sürdürmektedir.

Elmadağ'ın tarihçesinde M. K. E. Barut Fabrikasının özel bir yeri vardır. Bu fabrikanın kurulması ile, Elmadağlılara iş imkânları yaratılmış, elektrik, su gibi diğer alanlarda türlü faydaları beraberinde getirilmiştir. Nitekim, 1953 yılından itibaren ilçemize elektrik M. K. E. Barut Fabrikasından temin edilmiştir. Ancak, 1960'dan sonra Etibank ve TEK'nun enterkonnekte sistemine bağlanmıştır.

İlçemizin içme suyu 1953 yılında ihale edilmiş ve 1960'da ilçeye getirilmiştir. Bu ilk su «İlipınar» mevkiinden getirilmiştir. Çok eski zamanlarda bu İlipınar mevkiine halk yağmur duasına çıkardı. Burasının yağmur ve de su açısından halk dağarcığında kutsal bir yeri vardır. İlçemizin «İlipınar» dan getirilen bu su şebekesi zamanla yetersiz hale geldi, 1968 yılında İller Bankasınca ihale yapılarak «Kargalı - Karagöl» mevkiine kurulan bir pompaj istasyonu, 1972'de ilçeye su vermeye başlamıştır. 600 tonluk olan bu Karagöl pompaj istasyonu su deposu, saniyede 10 litre su akıtılabilmekte, İlipınar mevkiinden gelen su ise saniyede 8 litre su akıtılabilmektedir, burasının deposu da 150 tonluktur.

İlçemizin büyük bir hızla kentleşmesi ve konut sayısının her geçen gün artması karşısında, özellikle Samsun asfaltı üstünde kalan Yenice Mahallesinin su sıkıntısı halâ devam etmekte, bu sıkıntının giderilmesi için Belediye yeni depolama ve pompaj istasyonları kurma faaliyetine başlamıştır.

Belediye Mezbahası 1960 yılında çalışmaya başlamıştır. Zabıta ve veteriner kontrolü altında günlük et - canlı hayvan kesimi ve satışı yapılmaktadır.

Belediye Elektrik ve Su İşletmesi 1960 yılında kurulmuştur. 1979 'lu yıllarda bu işletmeye Ankara ve Elmadağ arasında işleyen otobüs işletmeciliği de katılmıştır.

Belediyenin yol, kanalizasyon ve diğer düzenleme çalışmaları devam etmektedir. İlçenin yerleştiği alanın çok engebeli ve kayalık olması bu hizmetlerin iletilmesinde çeşitli güçlükler doğurmaktadır.

İnşaat yapı kontrol, imar planı uygulamaları, park, bahçeler ve mezarlıklar işlerinin yürütülmesi işlerinde de ilçenin gelişimine paralel olarak bazı yeni yeni sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle de, ilçemiz halkının belediye çalışmalarına yardımcı olması bir zaruret olarak gözükmektedir.

BELEDİYE ÇALIŞMALARI :

Yılı	Belediye Bütçesi TL.	İşletme Bütçesi TL.
1944	16.000,—	
1945	12.800,—	
1946	12.000,—	
1947	12.000,—	
1948	20.000,—	
1949	22.500,—	
1950	40.000,—	
1951	55.400,—	
1952	72.475,—	
1953	94.610,—	
1954	317.222,94	
1955	139.840,—	
1956	160.600,—	
1957	160.000,—	
1958	175.000,—	
1960	220.000,—	
1961	282.500,—	70.150,—
1962	280.000,—	79.500,—
1963	280.000,—	112.500,—
1964	293.614,—	110.700,—
1965	310.830,—	108.550,—
1966	426.250,—	151.235,—

Yılı	Belediye Bütçesi TL.		İşletme Bütçesi TL.
1967	505.000,—		170.000,—
1968	600.000,—		146.600,—
1969	825.000,—		250.535,—
1970	850.000,—		272.000,—
1971	960.526,—		330.000,—
1972	1.029.027,—		360.000,—
1973	1.715.484,—		550.000,—
1974	2.100.000,—		910.000,—
1975	2.450.000,—		850.000,—
1976	2.750.000,—		960.000,—
1977	4.300.000,—		1.910.000,—
1978	6.900.000,—		5.040.000,—
Ek Bütçe			
1979	7.900.000,—	+ 1.500.000,—	6.060.000,—
1980	12.200.000,—	+ 6.700.000,—	16.017.000,—
1981	21.500.000,—		27.822.000,—
1982	40.500.000,—		33.380.000,—
1983	58.750.000,—		47.910.000,—

ELMADAĞ BELEDİYESİ İNŞAAT RUHSATLARI VE YATIRIMLAR

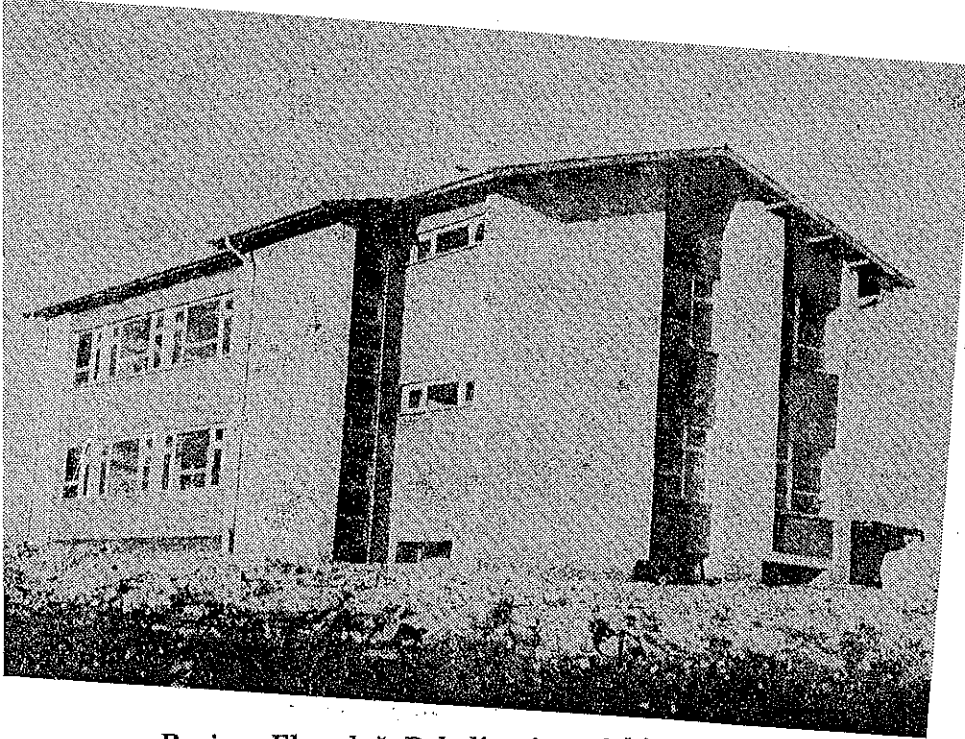
Belediyece verilen inşaat ruhsatları :

Yılı	Ruhsat Adedi	Toplam Yatırım (TL.)
1970	91	4.260.015,—
1971	111	5.272.418,—
1972	50	1.838.350,—
1973	50	2.627.375,—
1974	45	3.311.350,—
1977	114	
1978	150	
1979	101	
1980	126	
1981	65	
1982	61	

**YILLAR İTİBARIYLA EVLENDİRME İŞLERİ MEMURLUĞUNCA
EVLENDİRİLEN ÇİFTLERİN SAYISI**

Yıl	Sayısı	Yıl	Sayısı
1944 :	29	1974 :	110
1949 :	40	1975 :	99
1954 :	46	1976 :	111
1959 :	63	1977 :	153
1965 :	76	1978 :	141
1970 :	65	1979 :	131
1971 :	114	1980 :	142
1972 :	101	1981 :	142
1973 :	85	1982 :	110

Resim : Elmadag Belediyesi yeni binası

**ELMADAĞ BELEDİYESİNİN KURULUŞUNDAN BUGÜNE
KADAR BAŞKAN VE MECLİS ÜYELERİ**

1/9/1944 KURULUŞUNDA :

Haydar Manav - Belediye Başkanı
Mustafa Seymen - Meclis Üyesi
Osman Pehlivan
Hüseyin Özcan
Mehmet Koç
H. İbrahim Hüner
İsmail Biçer
H. İbrahim Doğan
Mevlüt Cengiz
Mustafa Karaaslan
Ahmet Taşel
Ömer Kurt

1950 YILINDA :

Hüseyin Özcan - Belediye Başkanı
Kemal Özbek - Meclis Üyesi
Arif Akkuzu
Ali Keskin
Bayram Bayrak
H. İbrahim Dağ
Osman Can
S. Ahmet Kaplan
Hüseyin Ünlü
Hüseyin Eke
Mehmet Güler
Fettah Sarıkan

1955 YILINDA :

Arif Çalış - Belediye Başkanı
Arif Akkuzu - Meclis Üyesi
Fettah Sarıkan
Hüseyin Eke
Mevlüt Ziyade
Mehmet Güler
Halil Bağcı
S. Ahmet Kaplan
H. İbrahim Dağ
Bayram Bayrak
Hüseyin Özcan
Kemal Özbek

1946 YILINDA :

Csman Pehlivan - Belediye Başkanı
Mustafa Karaaslan - Meclis Üyesi
H. İbrahim Doğan
Mehmet Güler
Mehmet Koç
Mehmet Uz
İbrahim Altınbaş
Haydar Manav
Bayram Kıvrak
Fettah Sarıkan
Ömer Turgut
Mustafa Seymen

1954 YILINDA :

Kemal Saner - Nahiye Md. - Belediye
Başkanvekili
Kemal Özbek - Meclis Üyesi
Arif Akkuzu
Arif Çalış
Mehmet Güler
S. Ahmet Kaplan
Fettah Sarıkan
H. İbrahim Dağ
Halil Bağcı
Hüseyin Eke
Bayram Bayrak
Ali Keskin

1955 YILINDA (ikinci)

Fazlı Seymen - Belediye Başkanı
Kemal Özbek - Meclis Üyesi
Hasan Ünal
Ahmet Doğançın
A. Osman Karaaslan
Ömer Kıvrak
Hüseyin Sabit
Mustafa Aras
Muzaffer Kurt
Mehmet Barlas
Mustafa Kurt
Mehmet Akkuzu
Ali Pehlivan
S. Ahmet Kaplan

1956 YILINDA :

Mustafa Kurt - Belediye Başkanı
Ömer Kıvrak - Meclis Üyesi
Mehmet Barlas
S. Ahmet Kaplan
Muzaffer Kurt
Ahmet Doğangün
A. Osman Karaaslan
Kemal Özbek
Ali Pehlivan
Mustafa Aras
Hüseyin Sabit
Hasan Ünal
Mehmet Akkuzu

27 Mayıs 1960'dan sonra Belediye Başkanlıklarını askeri görevliler ve kaymakamlar yürüttüler. Meclis üyeliklerini de Belediye Kanununun 88. maddesinde belirtilen şahıslar yapmıştır.

1963 YILINDA :

S. Ahmet Kaplan - Belediye Başkanı
Ali Alçıkaya - Meclis Üyesi
Ali Korçak
Mehmet Kç. Kurt
Halil Kç Bağcı
Osman Altıner
Ahmet Yıldız
Bahri Yakışır
Ömer Turhan
Seyit Sağlık
Mustafa Zan
Mustafa Ceylan
Osman Kaplan
Rahim Soğukpınar
Mehmet Güler
Mithat Yavuz
Mehmet Çakmak
Ali Özel
Turan Kurusakız

1957 YILINDA :

Fazlı Seymen - Belediye Başkanı
Meclis Üyeleri 1956'nın aynısı

1959 YILINDA :

Kemal Özbek - Belediye Başkanı
Ömer Kıvrak - Meclis Üyesi
Hasan Ünal
Fazlı Seymen
Mustafa Kurt
Ali Pehlivan
Ahmet Doğangün
Mustafa Aras
Muzaffer Kurt
Ali Manav
Hüseyin Sabit
Mehmet Barlas
Mehmet Akkuzu
A. Osman Karaaslan

1968 YILINDA :

S. Ahmet Kaplan - Belediye Başkanı
Mustafa Karaaslan - Meclis Üyesi
Seyit Sağlık
Osman Altıner
Behzat Çalış
Bahri Yakışır
Mehmet Akın
Ahmet İnce
Mehmet Haykır
Halil Kç. Bağcı
Ahmet Uğur
Mithat Yavuz
Nazmi Seymen
İbrahim Utlu
Satılmış Erseymen
Celâl Baysal
Aziz Ada
Abuzer Kurt
Hasan Babayiğit
A. Haydar Ceylan

1973 YILINDA :

Adil Pehlivan - Belediye Başkanı
İsmet Ceylan - Meclis Üyesi
Arif Oflaz
İbrahim Kç. Karaaslan
Mehmet Çeri
Ali İhsan Seymen
Osman Özcan
Hüseyin Öztekin
Seyfettin Yıldız
Halil Kç. Bağcı
Halil Demirel
Ahmet Uğur
Nurettin Ceylan
Muzaffer Şanlı
Satılmış Erseymen
Şakir Çalı
Zaver Kıvanç
Mustafa Kurt
İsmet Akbıyık
Fevzi Eke
İbrahim Utlı
Mehmet Sert

1977 YILINDA :

S. Ahmet Kaplan (Bşk.)
Yaşar Hüner (Belediye Mec. Üye.)
Duran Karaaslan
Bayram Zekâi Çalış
Arif Kurt
Metin Kurnaz
Ali Özel
Cemal Öztürk
Mehmet Çakmak
Mehmet Ziyade
Hüseyin Yavuz
Ömer Manav
Osman Kaplan
Sait Şeker
Rahim Alçıkaya
Satılmış Manav
Hüseyin Yahşi
Ali Nihat Dağ
Mustafa Çavdar
Mehmet Kıvrak
Ali Haykır
Halil K. Bağcı

1 EKİM 1980 :

Efnan Özbulğur (Belediye Başkanı -
Kaymakam)
Sait Akkeçi (Başkâtip)
Hüseyin Kutlu (Sayman)
Kemal Kandemir (Veteriner)

(*) 1580 sayılı K. nun 88. mad.

2. HASANOĞLAN BELEDİYESİ :

İlçemizde Elmadağ Merkez Belediyesinden ayrı olarak bir de Hasanoğlan Belediyesi bulunmaktadır.

Hasanoğlan Belediyesi 17/10/1953 tarihinde kurulmuştur.

«Genellikle halk, imece ve salmadan kurtulmak, merkezden gelir ve yardım sağlamak amaçlarıyla belediye kurulmasını istemekteydiler. Bunlar yanında su, elektrik, imar planı ve benzeri hizmetleri sağlamak açısından da belediye kurulması halkça yararlı görülmekte idi. Hasanoğlan'da Belediye kurulmasına gerekçe teşkil eden bir başka neden de, harp sırası ve sonrası dönemlerinde, gazyağı, kaput bezi, şeker ve benzeri zorunlu ihtiyaç maddelerinden belediyesi olmadığı için köyün yararlanamaması olmuştur. Köylüler arasında bu amaçlar için birlik kurulmasına kanun olanak sağlıyordu. Fakat köy muhtarlarının ihmali ve köylüler arasındaki işbirliği eksikliği nedenleri ile bu olanaktan da yararlanılamıyordu. Bu olanakların değerini zamanla iyice öğrenen köylüler, 1953'de nüfusu 2000'i aşınca, köyün ileri gelenleri girişkenliği ile belediye kurulması işini ele aldılar. Bunların arasında şimdi rahmetli olan Hasanoğlan'ın ilk Belediye Başkanı MUZAFFER EKŞİ, belediyenin eski muhasebecisi olmak üzere, köy önderleri haftada bir kez ev ev dolaşip toplantılar düzenliyerek belediyenin yararlarını halka anlatmaya çalışmışlardır. Köylüler önceleri, «belediye gelirse bize çukur kazdırır, kerpiç kardırır, küllüğe kül atsak para cezası keser» diye itiraz etmişlerdir. Köylülere, «imam, korucu hakkı diye birşey ödemiyeceksiniz, okula bütçeden para ayırmıyacaksınız» cevabı verilince köy muhtarı ve ihtiyar kurulundan bazıları, belediye kurulmasını candan istemeye başlamış, seçim kütükleri bile hazırlattırmışlardır. Bundan sonra 1953 yılının Haziran ayı içinde plebisit yapılmış, halkın büyük çoğunluğu sandık başına giderek belediye kurulması yolunda oylarını kullanmışlar, o tarihten sonra Hasanoğlan, belediyesi olan bir köy statüsüne kavuşmuş, mülki yönetim bakımından ilçe merkezi Elmadağ'a bağlı kalmıştır.

Ashında Hasanoğlan, Elmadağ ilçe oluncaya kadar Ankara

merkezine Çankaya ilçesine bağlı bulunuyordu. 1958'de Elmadağ ilçesi kurulunca Hasanoğlan'da bu yeni ilçeye bağlandı» (1).

Kuruluş yıllarında belediye 1934 yılında köylünün elbirliğiyle yapmış olduğu üç odalı bir halk odasında faaliyetine başlamıştı.

Bugünkü belediye binası 1967 yılında inşa edilmiş, iki katlı düğün salonu, sineması, kapalı salonu, yazlık sineması, garajı, depolarıyla bütünleşmiş durumdadır.

Belediyenin bugünkü personel mevcudu 38'dir. (1983'de)

Elektrik, Hasanoğlan'a 1962 yılında Elmadağ'daki trafo merkezinden çekilmek suretiyle getirilmiştir. Bu kuruluşun masraflarının % 60'ını İller Bankasının kefaleti ile Ziraat Bankası, % 40'ını da NATO ile Lalahan Çiftliği kuruluşları karşılamıştır.

Hasanoğlan Belediyesi, Hasanoğlan ile Ankara arasında düzenli bir otobüs taşımacılığına sahip bulunmaktadır. Daha, 1955 senesinde satın alınıp, onarılıp ağaç karasöri takılan 35 kişilik bir otobüsle seferlere başlayan belediyenin, bugün beş modern otobüsü bulunmaktadır. Sadece 1982 mali yılı içerisinde bu otobüsler ile 4243 kişi taşınmıştır. Otobüs İşletmesi ise 1976 mali yılında kurulmuştur.

Belediyece 1982 ile 1983 yılı içinde sadece iki yıllık 40 adet inşaata ruhsat verilmiştir. Bu da gösteriyor ki, Hasanoğlan'da konut yapımında büyük gelişmeler vardır.

1983 yılında Hasanoğlan'da 1115 hane bulunmaktadır. Günlük 200 adet gazetein okunduğu Hasanoğlan'ın belediye ve diğer alanlarda Atatürk Öğretmen Okulunun büyük fonksiyonu bulunmaktadır.

Hasanoğlan'da 1983 yılında, yaşayan, en yaşlı kişi 1310 doğumlu Şükrü Poyraz'dır.

Hasanoğlan Belediyesinin 1953'deki bütçesi 12.550,— lira iken, 1983'deki bütçesi 27.157.017,— TL. dir.

---

(1) Prof. İbrahim Yasa. 25 yıl sonra Hasanoğlan.

HASANOĞLAN BELEDİYE BAŞKANLARI :

1. Muzaffer Eksi (Merhum)
2. Ahmet Onuk
3. Ertuğrul Altuğ
4. Hacı Anayurt (Merhum)
5. Abdülkadir Karaca (Emekli - Sağ)
6. Ahmet Meraklı (Emekli - Sağ)
7. Efnan Özbek (Kaymakam - Sağ)
8. Mustafa Bora (Emekli Albay Sağ. 1983'de)

EVLENDİRME İŞLERİ :

Hasanoğlan'da ilk resmi nikâh muhtarlık zamanında 21/10/1943 tarihinde Yusuf Çubuk ile Cemile Çıtak'a kıyılmıştır. Belediye kurulduktan sonra ise ilk nikâh 13/4/1954 tarihinde Refik Sarıyağ ile Fatma Küçükparmaksız'a kıyılmıştır.

Belediyece kıyılan resmi nikâhların yıllara göre dağılımı şöyledir :

Yılı	Kıyılan Nikâh
1954	13
1955	28
1956	24
1957	21
1958	21
1959	30
1960	20
1961	8
1962	24
1963	14
1964	22
1965	18
1966	8
1967	12
1968	23
1969	30
1970	21
1971	30

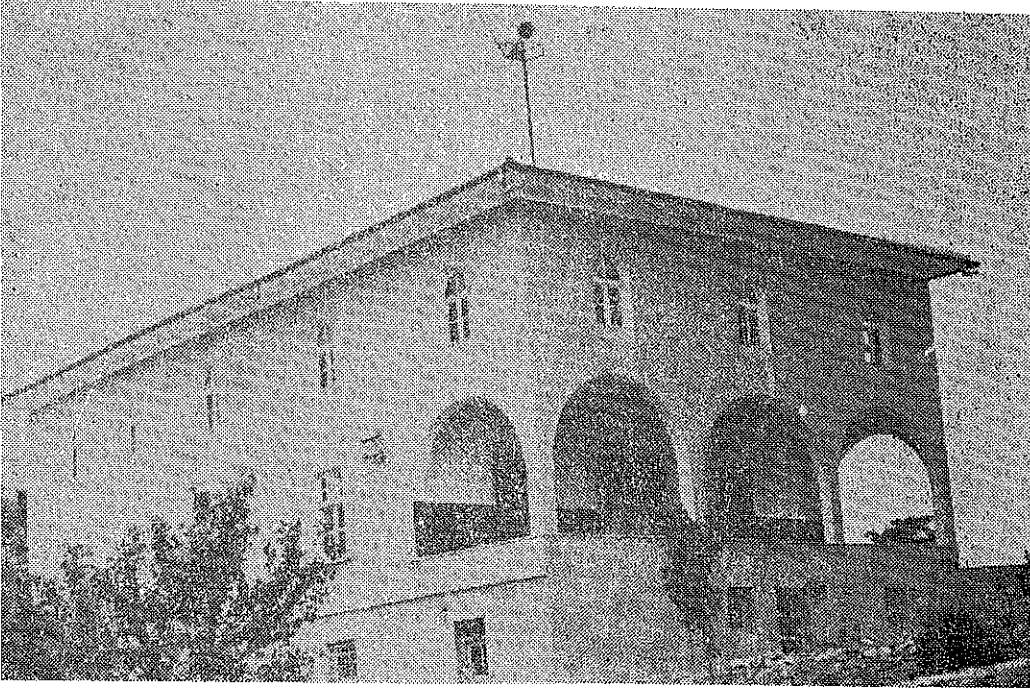
Yılı	Kıyılan Nikâh
1972	34
1973	39
1974	33
1975	27
1976	33
1977	34
1978	37
1979	48
1980	34
1981	50
1982	39

**HASANOĞLAN BELEDİYESİNİN YILLARA GÖRE
BÜTÇELERİ**

Yılı	Bütçesi
1953	12.550,—
1954	54.035,—
1955	61.775,—
1956	63.785,—
1957	64.880,—
1958	87.000,—
1959	96.720,—
1960	130.750,—
1961	69.700,—
1962	83.500,—
1963	90.000,—
1964	98.487,—
1965	110.090,—
1966	135.000,—
1967	158.000,—
1968	199.780,—
1969	283.025,—
1970	319.800,—
1971	403.625,—
1972	451.220,—

Yılı	Bütçesi
1973	540.210,—
1974	657.450,—
1975	740.600,—
1976	915.120,—
1977	1.187.250,—
1978	1.899.250,—
1979	2.468.360,—
1980	4.630.564,—
1981	10.222.692,—
1982	17.299.233,—
1983	27.157.017,—

FABRİKALAR

1. M. K. E. BARUT FABRİKASI :

Makina ve Kimya Endüstri Kurumu'na bağlı Elmadağ Barut Fabrikası 1928 tarihinde bir Fransız şirketi tarafından inşaatına başlanmış ve 1952 tarihinde tamamlanmıştır.

Bugün, Elmadağ halkının çoğunluğunun çalıştığı bu fabrikanın, ilçenin gelişiminde çok büyük bir tesiri olmuştur.

Türkiye Kömür İşletmeleri ve Devlet Demir Yolları'nın fiştil, barut ve dinamit ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulmuş olan bu fabrika, daha sonra, Türk Ordusu'nun Nitrogliserinli barut, Trotil (TNT), Dinitrotoluol (DNT) ve muhtelif karabarut ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ayrıca, Asit, dinamit, karabarut üretimi de yapmaktadır.

Barut Fabrikası, ilçeye Ankara yolundan tam girişte bulunmaktadır. Şimdilerde, ilçenin içinde kalmıştır denilebilir. Fabrikanın önemi çok büyüktür. 600'e yakın işçi çalışmaktadır. Fabrikanın sosyal tesisleri ve lojmanları da bulunmaktadır.

Fabrika, teknolojik gelişmelere ayak uydurmuş ve Genel Müdürlüğünde destek ve gayretleriyle, yanına yepyeni ve daha bir başka fabrika kurmuştur. Roketlerde kullanılan yakıtı, Cobra yakıtını üreten yeni fabrikada 1980'li yıllarda hizmete açılmıştır.

M. K. E. Barut fabrikasının ilçeye büyük hizmeti olmuştur. İlçe ekonomisini canlandırmış, ulaşım imkânlarının olmadığı devirlerde Ankara'da okumak isteyen Elmadağ'lı işçi çocuklarını servisleri ile Başkente götürmüş ve onların okumalarını sağlamıştır. Bunun yanı sıra, ticaret ve sanayiye de tesir etmiştir. İlçedeki ticari faaliyetler artmıştır. Fabrikanın tek zararı küçük çiftçi ailelerin topraktan kopmaları, köyünü ve tarlasını terk etmelerini temin etmesiyle olmuş, ilçenin nüfusunu büyük bir hızla artırmış, köylerin nüfusunu da azaltmıştır.

Barut Fabrikası olmasaydı, yani 1928'lerde Elmadağ'da kurulmasaydı, ilçemiz bugün belki bu düzeyde olmayacaktı. Bu kadar gelişmiş bir ilçe halinde bulunmayacaktık.

Fabrikada çalışan işçiler, geçim indeksleri açısından normal ve hattâ güzel denebilecek seviyede ücret almaktadırlar. Sosyal hakları, hasta olma durumlarında muayeneleri ve bakmakla -geçindirmekle yükümlü buldukları aile efratlarına sunulan hizmetlerle de, fabrikanın büyük yararları bulunmaktadır.

Barut Fabrikasına ilçenin yaşlıları «DEMİR KAPI» adını vermişlerdir. Onlar, fabrikanın kuruluşunda Fransız şirketiyle de çalışmışlardır.

Fabrikanın kuruluşundan günümüze kadar çalışan personel bulunmaktadır.

Barut Fabrikası ile, ilçemiz genç emeklilerin ilçesi haline gelmiştir. Emekli olan kişiler, emekli paralarını ticarete atılarak, küçük sanayi, dükkân açarak veya toprak alarak, konut yaptırarak değerlendirmektedir.

1950'li ve 60'lı yıllarda fabrika, çalışanlarına «okuma - yazma» kursları da düzenleyerek büyük hizmetler götürmüştür. Milli eğitimle yapılan işbirliği neticesinde fabrikada okur yazar olmayan hiçbir personel daha 1950'li yıllarda bırakılmamıştır.

Barut Fabrikası sayesinde ELMADAĞ SPOR Kulübü ayakta kalabilmiş ve bugün Ankara amatör kümelerinde mücadelesini sürdürmeye devam etmektedir.

Barut Fabrikası'nda çalışan işçiler «BARUT İŞ SENDİKASI» çatısı altında tek vücut olmuşlar ve işçilerin sendikal iş ve işlemlerinden de yararlanmaktadırlar.

Barut Fabrikası, diyebiliriz ki Elmadağ'a elektriği, yolu, kaloriferi, suyu, ekmeği getirmiştir.

Şimdi artık kapanmış bulunan ATA BARUT ORTA OKULU gerçekten de ilçeye büyük emek ve hizmetlerde bulunmuştur. İlçenin tek orta okulu idi ve ilçede lisede yoktu. 1970'li

yıllarda lise açılmıştır. Bu orta okul ve orta okulda büyük işin yapmış müdür REMZİ ŞAT'la unutulmamıştır.

BAŞTAŞ ÇİMENTO FABRİKASI :

Baştaş Başkent Çimento Sanayi ve Ticaret A. Ş. adı ile 1967 yılında kurulmaya başlanılan ve 1970 Temmuz ayı içerisinde üretime başlayan Çimento Fabrikası, Elmadağ - Ankara yolu üzerinde, Lâlabel Mahallesi'nin tam karşısında bulunmaktadır.

Kuruluş yıllarında 520.000 ton çimento kapasite ile üretime başlayan fabrika, tek döner fırınla çalışan, ülkemizin en büyük çimento fabrikasıdır.

Fabrikanın personel durumu şöyledir : (1982)

MEMURLAR :	Genel İdare Hizmetleri	:	45
	Teknik Hizmetler	:	34
	Sağlık Hizmetleri	:	5
	Yardımcı Hizmetler	:	—
İŞÇİLER :	İşçiler	:	301
	TOPLAM PERSONEL	:	385 (*)

Başta Ankara olmak üzere, bütün İç Anadolu Bölgesi'nin çimento ihtiyacını karşılayan fabrikanın üretim durumu ise şöyledir :

Üretilen	1979 Ton	1980 Ton	1981 Ton	1982 Ton
Kalker	350.476	379.628	446.933	485.116
Kil	89.112	94.701	72.491	98.039
Farin	439.212	466.832	511.728	557.385
Klinker	300.250	293.855	322.306	334.500
Öğütülmüş çimento	382.655	345.808	406.814	402.149
Ambalajlı çimento satışı	349.143	301.851	340.419	319.339
Dökme çimento satışı	29.143	39.226	72.114	81.731 (**)

(*) (**): 1982 Yılı Faaliyet Raporu'ndan.

108.000.000,— TL.'lik sermayeli şirketin yönetim merkezi İzmir Caddesi 47/5 Yenışehir/Ankara'dır. Fabrikanın Genel Müdürlüğünü M Mete Göknel, İdare Meclisi Başkanlığını da yıllarca ülkemizde bakanlık görevleri yapmış olan Hayrettin Nakiboğlu yapmaktadır. Aynı zamanda Murahhas Aza'da bulunan Nakiboğlu'ndan sonra, şirket yöneticileri arasında, İsmail Yeşilyurt, Selçuk Maşlak, İsmail Tarman, Salih Kaynak, Mustafa Demirci, Cengiz Tarman, Yüksel İnan, Özkan Dokuz- ağaçlı, Yılmaz Özdoğan, Sıtkı Çörtoğlu ve Mehmet Tarman bulunmaktadırlar. Yavuz Baysan, Sefer Oral, Mahmut Genç Kurt ve Mahmut Bozkurt'ta murakıplık görevini yapmaktadırlar.

Fabrika, özellikle son yıllarda, çok büyük atılımlar yapmıştır. Bunların en başında, Ankara piyasasına rahatlıkla hitap edebilecek kapasitede bir «sönmüş kireç ve torbalanmış toz kireç» projesini geliştirerek uygulamaya konmuştur. Ayrıca, projesi tamamlanmış bulunan «hazır beton imali» ne de 1983 yılı Ağustos ayında geçilmesi hedef alınmıştır. 9 ay çalışma esasına göre yıllık ortalama 95.000 m³ hazır beton üretilebilecektir. Sadece 1982 yılında 171.963.847,49 TL. kâr eden şirketin ülkemiz ekonomisine büyük katkıları bulunmaktadır.

Baştaş Çimento Fabrikası, ilçemizde işsizlik sorununa kısmen de olsa bir çare getirmiştir. Fabrika verdiği sosyal hizmetleri ve lojmanlarıyla çalışanlara büyük yararlar sağlamaktadır.

Baştaş çalışanları, fabrikanın tam karşısında Ankara asfaltının kenarında yepyeni ve mükemmel bir mahalleyi kurdukları bir kooperatif aracılığı ile gerçekleştirdiler ve yardımlaşmanın güzel bir örneğini verdiler.

Baştaş Çimento Fabrikası, ilçemizde inşaat sektöründe patlamalar meydana getirmiş, nakliyecilik alanında yeni imkânlar yaratmıştır.

ATATÜRK ÖĞRETMEN LİSESİ

Kuruluş Yılı : 1940

Kuruluş Amacı: İlk okul öğretmeni yetiştirmek
Bugünkü Amacı: Yüksek eğitime kaynak olmak

TARİHİ GELİŞİMİ :

— 1941 - 1942 Öğretim yılından itibaren Köy Enstitüsü olarak 5 yıl üzerinden.

— 1951 - 1953 yılları arasında 6 yıl üzerinden

— 1954 - 1955 Öğretim yılından itibaren 6 yıl üzerinden

İlk öğretmen okulu olarak :

— 1973 - 1974 ve 1974 - 1975 öğretim yıllarında 7 yıl üzerinden

— 1974 - 1975 öğretim yılından bu yana Öğretmen Lisesi olarak 6 yıl üzerinden öğretim yapmaktadır.

Seviyesi : Ortaöğretim

Öğretmen Sayısı : 71

Müdür Yardımcısı Sayısı : 13

Öğrenci Sayısı : 1038

Yatılı : 741 Gündüzlü : 297

Şube Sayısı : 31

Hizmetli Sayısı : 48

Memur Sayısı : 17

Bina Sayısı : 115 Müstakil bina

Konut Sayısı : 78 Bağımsız - Toplam : 103

Kapladığı alan : 690.000 m²

ÖĞRETMEN DURUMU (1983) :

Yönetici Sayısı : 14

Öğretmen Sayısı : 57 - 14 : 71

Branşlara göre öğretmen durumu :

Türkçe	: 7
Edebiyat	: 1
Tarih	: 3
Coğrafya	: 3
Felsefe	: 2
Psikoloji	: 1
Sosyal Bilgiler	: 6
Matematik	: 3, 10
Fizik	: 1
Kimya	: 2
Biyoloji	: 3
Fen Bilgisi	: 6
İngilizce	: 2
Almanca	: 1
Fransızca	: 3
Din Bilgisi	: 1
Ticaret	: 1
Resim İş	: 5
İş Bilgisi	: 1
Müzik	: 1
Bedeneğitimi	: 4
Tarih	: 1
Ev İş	: 2

ATATÜRK ÖĞRETMEN LİSESİ TARIM ALANLARI :

1. Tarım alanı : 230.000 m² üzerinde yapılmakta
80.000 m² arpa
18.000 m² yonca
50.000 m² çayırılık
80.000 m² boş alandır.

1982'de

Arpa : 21.645 Kg. Üretim
Saman : 45.000 Kg. »
594.875 TL.

2. Sebze - Meyve tarımı : 3.000 m² de sebze tarımı yapılmaktadır.

6.000 m² ayvalık, çeşitli alanlarda vişne, kiraz, armut, kayın ağaçları bulunmakta olup, 20.000 m² elmalık vardır.

1982'de

5050 Kg. Turşu ve

Çeşitli sebze : 486.035,— TL.

3. Tavukçuluk

: 950 ligorin yumurta tavuğu
% 50 zayıf veren hastalık gelmiştir.
Günde ortalama 250 - 300 yumurta üretimi yapılmaktadır.

1982'de

103.921 adet yumurta

1.058.243,50 TL.

4. İnekçilik

: 11 sağılan inek
6 hamile
1 boğa
11 dişi buzağı
5 erkek buzağı
ortalama 120 litre süt.

1982'de

24.560 Kg. süt :

984.238,40 TL.

Canlı hayvan satışı :

877.050,— TL.

5. Arıcılık

: 15 kovan çalışan arı ile 40 adet boş kovan bulunmakta.

1982'de

241.500 Kg. bal üretimi

156.195,— TL.

ATÖLYELERİ :

1. Çelik Eşya : Her türlü çelik ve sac metal üretimi
2. Ağaç işleri : Her türlü ahşap ve ağaç işleri yapılır
3. Boya ve cam atölyesi : Her türlü boya işleri yapılır, okulun cam ihtiyacı karşılanır
4. Dikiş atölyesi : Her türlü giyim kuşam ihtiyacı yapılır
5. Matbaa : Her türlü dizgi, baskı ve cilt işi yapılır
6. Ekmek üretimi : Okul ve personel için
7. Okulun sıhhi tesisat bakım ve onarımı atölyesi.

ÖĞRENCİLERİN SAHİFESİ

1. ÇEVREMİZİ TANIYALIM :

- a — İlçemizin doğal güzellikleri hakkında bir araştırma yapınız.
- b — Dağ, yayla, orman, akarsu, deniz, göl kavramlarını araştırınız.
- c — Çevremizde bitki örtüsü nasıldır ?
- d — Çayır, mera, bozkır, fundalık ne demektir ?
- e — İlçemizde yetiştirilen ürünler ve hayvanların adlarını öğreniniz.
- f — Mahalle, köy, kasaba, ilçe, il ne demektir ? Bunları yönetenlere ne ad verilir ?
- g — İlköğretim haftası hangi tarihler arasında ve niçin düzenlenir ?
- h — Köylerin ve ilçenin ortak malları nelerdir ?
- ı — Ankara ili ile Elmadağ arasındaki ilişkiyi bir ödevle anlatınız.
- i — Sınıfta ve okulda sosyal kolların faydaları nelerdir ?
- j — İlçemizde nüfusun hızla artmasının nedenlerini araştırınız.

- k — Nüfus sayımı, kaç yılda, nasıl ve neden yapılır?
- l — Muhtarın görevleri nelerdir? İhtiyar heyeti ne demektir?
- m — Kaymakamın görevleri nelerdir?
- n — Belediye Başkanının görevleri nelerdir?
- o — Belediye hizmetleri hakkında bir inceleme yapınız.
- ö — İlçemizin veya köyümüzün, mahallemizin güzelleşmesi için neler yapılmalı?
- p — İlçemizde bulunan yaşlı kimselerle bir röportaj yapınız.
- r — Yangın, deprem, sel baskını, erozyon nedir?
- s — Okulunuzun tarihçesini araştırınız. Yetiştirdiği büyükler kimlerdir?
- ş — Aileniz içinde çok sevdiğiniz birisini anlatınız.
- t — Evinizin bulunduğu mahalleyi bir kompozisyonla anlatınız.
- u — İlçemiz köylerinden birine gitti iseniz, orayı anlatınız.
- ü — İlçemizde turistik yerleri anlatınız.
- v — Turizm nedir? Turist kime denir?
- y — Turistlere nasıl davranmalıyız? Turizmin bir ülkeye faydaları nelerdir?
- z — Fabrika, sendika, işçi ne demektir?

2. İLÇEMİZİ TANIYALIM :

- a — İlçemiz hangi il sınırları içinde ve hangi ilçelerle komşudur?
- b — İlçemiz Elmadağ adını nereden almıştır? Eski adı ne idi?
- c — Türkiye haritası üzerinde Elmadağ adını taşıyan bir başka yer var mıdır?

- d — Ankara İli'nin diğer dağları ile Elmadağı ve İdris Dağı'nı mukayese ediniz.
- e — İlçemizin rakımı kaçtır? Rakım neye denir? Rakımın iklime tesiri var mıdır?
- f — İlçemizin sınırlarını Ankara ili Haritasında çizerek gösteriniz.
- g — İlçemizde meydana gelmiş doğal afet var mıdır? Diğer afet türlerini anlatın.
- ğ — İlçemizde bulunan madenleri anlatınız.
- h — İlçemizde meteorolojik ölçümler yapan istasyon nerededir?
- ı — İlçemizde halkın başlıca geçim kaynakları nelerdir?
- i — İlçemizde hangi sosyal kurumlar vardır?
- j — İlçemizin su durumunu araştırınız.
- k — İlçemizde en fazla nüfus azalması olan köy hangisidir? Nedenlerini anlatın.
- l — İlçemizde hangi eğitim kurumları vardır?
- m — İlçemizdeki devlet dairelerinin bir listesini yapınız.
- n — İlçemizde yaşayan halk boş zamanlarını nasıl değerlendirmektedir?
- o — İlçemizde kooperatifleşme var mıdır? Örneklerle anlatınız.
- ö — İlçemizde konutların yerleşim alanları hangi yönde gelişmektedir? Nedeni?
- p — İlçemize Samsun asfaltı ile Demiryolunun katkıları nelerdir?
- r — İlçemizin tanıtılmasının yapılması için neler yapılmıştır?

CANIM ELMADAĞ

Baharı güneşli, serindir güzü
İnsana can katar Kargalı özü
Al, al yanaklıdır gelini, kızı
Gezeydim yaylanda canım Elmadağ.

Halkın çoğu Türkmen soyundan
Şöyle bir dolasam Bedir Köyü'nden
Avuç avuç içsem soğuk suyundan
Cana can katarsın canım Elmadağ.

Kayısı ağaçlarını sarar övelek,
Ekmek tarlasıdır Sungur'un dölek
Beni Elmadağ'dan ayırdı felek
Kırlarında kekik kokar Elmadağ.

İsmi yazmalı beyaz taşına,
Güvenilmez baharına kışına,
Çıkaydım Bespınarın başına
Suyu abıhayat canım Elmadağ.

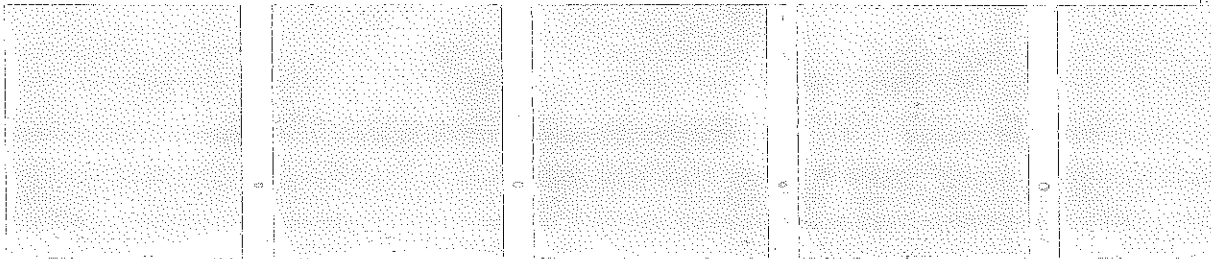
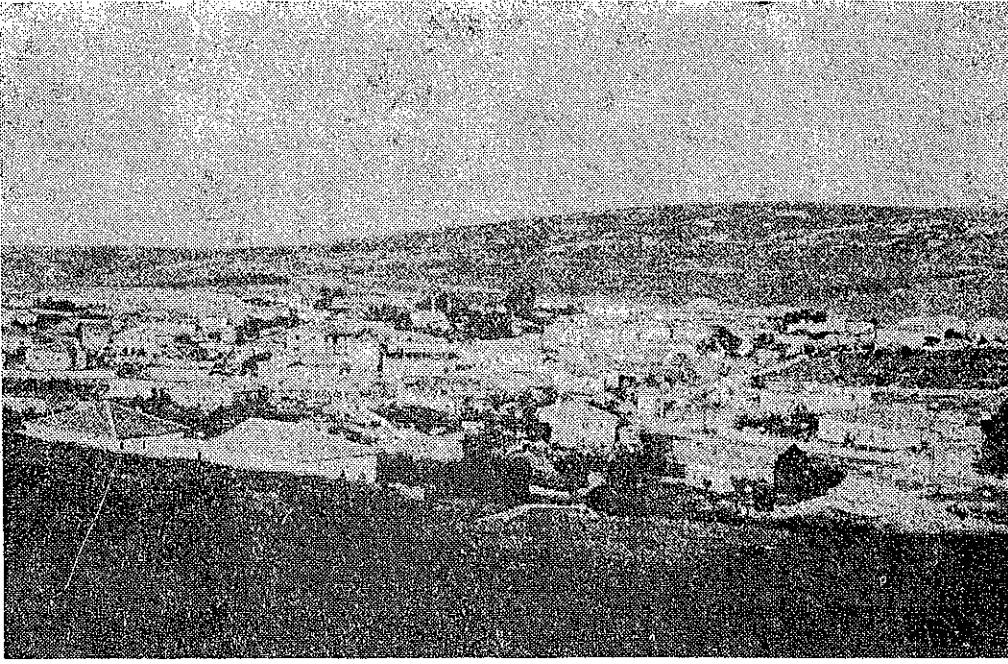
Elden yağma gibi helikli taşı,
Kalemle yazılmış kızların kaşı,
Tarihler yazmıyor kaç ise yaşı
Kayseri ve rumdan kalan Elmadağ.

Soğuktur havası yamandır kışı,
Şehire hâkimdir o «muzu taşı»
Meşhurdur tiridi, lezzetli aşı
Tiridine doyum olmaz Elmadağ..

15/1/1983

Ahmet Remzi Ceylan

TARİH İÇİNDE ELMADAĞ'DAN NOTLAR

ELMADAĞ VE ÇEVRESİNİN GENEL TARİHİ :

Tarihsel kalıntılar ve çevrede yapılan arkeolojik kazılardan da anlaşıldığı gibi, ilk çağlardan bu yana Başkent Ankara ve buna paralel olarak da Elmadağ ve çevresi çok çeşitli medeniyetlerin beşiği olmuş, uğrak yeri olmuştur.

Adını şimdilerde bilmediğimiz ne hanlarda nice kervanlar konaklamış, ne yağız atlılar bu topraklarda at koşturmuştur. Ne gelinlik kızlar, nice lepiska saçlılar, üzüm gözlüler, sultanlar bu beldenin bağına tek bir iz bile bırakmadan göçüp gitmişlerdir.

İlçemizin genel tarihini anlatırken, geniş bir perspektifle Ankara ve çevresini ele alacak ve ilçemiz hakkında bir sonuca daha sonraki anlatacaklarımızla varacağız.

İlçemiz dahil, Ankara ve çevresinde yapılan arkeolojik araştırma ve kazılardan elde edilen prehistorik eserler göstermektedir ki, hem Ankara ve hemde Elmadağ ve yöresi tarihten önceki devirlerden beri nice medeniyetlerin beşikliği yapmıştır.

Bugün ilçemizin Yenipınar Mahallesiindeki halkın «Aşağı Camii» diye ad verdiği caminin avlusundaki taş yazması eserler, Hasanoglan öğretmen okulu bahçesindeki taş yazması eserler, Yeşildere, İdris Dağı Elmadağı, Yedinci Tüneldeki, Edige'deki çok çeşitli yazılı taşlar, mezarlar, sönmüş kentler, kalıntılar, buluntular ve müzeleri süsleyen eserler göstermektedir ki, Elmadağ tarihe adını belkide yazdıramamış isimsiz kahraman beldelerden en başta gelen ilçedir. Kahramandır, adını gürültü ve reklâmlarla, tanıtıcı propagandaya yönelik yayınlarla duyuramamıştır.

Ve bunun için bir kere daha üzerine basarak diyoruz ki, Elmadağ araştırılmaya değer tarihi kaynaklarla dolu, araştırılması bugüne kadar pek yapılmamış bir beldedir.

Kökü friglere kadar uzanan bazı mitolojik an'ane ile, kökleri tarihin karanlık derinliklerine uzanan bir kısım yerli kültür unsurlarının sürekli olarak Ankara ve çevresinde yaşamış olması, bizi, tarihten önceki dönemlerde bu topraklarda toplu halde yaşayanların bulunduğu kanaatine götürmektedir.

Frigya devletinin yıkılmasından sonra kurulan Lidya devleti Kızılırmak'a kadar bütün araziye hakimdir. M. Ö. 547'de Büyük Küros'un Lidya kralı Kroisos'u mağlup etmesi ile bu devlet de yıkılmış ve Ankara çevresiyle birlikte bütün Anadolu Pers'lerin hakimiyetine geçmiştir.

Başka bir eserde ise, Ankara'nın 100 - 160 Km. kadar kuzey doğusunda Boğazköy merkezinde büyük bir Hitit medeniyetinin kurulduğu ve Hitit'lerin Ankara ve çevresinde hakimiyet sürdürdükleri kaydedilmektedir.

Frigya, Lidya ve Büyük İskender'in doğu seferiyle Gordion üzerinden Ankara'ya geldiği kabul edilir.

M. Ö. 3. asırda Balkanlar üzerinden doğuya doğru akmaya başlayan Galatlar Ankara'ya yerleştiler. Galatlar şehirlerini dik tepelere kurar ve kaba yontulmuş taşlardan yaptıkları yuvarlak bir surla kuşatırlardı.

M. Ö. 83 - 84 yıllarında Ankara'ya hakim olmak isteyen Pontus kralı Mitridat Roma serdarı Pompe tarafından yenildi. Bu sırada Ankara ve çevresi bütünüyle Roma İmparatorluğuna dahil edilmiş oldu.

Ankara, Orta Çağda M. S. 334 - 1073 yılları arasında uzunca bir süre Doğu Roma ve Bizans hakimiyetine girer ve Hristiyanlığın merkezi olur.

Daha sonraları, Sasani ve Abbasi'lerin akınlarına ve yağmalarına sahne olur.

1071 Malazgirt savaşıyla Türklere açılan Anadolu kapıları Ankara ve çevresinin kaderini de değiştirmiştir. Ve Ankara şehri 1073 yılında Türkler tarafından alınmıştır.

Türk mührünün büsbütün Anadolu'ya vurulması ve bu toprakların Türkler tarafından fethinden sonra, Bizans oyunları ile Hristiyan Avrupa milletleri çeşitli «Haçlı Seferleri» dü-

zenleyerek, Anadolu'dan Türkleri atmak istemişlerse de başarılı olamamışlardır.

Ankara ve çevresi 1101'de Haçlılar tarafından zaptedilmiş ise de, I. Kılıçarslan'ın amansız çete muharebeleriyle 600.000 kişilik haçlı ordusunun 500.000'i mahvolmuştur.

Selçuklulardan sonra, 1127'de Danişmentliler (1095 - 1175) Emir Gazi komutasında Ankara'ya hakim olmuşlarsa da, sonra, tekrar Selçuklular bu bölgeyi almışlardır.

5 Temmuz 1245'de Sivas yakınlarında Selçuklu ordusunun Baycu Noyan kumandasındaki Moğollara yenilmesinden sonra istilâya uğramış ve daha sonra da İlhanlıların eline geçmiştir.

Bu değişmeler sırasında, başta Ankara olmak üzere bütün bu bölgede AHİ'lik büyük bir gelişme imkânı bulmuştur. (1290 - 1354)

1290'da Ahiler döneminde bölgemiz bir ara Karamanlıların eline geçmiştir. Karamanoğlu Mehmet Bey 13 Mayıs 1277'de bir fermanla «BUNDAN BÖYLE DİVANDA VE HER YERDE TÜRKÇEDEN BAŞKA BİR DİL KONUŞULMAYACAKTIR.» emrini ilân etmiştir.

1354 - 1356 tarihlerinde Orhan Gazi'nin oğlu Rumeli Fatih Süleyman Paşa tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır.

1402 Ankara Savaşı ve Timur ile Yıldırım'ın ordularının muharebe yaptıkları topraklar gene Ankara ve çevresidir.

Özellikle Elmadağ ve çevresindeki yerleşim yerlerinde, eski yerleşim alanlarında (Kınık, Sungur, Tekke v.s.) yapılacak ciddi bir ilmi araştırma bu dönemi aydınlığa kavuşturacaktır kanaatindeyiz.

1413'den sonra Büyük mutasavvıf Hacı Bayram Veli'nin manevi kanatları altına girmiştir, bölgemiz.

Nitekim, Hasanoğlan'ın tarihine unutulmaz izler bırakan Tayyip Baba Hacı Bayram Veli'nin önde gelen liderlerinden birisi idi.

1513'de Bozoklu Celal isyanı, 17. Asırda Kara Haydar Oğulları isyanı Ankara ve çevresini büyük oranda meşgul etmiştir.

Ve 13 Ekim 1923'de Türk milletinin Büyük önderi MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ünde onayı ile Ankara'mız büsbütün Türk ülkesinin Başşehri olmuştur.

EDİGE NEDİR ?

İlçemizin en yakın köyünün adı Edige'dir. Merkeze en yakın köy olması nedeniyle de, her geçen gün nüfusu azalmaktadır.

Ayrıca, Edige, bugün artık Sovyetler Birliği sınırları içinde kalan Kuzey Kafkas Bölgesinde yaşayan Müslüman Türk toplumuna verilen addır. Yani Edige sadece ilçemiz köylerinin birisinin adı değildir.

Buradan hareketle, araştırmamızı derinleştirmek istedik. Acaba, Edige'liler bu bölgeye ne zaman gelmişlerdir? Nereden gelmişlerdir?

9 Nisan 1783'de Kırım Hanlığı Rusların idaresine girdikten sonra, 1783'le -1893 arasında Tatarlar Türkiye'ye kaçarak göç ettiler.

Edige'lerde Kabard'lar, Çeçenler, İngüşler ve Dağıstanlılarla birlikte yerlerinden ayrılarak yüksek yerlere çekildiler. İmam Mansur ve İmam Şamil'in 1829 -1859 arasında Ruslara karşı kahramanca savaşıması, bu dağlı Türklerin savaşıydı.

Batı Çerkesleri olan Edige'ler 1864 -1865 arası Türkiye'ye göç etmişlerdir.

Şimdi sözün burasına bir nokta koyalım ve düşünelim. Edige Köyümüzdeki yıkık kilise ve bu bölgedeki buluntular ve bunların tarihi araştırması yapılacak olursa, ilçemizin tarihçesi hakkında bir kesin kanaate varılmış olunmaz mı?

Sovyet sınırları içinde kalan Edige otonom bölgesinde bugün ise, % 70 Rus, % 30 Türk bulunmaktadır. Bu bölgede 1959 yılında yapılan bir tespitte şu rakamsal bilgiler verilmektedir.

Nüfus toplamı : 79.631

Bir yabancı dili kendi ana dili sayanlar : 2583, % 3,1

Rusçayı ana dili sayanlar : 2513, % 3,1. (4)

KINIK NE DEMEKTİR ?

Elmadağı'nın kuzey eteklerinde bulunan bir zamanlar mükemmel üzüm bağlarının bulunduğu Kınık'ın adı Türkler arasında asırlardır söylenen bir addır. Ebülğazi Bahadır Han'ın «Şecere-i terakime» (Türklerin Soy Kütüğü) adlı eserinde Kınık kelimesinin anlamı açıklanmaktadır. Muharrem Ergin tarafından hazırlanıp, Tercüman Binbir Temel Eser Serisinin 3. Kitabı olarak yayınlanan bu kitabın 52. sahifesinde :

«Kınık'ın manâsı AZİZ demek olur. Damgasının şekli budur : (µ). Kuşu ak kartal'dır. denilmektedir.

Kınık, Oğuz Han'ın oniki çadırda oturan yirmi dört torununun birisinin adıdır. Her torunun bir damgası ve bir kuşu bulunuyordu.

---

(4) A. Bennigson - C. Lemerrier Quelquejay
Sorbon Üniversitesi Öğretim Görevlileri
(L'İslâm en Union Soviétique)
«Step'de Ezan Sesleri»
Çeviren : Nezih Uzel, İstanbul 1981, Kent Basımevi, Sh : 248

HASANOĞLAN'DA TARİHİ ESERLER :

«Köyün yataklarından Hasan Dede Elmadağı şosesi yakınlarına düşer Sarı Dede Çet Deresindedir. Çal Dede hemen köyün güney yakasındadır. Asiye Ebe ise Hasan Deresinde yatar.

Asar (Hisar) önü ile Çaltepe arasındaki dereден Nişankaya'ya doğru giderken Karacaoğlu Hacı Hüseyin'in ağıl kapısının yakınında yapı taşı olarak kullanılmış bir taş parçası üstünde düzgün dikdörtgenler halinde sekiz çerçeve görülür. Bunlardan ikisinde kabartma halinde üzüm salkımı, birinde gonca yaprağı, ötekisinde de daire biçiminde bir simge ile karşılaşılır. Taşın bir kısmı duvara gömülü ve içerisi boştur. Bunun bir lâhid olduğu sanılmaktadır.

Köyde bir iki ziyaret yeri daha vardır. Bunlardan biri, Hasan Deresinin giriş noktasından 200 metre kadar yürüdükten sonra 2,5 x 4,9 metre boyutunda bir kaya parçasının üstünde kabartılmış bir levhadır. Köylülerce bunun adı «Gâvur Suvatı»dır. Bu levha en çok yabancı seyyahlar çekmektedir. Ankara'nın resmi kılavuzuna göre bu levha Galle - Romaine tarih dönemlerine aittir.

Köyde tarihsel değeri olduğu söylenen üç sütun daha vardır. Bunlardan ikisi cami yanındadır. Üzerlerindeki yazıların lâtince olduğu söylenmektedir. Mil işaretleri olan bu taşların hepsi de Hasanoğlan'a başka yerlerden getirilmiştir. Tarihsel değer taşıdıkları söylenen ve Hasanoğlan yakınlarında bulunan üç küpten biri Enstitüdedir. Yine bu dolaylarda bulunan 33 sikkeden 6'sının Abbâsi Halifeleriyle Selçuk Hükümdarlarına, ötekilerinde de daha önceki tarihlere ait olduğu söylenmektedir.» (5)

(5) Prof. İbrahim Yasa, a. g. e.

HASANOĞLAN'DA TARİHSEL KAYA KABARTMALARI :

«Ankara'nın kuzey doğusunda ve Kayseri doğrultusunda Lalahan'da trenden inilir ; buradan yürüyerek şehirden itibaren 3 - 5 km'lik bir yolculuktan sonra Hasanoğlan köyüne varılır.

Not : Bu kaynak eser yazıldığında henüz Hasanoğlan'a kadar tren yolu gelmemiştir.

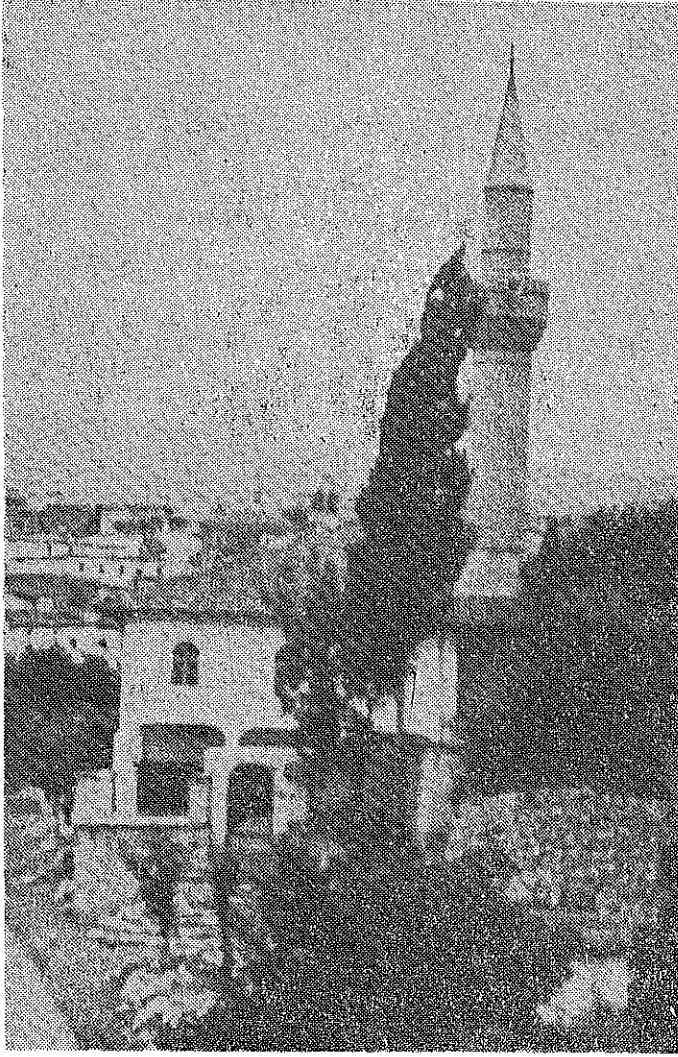
«Lalahan demiryolu istasyonuna varılınca, yakınlarında solda ve batıya doğru derenin üzerinde ufak ve eski bir köprü görülür. Köprüyü, sonra demiryolunu geçiniz ve istasyonun arkasından sağa dönünüz ; başlangıcı ağaçlarla sıralanmış bir yolu izleyiniz ve birkaç kilometre sonra geniş bir çöküntü alanının ortasında büyük bir köy olan Hasanoğlan'ı görürsünüz.

Köyün altında yeşillikler arasında bir sürü su birikintileri ve her halde Roma döneminden kalan bir kuyu bulunmaktadır. Caminin avlusu içinde, köyün ortasında, yazıları çok silinmiş olan iki sütun Trajan Döneminden kalmışa benzemektedir. Köyün üstünde, eski mezarlıklarda, daha başka sütunlar ve yıkıntı parçaları vardır.

Kuzeyde pitoresk bir vadinin girişinden, camiden 12 dakika uzaklıkta, yol kenarında, şahısların normalden daha küçük olarak belirtildiği, Galo-Roma dönemine ait oyulmuş bir kaya görülür. Ortada ayrı bir taban üzerinde, kim olduğu belli olmayan bir ilâh veya bir kral ; sol eli bir adak taşı veya bir tahtın üzerinde, sağ eli de yine bu adaktaşı veya tahtın üzerinde duran bir âsanın üzerinde durmaktadır.

Kadın mı, erkek mi olduğu belli olmayan bu şahsın uzun elbisesinin kalçalarının altındaki kısım bir kayışla bağlanmış durumdadır ; başı da omuzlarına kadar dökülen saçlarla kaplıdır. Sağında yüzleri dışa dönük 7 şahıs ona sunaklar getirmektedir. Bunlardan birincisi, kısa tünikle örtülü olarak iki kolu krâla doğru kalkmış, ona birşeyler sunuyor gibidir ; ikincisi yine bir tünik ve uzun bir elbise giymiştir ve bir kadına benzemektedir ; üçüncüsü de, birinci gibi giyinmiştir ve elinde bir sepet ve kürke benzeyen uzun bir şey taşımaktadır ; 4'üncü ve 5'inciler benzer şeyler taşımaktadırlar ; arkada iki şahsın sadece başları gözükmemektedir ; hepsi de bir çeşit miğferi giymişlerdir.

Bu kral veya ilâhın solunda elinde orak (?) bulunan bir kişi vardır; ikinci bir kişi küçük ölçülere sahip (22 santimetre yükseklik 16 santimetre genişlikte) bir oyuntu içinde birincisini izlemektedir; sonra bir üçüncüsü de uçmağa hazırlanan bir atmaca ve bir orakla ve sol omzundan aşağıya inen büyük pileli bir elbise ile örtülüdür; bu şahsın altında Yunanca ufak

bir yazı vardır. En aşağıda, ufak boyutta bir kişi görülmektedir. Şüphesiz ki, bu önümüzdeki bir kral veya ilâh adaklar sunan bir topluluğu temsil eden bir oymadır. Herhalde Milattan önce I.inci yüzyıla aittir; sanat biçimi kaba ve taşra şitilindedir.

Vadinin yukarısında ayrıca değirmenin arkasında, kısmen dolu bir doğal mağaranın içinde eski kanalizasyon yıkıntılarının izlerine rastlanmaktadır.» (6)

Kaynak : Ernest Mambury, Guide Touristique, Ankara, Hasanoglan bölümü 1943, Sh : 275 - 277.

(6) Prof. İ. Yasa. a. g. e. Sh : 346.

---

400 YIL ÖNCEKİ ELMADAĞ'DAN MANZARALAR :

Bundan yaklaşık 400 yıl önce Elmadağ nasıldı ?

Hangi olaylar vardı ? Kaç nüfus yaşamakta idi ? Elmadağ'ın mazisi tarihin derinliklerinde kalan en eski köklere kadar uzanıyor mu ?

Bütün bu sorularımıza cevap bulabilmek için, araştırmamızı derinleştirmek istedik ve ilginç bir belge bulduk.

Halen Ankara Etnoğrafya Müzesi'nde büyük bir özenle saklanmakta olan Eski Şer'îye Mahkemelerimize ait Sicillerden iki numaralı Şer'îye Sicili (1 Muharrem 997-8 Ramazan 998) yani 20 Kasım 1588 ile 11 Temmuz 1590 tarihleri arasında kapsayan Ankara Şer'îye mahkemesinin sicilleridir. 14 x 43 Cm. boyutlarında, 211 sahife ve 1114 belgeden meydana gelen defteri (sicili) mukavva kapaklarına yapıştırılmış yapraklarla birlikte 356 sahifeden ibarettir.

Ankara'da zamanın Nâibi, Mevlâna Ahmed adında birisidir.

Bu Şer'îye sicillerinden ikincisine göz atabilmek için Türk Tarih Kurumu Yayınlarından, IV. Dizi, Sa. 4, Yazarı Halit Ongun'un eserine baş vuruyoruz. Bu eserdeki belgelerden anlaşılmaktadır ki :

Bundan 400 yıl önce ilçemiz Elmadağ'da ve çevresinde yıllardan beri yaşamakta olan bir topluluk bulunmaktadır. Yozgad Köyü adı ile anılan bu köy, Ankara merkezine bağlı bir köydür. Ayrıca, Delüler (Deliler), Hasanoğlan, Kutludeğın (Kutludüğün)'de birer merkez köy olarak Ankara'ya bağlı bulunmaktadır.

Bütün bu köyler statik bir yapıya sahip olup, sorunlarını genellikle kendi içlerinde halletmektedirler. Ankara Kadılığına iki yıllık bir sürede birkaç olay intikal etmiştir. Bu olaylar zabıtlarda aynen şöyle anlatılmaktadır :

101 — «İne Hoca oğ. İbrahim'in, Yozgad Köyünden Mustafa oğ. Mehmed zimmetindeki 200 akçeyi dava ettiğine dair zabıt.»

- 200 — Çukurcak kadısı İbrahim Efendi Yasakçı Ömer Bey'in Dehüler Köyü halkından iki bölükle gelerek Ankara - Kutluğün Köyünde sâkin Karakeçilü Zâimi, Dizdar Mustafa Çe. Oğ Mehmed Bey'i ve adamlarını yaraladıklarına ve bir hayli para, eşya ve hayvan gaspettiklerine dair keşif ve soruşturma zaptı.»
Evâhir-i Ramazan 997.
- 201 — Adı geçen Ömer Bey'in de şikâyeti üzerine Mehmed Bey tarafından bu esnada yoldaşlardan Hüseyin ile Saka Hüseyin'in yaralandığına ve Şubaşı Derviş'in kılıç ve ok ile vurulduğuna dair zabıt.»
Tarih el-mezbûr.
- 209 — Halkın şikâyeti üzerine Çukurcak Kadısı ile Yasakçı Ömer Bey'in Dizdar oğ. Mehmet Bey'i ihzar için evine gittiklerine ve Mehmed Bey firar etmiş bulunmakla sayishane, eşya ve hayvanlarını sürüp getirdiklerine, Ankara Mutasarrıfı ile Müfettiş-i emvâl Abdülkadir Ça., Muharrem Ça., Nâzır Mustafa ve Sarı a'yân-ı vilâyet marifetiyle sandık ve sepet muhteviyatının tespit edilerek naktin Abdülkadir Ça. tarafından kabz ve kalanlarında Mehmed Bey'e verilmek üzere Şahbey oğ. Sinan Bey'e teslim olduğuna dair hüccet.»
Evâhîr-i Ramazan 997.
- 257 — (Arapça yazılmıştır) Hamzaobalı Oğ. Hasanbalı'nın Tayyib Baba oğ. Mahmud'a 8 kuruş borçlandığına dair senet.»
- 508 — «Hasanoğlan Köyünden Reyhan kızı Ayni'nin kendi rızasıyla Sârbân oğ. Nasuh yanına gittiğini ve oradan da İmamın evine bırakıldığını ikrar ettiğine dair zabıt.»
Evasıt-ı Muharrem 998.
- 867 — «Yozgad Köyünden Halil Oğ. Arefe (Urfet - Rifat?) Yenibey Oğ. Halil tarafından tasarruf olunan bir tarlaya mülkiyet iddiası, Halil'inde bu yeri sipahi marifetiyle satın aldığını ve 30 yıldan beri tasarruf ettiğini kişilerle isbat eylediğine dair hüccet.»
15 Rabiulevvel 998.

878 — «Yozgad Vakfına ait bir değirmenin tamiri hususunda mütevellî Mehmed Bey tarafından bir yıl için müste'cirlere mehil verildiğine dair hüccet.»

18. Rabiulevvel 998.

Bütün bunlar göstermektedir ki, Elmadağ 400 yıl önceye uzanan ve hattâ ondan daha da önceye uzanan bir geçmişe sahiptir.

400 yıl önce, ilçemizin adı Yozgad idi. Ve Ankara merkezine bağlı bir köy niteliğindeydi.

400 yıl öncesi Elmadağ'dan manzaralarda adli olarak sadece birkaç olaya rastlıyoruz. Bu bir iki belgeyi o günün şartları içinde yorumlamak zorundayız. O günün şartları içerisinde, Elmadağ gene Ankara ile direkt irtibatlıdır. Bütün iş ve işlemlerini Ankara'da görmektedir. Şikâyetlerini dertlerini Ankara'ya anlatmaktadır. Merkeze bağlıdır, merkezin kararlarına uymaktadır. O tarihlerde, tüfek ve tabanca yoktur. Ok ve kılıç vardır. Elmadağlılar bir Türkmen cımağı olduğu için de, Türk olarak ok ve kılıç en önemli iki silâhını teşkil etmektedir. Köyün ortak malları bulunmaktadır. Bunlar, çeşme, değirmen, mera, yol, su gibi... Değirmen işletmeciliği kiralamak suretiyle yapılmaktadır. Alıp vermeler, borçlanmalar para üzerinden yapılmakta ve bu şahitlendirmeli hatta yazılı belgelerle yapılmaktadır.

TARİHE BİR BAŞKA BAKIŞ :

«Öte yandan Yenimahalle'de ve Kayadibi'nde çıkan arkeolojik kalıntılar bölge tarihinin çok eski olduğunu göstermektedir. Temel kazılarında eski zamanlara ait küpler, duvar kalıntıları, v.s. çıkmaktadır. Kayadibi köylüleri Ören bölgesinde eski bir şehrin kalıntılarının bulunduğunu söylemektedirler. Ancak, bu kalıntıların hangi döneme ait olduğu, arkeolojik incelemeler yapılmamış olduğundan bilinmemektedir.

Yenimahalleliler ne zamandan beri burdadırlar? Nereden gelmişlerdir? Bu gibi topluluklarda tarihsel kökenlerin karanlıkta olması, genellikle kuruluşun eskiliğini gösterir. Çoğu köylerde 400-500 yıllık tarihsel izler görülür. Böyle izler olmadığı zaman kuruluşun daha da eskiliğini kabul etmek gerekir.

Yenimahallenin kuruluşu hakkında söylenti şöyledir: Buraya bir şeyh gelmiştir. Gece vakti dere içinde yaktığı ışığı gören Elmadağlılar «İşte yeni şeyh» demişlerdir. Bu şeyh'ten türeyenlerin kurdukları köye «Yenişeyh Köyü» adı verilmiştir.

Bu söylentide gerçeğe ilgili bir yan varsa, Yenimahalle'nin Elmadağ'dan sonra kurulduğunu kabul etmek gerekecektir.

«Bu söylentiler hep göçlerle, boyların, etnik gurupların bir yerden bir yere gitmeleriyle ilgilidir. İlk Türklerin Anadolu'ya girmelerinden sonra uzun zaman süren Anadolu'ya yerleşme hareketleri sırasında bu toplulukların şimdiki yerlerine gelip yerleştikleri tahmin edilebilir. Türk soylarının Anadolu'ya girişleri 11. yüzyılda başlamıştır. Daha sonra Celâli İsyanları sırasında «Büyük kaçgun» olmuş köyler parçalanarak kuytu dağ başlarına çekilmişlerdir. Yenimahalleliler hangi göçte gelmişler, belli değildir. Fakat hayvancılık gelenekleri, yakın zamanlara kadar süren yarı göçebe yaşayışları Anadolu'nun yerleşik halklarından olmadıklarına, göçebe çoban Türk kökenli olduklarına ilişkin kanıtlar sayılabilir.

Köylüler, Balâ ilçesindeki kayıtlara göre Kayadibi'nin 1300 yıllarında kurulduğunu söylemektedirler. Bu kayıtları Kayadibi'nin yaşlı eğitimciyi incelemiştir. Kayadibi köylülerinin doğudan gelen göçebe yörükler oldukları ileri sürülmektedir. Çevrenin yarı göçebe hayvancılık ekonomisine uygun oluşu, yakın zamanlara kadar Kayadibi Köylülerinin yaylak-kışlak düzenine göre yaşamış olmaları, bu söylentiye doğrulayan kanıtlar sayılabilir.

Bugün bile yaz aylarında yaylalara çıkan köylüler vardır. Büyük dağdaki mezarlık yarı göçebe dönemin kalıntısıdır.

Yenimahalle ve Kayadibi Köylülerinin geçmişle ilgili anıtlarındaki önemli olayların başlıcaları, Enver Paşa'nın demiryolundan geçişi Birinci dünya savaşına ilişkin menkıbeler, İstiklâl Mücadelesi yıllarındaki eşkıyâlık olayları, Elmadağ Fabrikasının kurulması, karayolunun yakından geçmesidir.

Bildiğimiz kadarıyla Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nde, Balâ ilçesinde, v. b. Yenimahalle ile Kayadibi'ne ilişkin resmî kayıtlar vardır. Bunların derinliğini incelenmesi Yenimahalle ve Kayadibi'nin tarihlerinin aydınlatılmasına yarayabilir. Ancak tarihi olaylar konumuzu dolaylı olarak ilgilendirdiğinden ve böyle bir çalışmanın kendimizi yeterli görmediği-

mizden, biz böyle bir çalışmaya girmedik. Bu nedenle tarihe ilişkin bilgilerimiz söylentilerle sınırlı kaldı.» (7)

PROFESÖR GÖZÜYLE :

«Hasanoğlan Köyü ile ilgili tarihi bilgiler» daha önce Köy Enstitüleri Dergisi'nin birinci sayısında Tahir Erdem tarafından yayınlanmış bulunmaktadır. Bu konuda başka yeni incelemeler çıkmadığı için, biz adı geçen dergideki belgelerden yararlanarak köyün tarihine, bazı noktalar hakkındaki görüşlerimizle, kısaca dokunmayı uygun buluyoruz.

Tarihsel belgelerin gösterdiğine göre köyün eski adı «Hasanoğlanı»dır. Sonradan bazı yerlerdeki köy adları gibi zamanla sonundaki sesli harf düşerek «Hasanoğlan» diye anılmıştır.

Her ne kadar yakın zamana ait bir iki eserde - Küçük Asya ve Köylerimiz - gibi «Hasanoğlu» biçiminde görülmekte ise de, bundan köyün bu adla da anıldığı anlamını çıkarmak pek güçtür. Çünkü, 1933 tarihinde çıkan «köylerimiz» adlı kitabın yayınlandığı sırasında bu köye halk tarafından «Hasanoğlu» denilmediğini kesinlikle bilmekteyiz. Bundan başka Batılı yazar «Charles Texier» nin kitabında başka yer adlarına ait yanlışlara rastlandığı için, ona dayanarak çıkan Kipert'in 1/400.000 ölçekli haritasındaki «Hasanoğlu» biçimine uyulması ve bunlara göre Hasanoğlan köyünün vaktiyle «Hasanoğlu» diye de anılmasına hükmedilmesi gerçeğe aykırı düşer sanmaktayız.

Bununla beraber, (Hasanoğlanı) veya (Hasanoğlan) sözünden bu köyün «Hasan» adında birinin oğluna izafe edilerek adlandırılmış bulunduğunu anlamak mümkündür. Nitekim, bugün Ankara - Elmadağ şosesindeki Hasanoğlan'a ayrılan yolun kavşağındaki eski mezarlığın ucundaki «Hasan Dede» diye ün salan bir yatır ve onun yanbaşıda «Hasan Dede Pınarı» diye anılan bir yer vardır. Herhalde köyün tarihi ile bu «Hasan Dede» arasında sıkı bir ilgi olasılığı vardır. Gerçekten bugün dahi «Hasan Dede Yatırı» köyün tinsel yaşamında özel bir yer tutmaktadır. Örneğin, köylüler çoğu zaman yağmur dualarını ve adaklarını onun mezarı dolaylarında yaparlar. Fakat, köyün

(7) YENİMAHALLE VE KAYADİBİ KARŞILAŞTIRMALI BİR KÖY ARAŞTIRMASI.

Dr. Erdoğan GÇÜBİLMEZ, A. Ü. SBF. Yay. No: 327, Ankara 1972, Shf: 19 - 20.

hangi tarihte kurulduğunu ve «Hasan Dede» nin bu hususta ne dereceye kadar rol sahibi bulunduğunu kesin olarak bilemiyoruz. Ancak, İstanbul Başbakanlık Arşiviyle Ankara Tapu ve Kadastro Genel Direktörlüğü «Kuyud-ı Kadime» sinde mevcut 16. yüzyıla ait tahrir defterlerinden öğrenildiğine göre, o zamanda «Hasanoğlan» diye geçen bu köy Ankara Livasına bağlı ve «Hacı Bayram-ı Veli» ahfadından «Tayyib Baba» nin timarı olup kendisine oturak olarak verilmiştir. Aynı kayıtlara göre Kanuni döneminde bu köyün ev sayısı 26 - 36 hane arasında olduğu düşünülürse nüfusunun tahminen (5 ile çarparsak) 130 - 180 kadar olduğu anlaşılabilir. «Tayyib Baba» dan sonra köyün geliri «Hacı Bayram» ahfadına ve bunların baktığı tekkelere vakfedilmiştir.

2. Selim döneminde köy nüfusunun bir kaç kat arttığı göz önüne getirilirse yükseliş döneminin köy halkının çoğalmasındaki etkisi yakından görülmüş olur.

Yine bu belgelerden edindiğimiz bilgilere göre köyün belli başlı gelir kaynakları arpa, buğday gibi toprak ürünleriyle arıcılık, bağcılık ve koyunculuktan ibarettir. Tıpkı nüfus gibi zamanla bu kazanç kaynaklarının da arttığı aynı kayıtlarda görülmektedir.

Bütün bunlar Hasanoğlan köyünün en az 16. yüzyıla kadar varan bir geçmişi olduğunu isbat etmektedir, ancak bu köyün zamanımıza kadar gelen tarihsel yürüyüşünü izlemeğe eldeki belgelerin yetersizliği yüzünden imkân bulunmadığı için, şimdiki koşullar içinde köyün çok uzak geçmişteki toplumsal ve ekonomik durumunu daha çok bilemiyoruz. Yalnız bu arada Hasanoğlan'ın komşu köylerin en eskilerinden olduğunu tahmin ettirecek bir gerçeği de kaydetmeyi yararlı buluyoruz. Hasanoğlan Köyünün, Yeşildere Köyünden önce kurulmuş olması şöylece açıklanmaktadır.

Bu dolaylardaki en iyi toprak Hasanoğlan köyüne aittir. Arazi bakımından Yeşildere Köyü daha elverişsizdir. Hasanoğlanlıların otlak olarak kullandığı İdris Dağı yamaçlarında Yeşildere'liler 1950 metre yüksekliğe kadar tarlalar açmışlardır. Bu durum, daha aşağılardaki topraklara ilk önce Hasanoğlan halkının yerleştiğini göstermektedir.» (8)

(8) Prof. İbrahim Yasa. a. g. e.

BÜYÜK ATATÜRK'ÜN 27 ARALIK 1919'DA ANKARA'YA
GELİŞİNDE DÜZENLENEN SEĞMEN ALAYINDA
ELMADAĞ'LILAR

Millî mücadele yılları... Sivas Kongresi toplanmıştı. Ankara ve çevresi millî heyecanla kaynıyordu. Mustafa Kemal güneşi bekleniyor ve bu güneş için dağlar eritiliyordu...

Ankara'da millî heyecan galeyana gelmişti. Ancak, buna karşılık İstanbul'da bulunan padişah hükümetinin emrinde olan Vali Muhittin Paşa, bu heyecanı söndürmek için çalışıyordu.

«12 Eylül 1919. Vali Muhittin Paşa kazaları teftiş ediyordu. Bu hadise üzerine, Hamitli Rıza ile Polatlı'nın Hacı Tuğrul köyünden Kara Sait Çetesi Muhittin Paşa'yı Elmadağ ile Yahşihan arasındaki Kılıçlar Belinde tevkif ederek Sivas'a gönderdiler.» (9)

Bu hareket Büyük Atatürk'ün Ankara'ya gönül bağlamasına neden olmuş, Sivas'tan Eskişehir'e gidecekken kararını değiştirerek Ankara'ya gelmiştir. Muhittin Paşa'nın tutuklanmasında Elmadağlıların da büyük yararları olmuştur. Elmadağlılar Kılıçlar belinde valiyi millî kuvvetlere teslim etmişlerdir.

Bunun üzerine, İstanbul hükümeti ve onun temsilcileri Millî heyecanı susturmak için çeşitli yollar denemişlerdir. Vatanın kurtarılması hür ve bağımsız olarak kalmasını isteyenlere, millî mücadeleye katılanlara şeyhülislâmlar vasıtasıyla ölüm fetvaları verdirtiyorlardı. Millî mücadeleye katılan vatanseverlere «Bagı» diyordu; bu söz lügatte «Asi». «Serkeş» ve «Hak yolundan ayrılan» anlamlarına geliyordu. (10)

Elmadağlılar padişah hükümetinin Ankara temsilcisi vali Muhittin Paşa'yı Kılıçlar Belinde yakalayıp, Mustafa Kemal'e Sivas'a gönderince artık «ASİ» olmuştu. Adı Asi Yozgat olup çıkmıştı beldenin. Sivas'tan Ankara'ya verilen bu ilk emir böylece yerine getiriliyor, 17 Eylül 1919'da Çorum'dan ayrılan Vali 19 Eylül'de Sungurlu'ya, oradan Keskin'e gelmişti. Fakat Ankara'ya ulaşamamıştı. Millî galeyan vali'yi Keskinli Hamitli Rıza Çetesi ile Polatlı'nın Tuğrul Köyünden Sait Çetesinin önderliğinde Elmadağlılarında gayretleriyle durdurmuş ve Sivas'a gönderivermişti.

«Ankara halkı, tarihin pek eski devirlerinden beri (Seymen düzülme) adı verilen bir Türk ananesini millî vicdanın-

da gizli bir sihir olarak yaşatmakta idi. Seymen alayı daima kızılca günlerde kurulurdu. Yani milli felâket günlerinde, bir beyliğin ve bir devletin yıkılış sıralarında halk yeni bir devlet kurmak ve başlarına yeni bir reis seçmek için Seymen alayı kurulur. Bu alay yeni devleti kurar, yeni reisi seçerdi. Bu töre Türkün mucizeli bir mefkûresiydi. Bu sebeptendir ki, Oğuzlar tarihin hiç bir devrinde devletsiz kalmamışlardır.

Seymen düzülme, çok sayanı dikkat bir içtimai hâdisedir. Seymen alayı toplu ve milli bir galeyân ânıdır. Bunun ufak bir şekli de bayram ve düğünlerde kurulurdu. Seymenler o gece «Sin, Sin» denilen bir ateş oyunu oynarlardı. O gece bir dağ yamacında veyahut bir tepede büyük bir ateş yakarlardı. Maşalama denilen demirden yapılmış büyük bir çanak vardır. Bunun içine yağlı çıra koyarlardı. Bu ateşin üstünden atlıyarak, bir nevi tura oyun oynuyarak sabahı ederler. Bazen bu ateşe koç atarlardı. Sin, Sin oyunu eski Türk kavimlerinde mevcuttu. Bir nevi ibadet şeklidir.

Seymen düzülme, yalnız Ankara anane olarak saklamıştır. Çünkü bütün Ankara civarı köyleri Oğuz boylarıyla doludur. Çubuk'ta, Kınık, Elmadağ'ı eteğinde Bayındır, Ayaş'ta Kayı, Hüseyin Gazi eteğinde Peçenek, Yazır, Dudurga, Bâlâ'da Aşar, Çubuk'ta Kargın, Çavundur, Eymür Gölü, Bökdüz köyleriyle Ankara'yı çevrelemiştir. Bütün bu köy adları Oğuzların yirmi dört boyunun adlarıdır. Köylülerin pek çoğu Oğuzların Beydili aşiretine mensuptur.» (11)

Elmadağ ve çevresinde bulunan köyler Oğuzların çeşitli boylarından gelmiştir. Türk olmanın hasletlerini asırlar boyu taşımasını bilen bu çevre, Çanakkale'de yedi düvele karşı savaşmış ve çok sayıda şehit vermişti. Çanakkale topraklarında bugün Elmadağ'daki her evden bir şehitin kanı bulunmaktadır.

1913'te Balkan harbinde Elmadağ'lıların yıllar süren askerlikleri bugün birer efsane olarak anlatılmaktadır.

«Yıl 1914 :

İkinci Dünya Savaşı başlamış, seferberlik ilân edilmiş öyle bir seferberlik'ki Anadolu'yu yiyip bitiren, varını, yoğunu tüketen, talân eden bir seferberlik.» (12) Bu seferberliğe giden Elmadağ'lılar geriye dönmemişler ve geride öksüz çocuklar ve

ocaklar bırakmışlardı. Vatan sevmenin, hür olmanın ve Türk olarak yaşamının değerini çok iyi biliyorlardı. Her ocaktan bir şehit, en az bir şehit çıkmıştı.

«Evet, binlerce Ankara'lı yiğit gitti, hemde bir cehennem gibi yanan Çanakkale'ye...

Ankara uşağının kaderi onu oraya götürmüştür. Arslanlar gibi çarpıştı, açtı bağırnı koştı, tepeleri aldı, geri verdi, tekrar aldı, günlerce aylarca çarpıştı ve nihayet, memleketi, ırzı, namusu, hürriyeti ve istiklâli için dövüştü ve bir hilâl uğruna can verdi.

Giden binlerce Ankara'lıdan ancak, birkaç kişi dönebilmişti. Onlarında ya kolu ya da bir bacağı yoktu. Şarka gidenler Kafkaslarda esir düşüp Rusya içlerine götürülmüş, ne bir mektup, ne bir haber vardı. Onu öldü diye malı tereke edilmiş, dağıtmıştı. Yıllarca sonra oda, tahta bir ayakla çıkageldi. Yemene gidenler, dönüşlerinde büyüyen çocuklarını tanıyamadılar... Nasıl tanışınlar, gideli tam yedi yıl olmuştu...

Yıl 1918 :

Seferberlik bitmiş, Osmanlı İmparatorluğu mağlûp olmuş, bir nevi ölüm vâsiyetnamesi olan mütareke (Sevr) imzalanmış ve mütareke hükümleri gereğince İngiliz donanması İstanbul limanına girmişti. Biraz sonra İngilizler, Fransızlar ve İtalyanlar can çekişen adamın mirasına konmak için memleketi yavaş yavaş istilâya başlamışlardı.

Hey... Gidi günler hey...

Avrupa - Viyana kapılarına dayanan, Macar ovalarında at koşturan Akdenizi bir göl yapan Koca millet şimdi ne hale düşmüştü. 600 yıllık bir imparatorluk, çatırdayarak çöküyor, göçüyor bu çöküş ve yıkılışın sesinin yankısı bütün dünyaya yayılıyordu.

Yıl 1919 :

Bir sabah, güneş Hüseyingazi dağının çatal oyuğundan bütün ihtişamiyle kızarıp doğarken, Ankara acı bir haberin, heyecaniyle uyanmıştı...

O sabah yurdun dört bir köşesinde olduğu gibi, İngiliz kuvvetleri Ankara istasyonuna da asker çıkarmışlardı.» (13)

27 Aralık 1919 Cumartesi sabahı. Güneş Elmadağ'ının karlı doruğu üstünden ilk fecrini saçıyor. İncesu, erimiş bir kızıl maden gibi akıyor... Dikmen ve Çankaya bağlarından gelen soğuk bir rüzgâr eşiyordu. (14)

Elmadağ'ın adı bir kere Asi'ye çıkmıştı. Asi yozgat olmuştu..

Padişah fermanlarını değil, Anadolu'nun bağrından gelen milli sese kulak veriyordu. Nasıl vermesindi? Şehitler ocağıydı Elmadağ...

Beş on kişiye ait bir topluluk olmayıp, büsbütün bir Anadolu'nun galeyanı demek olan Seymen alayı düzenlenmesini gayet iyi biliyordu. Sin, sin oynamak Elmadağ düğünlerinin vaz geçilmez tutkusuydu. İşte Çanakkale'nin gök gözlü, aslan yürekli kahramanı Mustafa Kemal Ankara'ya geliyordu. Gitesi, koşması, onu karşılaması gerekiyordu...

Öyle de yaptı...

«Seymen, efe, yiğit ruhlu ve atlı manasına kullanılmaktadır. zeybek kelimesi de Seymen kelimesile alakalıdır. Seymen düzüleceği zaman, Efeler kahvesi önüne sancak dikilir. Bu bayrak Seymen alayının kurulmasına işarettir. Eski Türkler de otağ önüne tuğ ve sancak dikerlerdi... Mustafa Kemal'in Ankara'ya geleceği günün sabahı da sancak dikildi. O zaman Efeler kahvesi Ulucanlara giden yolun üzerinde bulunan Sarı Ahmed'in kahvesi idi. Esasen civar köylerden Seymenlerde akın akın gelerek hanlara yerleşiyorlardı. Bugünlerde Kalecik Seymenlerinin başında Sülük, Zirfilerin başında Saraylı Ahmet, YOZGAT'TAN YENİ ŞEYHLİ RIZA UŞAKLARI, yani kızanlarıyla gelmişti.» (15)

Yozgat'tan Yeni Şeyhli Rıza ve uşakları ile bütün kızanları, Mustafa Kemal'i karşılamaya gidenlerdi. İşte burada yazar Enver Behnan Şapolyo Yozgat diyor Elmadağ'a...

(9-11-14) Enver Behnan Şapolyo, Atatürk ve Seğmen Alayı, Ankara Kulübü yay. 2, 1971.

(10) Hemşehrimiz Atatürk, T. İş Bankası Kültür Yayın. Yenilik Basımevi, İstanbul, Sh: 130.

(12-13) Şeref Erdoğan, Ankara, Alkan Matb. Ankara, 1965.

«Ankara'da ilk milli kuvvet, bugünkü Ulus meydanında: Eski tüfekler, kılıçlar ve yatağanlarla taşıyan İLÇE GÖNÜLLÜLERİ, Mustafa Kemal Paşa'yı karşılamak için gelmişlerdi.» (16)

Yenişeyhli Rıza ve uşakları... Hasanoglan'dan Şükrü Hoca ve arkadaşlarının açtığı bayrakla, Çanakkale'den tanıdıkları muzaffer komutan Mustafa Kemal'i karşılamaya Ankara'ya gitmişlerdi... Elmadağ'da için için milli heyecan kaynıyordu... Korkusuz ve gözü pek dağlılar olan, hür yaşamaya ve vatan için çarpışmaya hazır olan Elmadağlılar, gönüllü olarak zaman ve mekân tanımadan milli mücadeleye katılıyorlardı... Asî adını kendisine padişah ve hükümeti takmıştı. Onun ne ad verip vermediği önemli değildi. Mademki bir kere asi denmişti, vatani- memleketi parçalanırken, işgal kuvvetleri dört bir yandan bu topraklara asker çıkarırken susan bir bir hükümete, onlara göz kırpan bir düşünceye isyan eden, karşı gelen Mustafa Kemal'in yanında yer almakta gecikmediler...

«Ankara Halkevi, Mustafa Kemal'in Ankara'ya gelişini büyük çapta bir yağlı boya tabloda tespit etmeyi milli bir ödev bilmmişti. Resimde M. Kemali'n arkasında o zamanki Vali Vekili Yahya Galip Kargı, Müftü Rıfat Börekçi, Müdafaa-i Hukukun faal mensuplarından hatip hacı Ahmed, ölümlükler fesli Ali Kütükçü, Ankara'nın seymenleri ve sağda atlı YENİŞEYHLİ RIZA BEY Ressam Saip'in Tablosu.» (17)

Bu anıyı yaşatmak kadar güzel ne olaki...

«Seymen olanlar, ayaklarına gön ayakkabı, yanı ucu kalık bir yemeni, tiftikten diz çorabı giyerler, içlerine Osmaniye topundan içlik ve içliğin üstüne sırmalı camadan, bellerine şal sararlardı. Aynı zamanda yanları siyah şeritlerle süslü mavi veya lacivert zivga giymekte idiler. Bir kısmı da beyaz şalvar giyiyorlardı. Bu şalvarların oyuklara gelen tarafı pek dardır. Şalvarın arkası fazla surette sarkıyordu. Beyaz tiftik çorapları kırmızı püsküllü bir bağla bağlanıyordu. Küçük çocuklardan da Seymenler vardı. Bunların şalvarları Efonlar gibi beyaz bir eteklidir. Bunların birde sırmalı uzun hırkaları vardır. Bunlara biz, Hitit kabartmalarında rast gelmekteyiz. Seymenler, şal kuşağın üstüne bir silâhli içinde de som saplı dedikleri sapı beyaz kemikten bir hançer ile, bir de gümüşlü tabanca sokar-

lardı. Omuzlarından aşağı gümüş atmalı köstek, kollarında gümüş (pazvant), boyunlarından atma dört köşeli ve üzeri süslü (Hamayıl kabı) takarlar, bunun içinde, kurşun geçmemek için yazılı bir dua bulunurdu. Başlarında fes, üzerinde elli dirhem ağırlığında siyah birpüskül ve fesin üzerinde puşu denilen, ipekli bir yazma sarılıydı. Pusunun bir ucuda omuza sarmaktadır. Bu kıyafet biraz farkla Aydın zeybeklerinin hemen aynıdır. Yalnız zeybek zıvgaları kısadır.

İşte Mustafa Kemal Ankara'ya geleceği gün, aynı süratle Seymen alayı kuruldu.» (18)

Elmadağlılar bu Seymen alayının en önünde idiler...

Elmadağlılar Mustafa Kemal'in emirlerini yapmaktan ve Ankara'da onu görmekten sonsuz mutlu oluyorlardı. Hemen hergün Ankara'ya gidip gelmeye başlamışlardı. Yol uzun ve yorucu olsada bu fark etmiyordu.

«22 Mart 1920 tarihinde İngiliz askerleri birdenbire geceyarısı trene atılarak Ankara'yı terketti ve Eskişehir'e gittiler.

Yirminci kolordu kumandanı Ali Fuat Paşa Batı Anadolu Kuvayi Milliye Kumandanı oldu. Refet Paşa da Demirci Mehmet Efe'nin Erkâniharbi olmuştu. Ali Fuat Paşa, Eskişehir ve havalisini millî bir mıntika addedip kumandanlığına süvari kaymakamı Atıf Beyi, Afyonkarahisar havalisi de millî bir mıntika addedilip kumandanlığına da 23'üncü fırka kumandanı Ömer Lütfi Beyi tâyin etmiştir. Fakat İstanbul hükümeti, Ali Fuat Paşanın bu faaliyetini görünce, onun yerine Hamdi Paşa adında birini tâyin etmişti. Hamdi Paşa Eskişehir'e dar geldi. Fakat Mustafa Kemal Paşanın tehdidi ile derhal geri döndü.

Bu sırada İngilizler, Eskişehir mıntikası Kuvayi Milliye kumandanı Atıf Beyi tevkif ederek İstanbul'a gönderdiler. Bu zamanlar Ankara'da Kuvayi Milliye teşkilâtı yapıldı. Müfti Rifat Efendinin yardımı ile Ankara civarından ve içinden millî kuvvetler teşkil edildi. YOZGATLI RIZA, Hisarlı Güzel Osman, Yağcıoğlu Fehmi, Güdük Haşim efelerin mahiyetinde Kuvayi Milliye çeteleri kuruldu. Atlı ve yaya olan bu kuvvete, silâh altında bulunan askerler de verildi. (10)

(15 - 18) Enver Behnan Şapolyo. a. g. e.

(16 - 17) Hemşehrimiz Atatürk, T. İş Bank. Y. a. g. e.

İşte Elmadağ'lılar... Mustafa Kemal'in emrinde...

Milli heyecanı yüreklerde tutuşturan Ankara Müftüsü Rifat Efendi'nin haber ulaştırdığı Hasanoğlu'nun Şükrü Hoca Elmadağ ve çevresindeki köyleri tek tek dolaşarak Mustafa Kemal'in ordusuna katılmanın kutsal bir vazife olduğunu duyurmuştu. Bunu Çanakkale'den tatmış bulunan Elmadağ ve çevresindeki kahramanlar, bunu duydular ve bu çağrıya katıldılar.

«Ali Fuat Paşa, bu kuvvetlerle Eskişehir'e yakın Cemşit mevkiine kadar geldi. Eskişehir uzaktan kuşatıldı. Sırtlara mevcut topları, top olmıyan yerlere çeteler şoba borularından top yaptılar. Bu suretle İngilizleri tehdit ettiler. Ali Fuat Paşa, Eskişehir işgal kumandanına: «Kuvayi Milliye Eskişehir'i almıya geldi. Ve aksi takdirde kan dökülürse, mesuliyetin kendisine ait olamayacağını» bildirdi. Fakat Eskişehir'de bulunan itilâf kuvvetleri kumandana pek ağır bir tarzda cevap verdi. Uzun muhabereleden sonra İngilizler dört parti olmak üzere lokomotif altına şar vagon takmak suretiyle Eskişehir'den çekilip gittiler. Bu havali de Kuvayi Milliye geçti.» (19)

Elmadağ'lılar ve Elmadağ'lılarla birlikte Ankara efeleri, böylece daha o günlerde Ankara'nın ölüm kalım mücadelesini düşmana duyurmuşlardı.

Bugün Elmadağ ve çevresinde hangi eve uğrasanız, o günlere ait bir ağıt, bir türkü, bir kahramanlık öyküsü, bir gurbet, özlem seslenişi duyarsınız...

KURTULUŞ SAVAŞININ MANEVİ MİMARLARINDAN OLAN ELMADAĞ'LILAR

Kurtuluş Savaşında, günlerin milli heyecanla dolu olarak geçtiği zamanlarda Elmadağ'ın içinden çıkan isimsiz kahramanların büyük yararlılıkları olmuştur.

«Çevresinde ŞÜKRÜ HOCA adı ile bilinen Hacı Şükrü efendi (Ali Şükrü) soyadı Köylüoğlu'dur. Rumi 1285 yılında Hasanoğlu Köyünde fakir bir aileden doğmuştur. Babası Zeynelâbidin adında ümmî bir insandır. Henüz okuyup yazmanın yayılmadığı bir zemin ve zamanda yetişmiş olmasına rağmen

(19) Enver Behnan Şapolyo, a. g. e.

«Ben Ankara'nın taşını toprağını öperim, çünkü, oğlum orada okuyor.» diyecek kadar okuyup yazmanın faziletine inanmış ve bu inançları ki, bu fakir ve ümmî insan yıllık kazancını tümü ile oğlunun okumasına tahsis ederek tam onbeş yıl Ankara ve Konya'da tamamlamış ve Ankara'da devrin üniversitesi sayılan Hacı Atif Hoca'nın müderrisi bulunduğu SEYİF MEDRESESİNDEN icazet almıştır.

Bu suretle Hasanoğlan köyünde okuyup yazma Hacı Şükrü Hocadan başlamış ve onun hocalığında çoğalmış. Birinci Cihan harbine bu köyden yüzden fazla okur iştirak etmiştir.

Hacı Şükrü Hoca bilgisinden emin, doğru ve cesur bir insandır. Çevresinde böyle bilinir ve sayılırdı.

Hocası Hacı Atif Efendi'ye karşı saygısı ve hocasının da ona sevgisi hayatları boyunca devam etmiş, karşılıklı güven hiç sarsılmamıştır.

Bu nedenledir ki, Milli Mücadele'de Ankara Milletvekili ve Ankara'da Kuva'yı Milliye'nin kurucularından bulunan Hacı Atif Hoca'nın emir ve tâlimatıyla Hacı Şükrü Hoca civar köy ve kasabalarda irşat heyetlerinin başında çalışmış, vaaz ve nasihatlerde bulunmuş, çok faydalı olmuş ve Hasanoğlan köyünde Tevfik Hoca (Tevfik Çakıroğlu) Rıza Efendi (Ayanoğlu) Hacı Hüseyin (Karaca), Molla Mustafa'nın Mehmet, Raşit Ekşi, Muzaffer Büyükekşi ve Hilmi Yağcı'dan müteşekkil Hacı Şükrü Hocanın liderliğinde çalışan bu teşekkül genişlemiş, kısa zamanda Milli Mücadelenin Ankara'da kuvvetli bir kalesi haline gelmiş, Sakarya Meydan Muharebesinde cepheyi terk eden bazıları bu havalide barınmamış teslim olmuşlar ve tekrar cepheye sevk edilmişlerdir.

Hacı Şükrü Hoca'nın hizmet ve faaliyetinden bir iki hatırayı anlatalım.

Kuva'yı Milliye'nin ilk kuruluşunda henüz Mustafa Kemal Paşa Ankara'ya gelmeden evvel bir gün beraberinde yukarıda adı geçenlerden Hacı Hüseyin ve Rıza Efendi ile Ankara'dan köye giderken Ankara'nın 20. kilometre şarkında ve Kayış bahçeleri içinde tepeden tırnağa silâhlı beş çeteci yollarını kesmiş, başında sarık olduğu için Hacı Şükrü Hocaya hitap ederek «Biz Halifenin askerleriyiz, Anadolu'da asayişini teminle

vazifelidir. Şarkda Mustafa Kemal Paşa adında bir asi türemiş. Yakında yakalanıp idam edilecek sakın ha onun izinden gitmeyin ve Kuvay-i Milliye diye uydurma teşkilâta da girmeyin. Bunların hepsi yakında tasfiye edilecek ve bundan böyle vergi alınmayacak askerlik olmayacak. Bizi dinleyin ve Halife'ye bağlı kalın.» demişler.

Bu tehdit karşısında Şükrü Hoca'nın verdiği cevap şudur :

«Dünyada askersiz ve vergisiz bir devlet olamaz. ASİ dediğiniz Mustafa Kemal Paşa'nın izinde ve Kuva-yı Milliye'nin de içindeyiz. Siz bildiğinizi bizde bildiğimizi yapacağız.» demiş ve Anzuvar'ın adamları kendi lisanları ile konuşarak bırakıp gitmişlerdir.

O zamanda bu cevabı yüksek ve sonsuz bir imân ve cesur vatanseverin verebileceğini hatırlamak gerekir ve devam eden faaliyetleri zamanında,

Bir gece Hasanoğlan Köyünden Hacı Şükrü hoca ile arkadaşlarından Rıza Efendi, Tevfik Hoca ve Hacı Hüseyin bilinmeyen bir sebeple Jandarmalar tarafından gece yarısı zorla evlerinden alınmış ve Ankara'da İstiklâl Mahkemesi hapisanesi bulunan Safran hanına hapsedilmişler. Hapis hanenin yola bakan penceresinden yoldan geçen bir köylü eli ile Şükrü Hoca, Ankara milletvekili Hacı Atif Hoca'ya tevkif sebebinin soran bir mektup göndermiş ve bir saat sonra mektubu alan Hacı Atif Safran Hanına gelmiş ve hapisane kumandanı miralay rütbesinde bir subay, hocayı kapıda karşılamış buyurun demiş, Hacı Atif aynen şu hitap ve mukabelede bulunmuştur. (Zahmet etme kumandan bey, sizi ziyarete gelmedim. Dün gece Hasanoğlan köyünden birkaç kişi getirmiş hapsedmişsiniz ve büyük bir hata işlemişsin. Zira hapsedtiğiniz o adamlar bu vatana senin kadar hizmet etselerdi asla bu yokuş çıkmazdım. Onların hizmeti çok büyüktür.) demiş ve yarım saat sonra Şükrü Hoca ve arkadaşları serbest bırakılmıştır.

Yine bu faaliyetleri zamanında Hacı Şükrü Efendi birkaç defa suikasta maruz kalmış hattâ birisinde suikastı tertipleyen şahıs bilahare şu şekilde itiraf etmiş ve demiş ki :

(Tam pusuda iken istasyondan bir ses, Sakarya'da düş-

man bozulmuş diye bağırdı. Bu sözü duyunca, Hocanın inandığı davanın haklı olduğuna inandım, vaz geçtim.)

Bizzat kendisinin şu sözü hizmetini değerlendirmeye yeter :

(Ben bir kumandan olsa idim alayım! bu vatana bu kadar faydalı olamazdım.)

Bu hizmetleri zamanına göre değerlendirmek lâzımdır. Zira zaman geçtikten sonra, hadiseler küçülür hizmetler kayıp olur. O küçülen ve gaip olan hadise ve hizmetler zamanında pek büyük değerler taşır.

Hacı Atıf Hoca, Atatürk tarafından hizmeti taktir edilen ve çok sevilen bir zat idi. Hatta Latife Hanım ile iki defa bayram tebriklerine ve bir defada Şeyhü'l-İslâm Hayri Efendinin yakın dostu Hacı Atıf Hocanın evinde misafir iken Mustafa Kemal Paşa, hazretleri Şeyhü'l-İslâm Hayri Efendi ile görüşmek üzere Hacı Atıf hocanın evine gelmişlerdir. Hacı Atıf Hocanın hizmetleri bir kitaba sığmaz.

Cümlesinin hizmetini Allah takdir ve tebci etsin. Amin !

Ankara'nın çok yakında olması bakımından özellik taşıyan çevredeki bu iki din adamı, Ankara Müftüsü rahmetli Rıfat (Börekçi) ve Ankara Milletvekili rahmetli Atıf (Taşpınar) Hocalarla elbirliği yaparak köy köy dolaşıp halkı uyandırdılar, gerçekleri anlattılar ve çok kısa zamanda Hasanoğlan köyünde âdetâ Millî Mücadelenin bölge için fikir ve hareket merkezini kurdular. Asker kaçakları için en emin merkez sayılan bu yeri muhiti örnek olacak hale getirdiler. Bin - bir yokluk içindeki Ankara'ya, daha Tekâlif-i Milliye Kararnameleri ile halk, varı - yoğunun yüzde kırkını vermezken, âdetâ ilk tatbikleri ve örnekleri verdiler : Bunun ardından gidilir gerçeklerin isbatı, Türkiye, Birinci Büyük Millet Meclisi zabıtlarındadır. İRŞAD ENCÜMENLERİ (Aydınlatma Kurulları) nın nasıl müsbet ve güzel sonuçlar verdiği yolundaki görüşünü kürsüde açıklayan Ankara Milletvekili Hoca Atıf Efendi sözlerine misâl olarak Şükrü ve Tefvik Hocaların emeklerini gösterdi :

Kurban bayramı dolayısıyla çevrenin kurban etlerini kavurma yaptıran iki hoca, cephe'deki asker için millî müdafaaya teslim etmişlerdi. Mehmetçiğin ayağında çarık yoktu, çıplaktı... Derileri de, çarık haline getirmişler, vermişlerdi.

Yine daha (Tekâlif-i Milliye) resmen başlamadan Ankara Hastahanesinin yaralı askerlere yatak bulamadığı günlerde, çevreden kapı kapı dolaşıp yatak - yorgan topluyarak, kağıt arabaları içinde şehre getirip ve teslim eden Hocalar bunlar oldu.» (20)

Padişah fermanına isyan eden, asi olan bu beldenin vatan sever halkı, bu manevi mimarların önderliğinde Mustafa Kemal Ankara'sına yürekten bağlanmıştı. Vatan için herşey feda edilecekti. can verilecekti.

Kağnıların dili... Memleket sevdasından hıçkırın yüreklerin adınıladığı Elmadağ ile Ankara arasındaki uzun ince ve dar yollarda kağnıların dili, dile geliyordu...

İşte o günlerin anısını yaşatan bir olayın anlatımı daha. Kağnıların yarattığı efsane... Elmadağ'lıların yarattığı efsanedir bu. Manevi mimarların Elmadağ'lıların yüreklerindeki Mustafa Kemal tutkusunu alevlendirmesi ile bu efsane yaşanmıştır...

«— Ben İstiklâl Mücadelesi sıralarında Ankara'nın Samanpazarı semtindeki bir askeri hastahane de sağlık memuru idim. Hastahane dedimse öyle ahım şahım bir bina ve teşkilât aklınıza gelmesin. Burası, o zaman ilk Rus Elçiliği yapısının arkasına düşen koca bir konak bozuntusu berhanedir. Odalar, koridorlar, merdivenler haraplıktan gıcırdar dururdu. O günlerde çeşitli savaş cephelerinden durmadan hasta ve yaralı askerler buraya yöneltiliyordu. Hastahanemiz yüzlerce yaralı ve hasta ile ağzına kadar doluydu.

Buna rağmen sağlık personeli olarak bir ben, bir tek de doktor vardı. Nizamiye kapı nöbetçimiz ünlü kadın kahraman Kara Fatma'ydı. Elimizde ilaç yoktu, ameliyat âletleri pek yalın ve sınırlı şeylerdi. Tek doktorumuz ise operatör bahriye binbaşısıdır.

Elbette kendisi o zaman hastahanenin herşeyi sayılırdı. Babacan bir deniz subayı, Kasımpaşa'dan kaçarak gelmiş buraya. Bir yandan hem yanık şarkılar söyler, hemde isli bir petrol lâmbasının altında yaralıların ameliyatını yapar, kurşunları çıkarır masanın üstüne dizerdi. Gündüzleri çalıştığı yetmediğinden gece de bu kesmeli, biçmeli, dikmeli ve gazelli operas-

(20) Cemal Kutay, Kurtuluşun ve Cumhuriyetin Manevi Mimarları Diyanet İşleri Bşk. Yayını, 1973.

yonlar geç vakitlere kadar sürerdi. Bu sırada ben de bayılılan yaralıların başucunda eter koklatır ve kendisine yardım ederdim. Balık istifi yaralı ve hastaların iniltileri, bağırtıları çevrede duyulurdu. Yokluk diz boyu, battaniye, karyola bulmak ne mümkün. Bazen çaresiz, üst makamdan istersek resmen: «Mevcutla yetinin» diye cevaplanırdı.

Yine kanlı cephe savaşlarından sonraki gecelerden birindeyiz Hastahane, iyileşmemişleri bile taburcu ettiğimiz halde yine yaralılarla dopdolmuş. Tek operatörümüzle ameliyat odasındayız, isli petrol lâmbası tepemizde. Doktorun beyaz gömleği kan içinde, ağzında tatlı özlemlerle bir İstanbul türküsü, boyuna yaraları kesiyor, biçiyor, temizliyor, sarıyor, dikiyor. Bir yaralı masadan kalkarken yerine başkası yatırılıyor. Tam bu sırada odaya birkaç gölge ve ayak seslerinin girdiğini duydum: Ve sertçe bir ses: «Kolay gelsin doktor» dedi. Başlarımızı uzatarak dikkatle baktık: Gelen Gazi idi. Sessizce kapıdan içeri girmişti, elinde bir kırbaç vardı, hal ve hatırımızı sordu ve:

«Doktor hele bir hastahaneyi gezelim» dedi. Hep birlikte odaları gezerken, yaralıları üst üste balık istifi tahtalar üzerinde görünce Gazi'nin gözleri birden şimşeklendi. «Kaç hastanız var?» «Karyola, battaniye ve yatağınız yok mu?» diye sordu. Doktor: «600 hastamız olduğunu, buna karşılık ancak 100 karyolanın bulunduğunu, ihtiyacı karşılamadığını» söyledi.

Gazi şöyle biran düşündü ve sonra: «Şimdi size 500 tane yatak ve karyola göndereceğim. Hem iki saate kadar bunların hepsi kurulmuş olacak, yerde yatan birtek er görmeyeceğim» dedi. Ellerimizi sıkarak arkadaşlarıyla birlikte hızla, yıldırım gibi hastahanedan uzaklaşıp gitti. Uykulu gözlerle saate baktık: Gece yarısından üç saat sonralarıydı. Doktorla baktık. O vaktin Ankara'sında ve savaşın en çıcılı günlerinde bir gece de iki saatte değil 500 karyola, 50 tane bile zor bulunurdu.

Hattâ doktor: Bu akşam, Paşa bir iki tek fazla atmış galiba dedi. Gülüşerek odalarımıza uykuya çekildik.

Neden sonra, idiki, kapımın vurulmasıyla derin, yorgun uykumdan uyandım. Kapıdaki er: «Paşanın yatakları geldi, hemen kurulacak.» Kulak verdim:

Ortalıkta gıcır, bir sel gibi sesler, uğultular, sert emirler

birbirine karışıyordu. Pencereden şöyle bir başımı uzattım, sayısız kağnılar birbiri ardınca gıcırtılarla Samanpazarı yokuşu yollarından hastahaneye doğru akıyordu. Tan yeri ha ağardı ha ağaracak gibi. Henüz aradan iki saat geçmiş bulunuyordu. Paşanın emriyle 500 yatak ve karyola aynı gece Ankara'nın evlerinden, (Ankara'nın yakın köylerinden) teker teker toplanarak kağnılara yükletilmiş. İşte bu gelen onlardı. İçlerinde öyleleri vardı ki, daha hiç kimse yatmamış, alta serilmemiş, kar gibi genç kızların düşü olan gelinlik çehizleriydi. Nice sırmalı, nakışlı örtüler, yastık yüzleri, atlas yorganlar, daha katlarından açılmamıştı bile. Şaşkınlıklar içinde kaldık. Önceki sözlerimizden utandık. Sıcak sevinç gözyaşlarımızı tutamadık. Bütün ömrüm boyunca gördüm ve inandım ki, her zaman ve her çeşit şartlar altında Atatürk'ün kağnıları onun her buyrugunu vaktinde yerine ulaştırırdı. İşte o böyle bir adamdır.» (21)

İşte Elmadağlıların da içinde bulunduğu Gazi'nin kağnılarının yarattığı efsane bu...

Elmadağlılar Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e ve onun açtığı istiklâl mücadelesine iman etmişlerdi. Çünkü, Çanakkale'de birlikte çarpıştığı, şehitlerinin kanlarının emrettiği bu kutlu mücadelede yerlerini almaları gerekirdi.

Ellerinde, avuçlarında ne varsa, malıyla - mülküyle, canıyla, her şeyiyle Vatan ve millet için feda olsun diyordu Elmadağlılar...

---

(21) Ankara İl Yıllığı, 1973, Sh: 21, İbrahim Gökçürk'ün hatırası.

İLÇEMİZ TARİHİNDEN YAPRAKLAR

1. «4 Nisan 1958'de yapılan plebisitten sonra, köy niteliğinde olan Yenimahalle, Elmadağ'ın bir mahallesi haline gelmiştir. Nisan 1958'den önce bu topluluğun adı olan «YENİ ŞEYH» bırakılmış, onun yerine «Yenimahalle» adı verilmiştir.» (22)
2. «Elmadağ kervanların eski bir uğrak yeridir. «Elmadağ'da eskiden, yani yaklaşık 400 - 500 yıl önce «kervanların konakladıkları hanlar, onlara hizmet veren bir fırın bulunurdu. Yerli halk, bu arada Yenimahalle ve Kayadibi köylüleri, yıllarca bu kervan yolundan yaya, ya da eşekleri, yahut da kağnılarıyla gelip giderlerdi. O zamanlar başlıca ilişkili oldukları yerlerin başında gelen Ankara'ya bu yoldan mevsime göre 1,5 ile 3 günlük bir zamanda gidebilirlerdi. Ulaştırmanın bu biçimi İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına kadar sürmüştür.» (23)
3. İlk dekovil hattı Elmadağ'dan geçerek Ankara - Yahşihan arasında, 1915'de başlanıp 1916 sonlarında bitirilmiştir.
4. Samsun asfaltının inşasına 1940 yılında başlanmıştır.
5. MKE Barut Fabrikası 1928'de inşaaya başlanarak 1932'de açılmıştır.
6. «Yenimahalle'ye telefonun gelişi oldukça eskidir. 1950 başlarında salma yapılarak toplanan parayla ve köylünün çalışmasıyla Elmadağ - Yenimahalle arasında bir hat çekilmiştir.
Kayadibi'ne telefon 1956 yılında gelmiştir. Telefon hattının çoğunu Kayadibi Köyü orta malı tarlaların kira gelirleriyle karşılamış; kalan kısmını Elmadağ Kaymakamlığı ödemiştir. Köyün telefonu için yaptığı harcama 4.100,— TL'dir.» (24)
7. Yenimahalle'ye traktör ilk defa 1950'den sonra köy adına muhtarlık tarafından alınarak sokulmuştur.» (25)

8. «Yenimahalle'de ilk okul 1936 - 37 ders yılında açılmıştır.» (26)
9. Hasanoglan Öğretmen Okulu 1940'da kurulmuştur.
10. Hasanoglan'da postahane 1944'de açılmıştır.
11. Hasanoglan ilk telefona 1944 yılı temmuz ayında kavuşmuştur. Elmadağ Hasanoglan arası telefon hattı için salma yapılmış direkleri ve 1200 lira kadar para toplanmıştır. Ankara KOÇ müessesesinden de diğer telefon malzemeleri alınmış (hibe) direkler köylü tarafından dikilmiş ve muhtar odasından ilk telefon görüşmesi bu şekilde yapılmıştır.» (27)
12. Hasanoglan'da «kulaklı ilk radyo 1935 yılında gelmiştir. 1941 yılında Enstitü kurulurken köy evlerinden birine yerleşen Macar öğretmen SİLİ ikinci kulaklı radyoyu köye getirmiştir. 1943 yılında köylü ortak bir radyo almıştır. Bu radyo akü ile çalışıyordu.» (28)
13. «Hasanoglan Köy Enstitüsünün temeli 18/4/1941 de Ke-pirtepe Köy Enstitüsünden 226 kişilik bir öğrenci grubu gelip yerleşmiş ve 10 Temmuz 1941 yılında temel atılmıştır.» (29)
14. Hasanoglan'da «ilk dekovil (tren) hattı Ankara - Yahşihan arasında yapılmış ve 1916'da bitirilmiştir. Bu tren Ankara - Yahşihan arasında uzuna zaman çalıştı. 1925 yılında bu hat değiştirilerek yerine standart (Bugünkü hale) çekilerek bugünkü hale getirilmiştir. Köylüler önce Lalahan ve Lalabel istasyonlarından trene biniyorlardı. 1936 yılında Ankara - Kırıkkale arasında yeni bir OTORAY işletmeye başlandı. 13 Mart 1944'de Hasanoglan'a bir makasla kör hat ayrıldı. Böylece bu istasyon gelişti. Ve doldurma - boşaltma yapılmaya başlandı. Bu tarihten sonra bir çok yolcu trenleri Hasanoglan'dan yolcu indirip bindirmeye başladı.»
«Ankara - Elmadağ şosesinin yapımına 1940 yılında başlandı. 1941 yılında Hasanoglan Köy Enstitüsü açılınca bu yol Enstitü içinden geçirilerek köye bağlandı.» (30)
15. «Hasanoglan'ın kuruluş yerinin denizden yüksekliği 1200 m.'dir. Denizden en yüksek noktası 1985 metre ile İdris da-

ğının «KIRK KIZLAR TEPESİ»'dir. Bu dağın eteğindeki bir ana su kaynağı köyün yerleşim yeri olarak seçilmiştir.» (31)

16. «Hasanoğlan «Köyü ile istasyonun hemen doğusu arasında 1941 yılının 10 Temmuz günü temeli atılan Hasanoğlan Köy Enstitüsü bulunmaktadır. Fatma Ekşi çeşmesinden başlayıp istasyona kadar uzanan okulun doğusunda 1953 yılında başlayıp 1969 yılında satışı yapılan 300 adet yeni kooperatif evleri bulunmaktadır.» (32)
17. «Hasanoğlan'da şimdiye kadar pekçok tarihi eser bulunmuştur. Hasan Deresi ağzında bulunan kaya da yontulmuş kaya kabartmaları, çeşitli taş sütunları, yazılı taşlar vb. bulunmuştur. Bunların M. Ö. I. - II. yüzyıla ait olduğu sanılmaktadır. Birde gümüşten yapılmış altın bilezik ve kol-yeleri olan heykelcik bulunmuş ve müzeye verilmiştir.» (33)

ANKARA'NIN İDARİ TARİHÇESİNDE İLÇEMİZ :

«Ankara'nın elimize geçen en son il yıllığından (Ankara Vilâyetine mahsus Salname - 1318) 1902 yılında Ankara ili 5 sancak, 21 kazadan kurulmakta ; İl sınırları Orta Anadolu'nun hemen hemen tamamını kaplamakta bugünkü sınırları dışında Kayseri, Yozgat, Kırşehir, Çorum illerini de sınırları içinde tutmaktadır. Salnamenin düzenlediği tarihte Ankara ili nüfusu : 1.210.140 idi. Mülki bölümler şöyle idi :

ANKARA MERKEZ SANCAĞINA BAĞLI KAZALAR : Zir, Ayaş, Beypazarı, Nallıhan, Mihaliççık, Sivrihisar, Haymana, Bâlâ, Kalecik, Çubuk Yabanat.

KAYSERİ SANCAĞINA BAĞLI KAZALAR : Akdağmadeni, Boğazlıyan.

KIRŞEHİR SANCAĞINA BAĞLI KAZALAR : Keskin, Avanos, Mecidiye.

ÇORUM SANCAĞINA BAĞLI KAZALAR : İskilip, Sungurlu,

(22 - 23 - 24 - 25 - 26) Dr. Erdoğan Göçbilmez, a. g. e.

(27 - 28 - 29) İ. B.'nin hazırladığı noktalardan.

(30 - 31 - 32 - 33) İ. B.'nin hazırladığı notlardan.

Osmanlı 1331 (1915) de yapılan bir değişiklikle Mihallıççık ve Siyrihisar Ankara'dan alınarak Eskişehir'e bağlandı; Yabanaabat ilçesinin merkezi Pazar'dan Kızılcahamam adı verildi. Yine aynı tarihte Kırşehir Sancağına bağlı, merkez Sancağına bağlandı.

Osmanlı Devletinin sönük bir ili olan Ankara, Milli Mücadeleyi kazanan Birinci Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Merkezi ve 13 Ekim 1923'de de Türkiye Cumhuriyeti'nin Başkenti oldu.

20 Nisan 1924 tarihli ve 491 sayılı mülga Teşkilât-ı Esasiye Kanununun 89. maddesi, livaları (sancakları) kaldırmış ve idari taksimatı vilâyet, kaza, nahiyeye, kasaba ve köy şeklinde tespit etmiştir. Buna dayanarak yapılan idari tanzimde, o zamana kadar mevcut iller il olarak kalmış ve Sancaklar il haline getirilmiştir. Böylece Ankara'ya bağlı Kayseri, Yozgat, Kırşehir ve Çorum bağımsız iller haline getirilerek Ankara'dan ayrılmışlar ve Ankara ile Merkez Sancağı sınırları içinde bırakılmıştır. 26/Haziran/1926 da yürürlüğe giren 404 sayılı kanunla Polatlı ilçesi kurulmuş ve Zir ilçesi bucak haline indirilmiştir. 27/Mayıs/1933 tarihli ve 2411 sayılı kanunla Aksaray ili kaldırılmış ve buna bağlı Şereflikoçhisar ilçesi Ankara'ya bağlanmıştır. 9/Haziran/1936 da 3330 sayılı kanunla Merkeze bağlı Çankaya ilçe haline getirilmiş, böylece Ankara 12 ilçesi olan bir il durumuna gelmiştir. 1/Eylül/1944 de yürürlüğe giren 4642 sayılı kanunla Keskin'e bağlı Kırıkkale; 1/Mart/1953 de 6068 sayılı kanunla Merkeze bağlı Altındağ ve Kızılcahamam'a bağlı Çambdere bucakları ilçe haline getirilmiştir. 20/ Temmuz/1954 tarihli ve 6429 sayılı kanunla Kırşehir ili kaldırılmış ve ona bağlı Kaman ilçesi Ankara'ya bağlanmıştır. Ancak, 19/Haziran/1957 tarihli ve 7001 sayılı kanunla tekrar Kırşehir'e bağlanmıştır. 27/Haziran/1957 de Resmî Gazete ile yayınlanan 7033 sayılı kanunla, 1/Eylül/1957 de Merkez'e bağlı Yenimahalle ve Ayaş'a bağlı Güdül; 1/Nisan/1960'DA KALECİK'E BAĞLI SULAKYURT (Konur), ÇANKAYA'YA BAĞLI ELMADAĞ (Küçük-yozgat) ve Kırıkkale'ye bağlı Delice bucaklarının ilçe olmaları ile Ankara bugünkü idari durumuna girmiştir. (34)

(34) Ankara İl Yılığ 1973.

TARİHTEN YAPRAKLAR :

MERKEZ İLK OKULU :

İlçemizde eğitim ve öğretimin ilk temelleri «Merkez İlk Okulu» nda atıldığı için incelemeye değer bulduk. Tarih içinde ilçemizi anlatırken bu hususa değinmeden edemezdik.

Bugün Merkez İlk Okulu adı ile anılan bu ilk okul, 1938 yılında halkında büyük katkılarıyla Çankaya Kazasına bağlı «Küçük Yozgat İlk Okulu olarak» öğretime açılmıştır.

1942 - 1943 devresinde ilk mezunlarını vermiştir. İlk mezuniyet devresini 12 mezun ile kapatmıştır. O dönemde okulun 1 numaralı öğrencisi 1931 doğumlu ve İstanbul'lu bir kız olan Ayten Savul'dur.

Okul'dan ilk diplomayı alarak mezun olan da BAYRAM YETER'dir. İyi derece ile mezun olmuştur. MEHMET SÜZGÜN ikinci, TAHSİN ALTINBAŞ'da üçüncü olarak mezun olmuştur. İlk dönemin 12 mezun öğrencisinin not ortalaması iyi'dir.

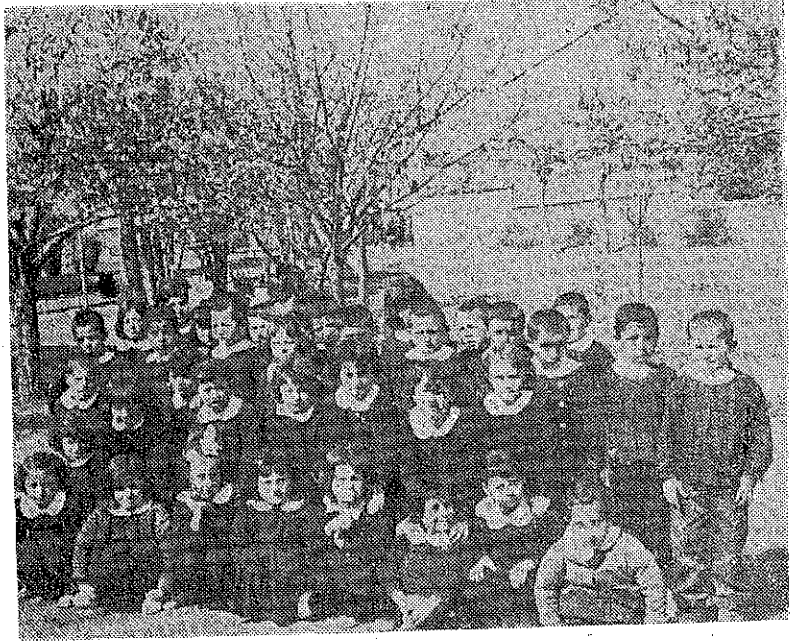
Bu ilk okulumuza Rüştüye mezunu 1913 sultanyeri doğumlu Berat Hanım, 26/9/1927'de müdür olarak gönderilmiştir. Ve o zamanlar baş muallimli olarak 60.— TL maaş almakta imiş. Daha sonra ise sırasıyla 1960 yılına kadar müdür olanları ele alacak olur isek ;

- 1 — Cengiz Bey.
- 2 — İshak Bey : Elâziz Doğ. 1309 17,50 TL. maaşlı. Elâziz Muâllim Mek.
- 3 — Hasan Sabri Bey : 22/9/1930, Çankırı 1316 doğumlu.
- 4 — Esat Bey : 1321 Konya doğumlu Sille Nahiyesi 23/9/1931 17,50 TL. maaşlı.
- 5 — Makbule Hanım : Yozgat 1314 doğumlu Ankara Muâllim Mektebi mezunu 1932.
- 6 — Fatma Nahide : İstanbul 1319 doğumlu İstanbul Kız Muâllim Mektebi mezunu.
- 7 — 1945'de Belkıs Arşarcan : Sivas 1317 doğumlu. Ana öğretmen Okulu Mezunu.
- 8 — 1960'da Nabi Özel.

YENİMAHALLE İLKOKULU :

«Yenimahalle'de ilkokul 1936 -37. ders yılında açılmıştır. Elmadağ Barut Fabrikası'nın kurulması ile okulun açılması bir-biriyle ilişkilidir. Fabrika çalışmaya başladıktan sonra işçilerinin önemli bir kısmının oturduğu Yenimahalle'de bir okulun açılmasına gerek duyulmuştur. O tarihte fabrika müdürü olan bir subay, ilçe milli eğitim yetkililerine bu gereği duyurmuş ; okul binasının yapılması beklenmeden, kiralanmış bir evde birinci sınıf öğretime başlamıştır. Yenimahalle ilkokulu'nun şimdiki binası 1938 yılında tamamlanarak hizmete girmiş, 1955 yılında yapılan bir ekle genişletilmiştir.

Kayadibi (Köyü) İlkokulu 1938 yılında şimdiki binasında öğretime açılmıştır. Yenimahalle ile Kayadibi çevredeki köyler içinde en erken okula kavuşmuş olanlardır. Diğer köylerde okullar çoğunlukla 1960'dan sonra açılmıştır.» (35)

(35) Dr. Erdoğan Göçbilmez a. g. e.

HASANOĞLAN MAREŞAL ÇAKMAK İLKOKULU'NUN TARİHÇESİ :

«Hasanoğlan'da ilkokulu iki dönemde incelemek daha doğru olur. 1. Dönem 1900 yılından önceki dönemdir. Bu dönem hakkında kesin bir bilgimiz olmamakla birlikte mahalle mektebi de diyebileceğimiz bu dönemle ilgili bazı bilgiler mevcuttur.

1. Dönemde Hasanoğlan'ın yerlisi Şükrü Hoca 13 yıl kız ve erkekleri okutmuştur. Onun yetiştirdiği pek çok kız erkek (halâ sağ olanlar vardır). Kur'an okumasını öğrenmişlerdir. Erkeklerden Medreselere gidenler de olmuştur. O zaman 1000 kadar nüfusu olan köy de 80-100 okur-yazar yetişti. Bu dönemde Şükrü Hoca'nın önemli hizmetleri olmuştur.

Balkan Savaşı sıralarında ihtiyarlığından bu görevi bırakan ŞÜKRÜ HOCA, kendi evinde istekli kadın, kız ve erkekleri okutmaya devam etmiş. Şükrü Hoca'nın yerine Konya Medresesinden mezun olan HASAN HOCA (Çakırlardan) aynı görevi yürütmüştür. Onunda büyük hizmetleri olmuştur.

II. Dönem ise İPTİDAİYE Mektebinin açıldığı dönemdir. 1913'ten sonra meşrutiyet hükümeti köyde üç sınıflı bir iptidaiye mektebinin açılmasına karar vermiştir. Bu dönemde «MAHALLE MEKTEBİ ile İPTİDAİYE MEKTEBİ» arasında büyük bir rekabet de başladı. İptidaiye mektebine bina bulunamadığından mahalle mektebi binasına el konmuştur. Böylece Hasan Hoca'nın hocalığı da sona ermiştir. İptidaiye (İlkokul) mektebine devam etmek mecburiyeti yoktu. Bunun için öğrencilerin çoğu (bilhassa kızlar) mahalle mektebine gidiyordu. İptidaiye mektebine hükümet ilk defa Manastırlı Recep Efendiyi muâllim olarak tayin etmiştir. Recep Efendi de diğer mahalle mektebi hocaları gibi, sarıklı ve cübbeliydi. Yalnız bir farkları vardı. O zamanlar tahmini 100 kız, mahalle mektebine, 50-60 erkekte iptidaiye mektebine gidiyordu. Recep Efendi 4 yıl Hasanoğlan'da kalmış ve 1. Cihan harbi ortalarında başka bir göreve tayin edilmiştir.

Yerine CEVDET Efendi adında başı fesli, eli bastonlu bir muâllim tayin edilmiştir. Bu muâllim çok sertti. İşinde muvafak olamamış bir yıl sonrada ayrılmıştır. 1919-1923 yılları arası biraz (eğitim-öğretim) aksamıştır. Yeni Türkiye Cumhuri-

yeti Hükümeti ilk muâllim mektebi mezunu Tevfik Efendiyi muâllim olarak tayin etti. Bu da iki yıl çalıştı ve ayrıldı.

1921'de yerine Satılmış Bey geldi. O da bir yıl sonra askere alındı.

Mahalle Mektebinin müfredatı: Kur'an, Tecvit ve Kıraat. İptidaiye (İlkokul mektebinin müfredatı ise; Kura'n, Tecvit, Kıraat Tarih, Coğrafya, Hesap, Hendese, İlmühal, Hüsnühat, Muhasebatı, Ahlâkiye ve meşk dersleri vardı. Her iki Mektepte de perşembe günleri ilâhiler okunur, cuma günleri de (toplu olarak) camiye gidilirdi. Cumhuriyet dönemine böyle girilmiştir. 1923 - 1926 yılları arasında bir kaç muâllim daha geldiysede fazla duramamışlardır.

O zamanlar mektep olarak köy odaları veya üstü toprak damlı köy evleri kullanılmıştır. 1926 yılında Tevhidi - Tedrisat Kanunu ile bütün okullardan din dersleri kaldırılmıştır. Mektebe Ankara Maarif Müdürlüğünden Muâllim gönderilmeye devam edilmiştir. 1928'de Harf devrimi yapıldıktan sonra okulun mevcudu iyice azalmıştır. Bu yıllarda yetişmiş 1 - 2 gencin yüksek tahsile devam etmeleri okula karşı ilgiyi artırmıştır.

Ankara Maarif Müdürlüğünün 2000.— lira yardımı ve köylülerin imece usulü ile Hasanoğlan'da (Şimdiki eski kerpiç okul binası) üç sınıf ve bir öğretmenler odasından oluşan bir okul yapımına başlanmıştır. 1934 yılında yapılan bu okul ilk mezununu 1938'de vermiştir. Bu verdiği mezunlar 5 yıllık ilkokuldan mezun olmuşlardır. Yani okul bu binada eğitim öğretime beş yıl olarak devam etmiştir. Daha sonra öğrenci mevcudu arttığı için yeni yapılan bu üç sınıflı okul ihtiyacı karşılamamış, Hasanoğlan Köy Enstitüsü kuruluşunda ev, yemekhane, yatakhane olarak yapılan geçici binalar (bu okulun yanında olduğu için) daha sonra Köy enstitüsü kendi binalarına taşındığı için İlkokula bırakılmıştır. 1941 yılından sonra bu binalardan da istifade edilerek beş sınıflı okul açılmıştır.

1945 yılından sonra bu okulda öğrenci mevcuduna cevap verememiştir. Köy Enstitüsü kendi öğrencilerinin uygulama yapabilmeleri için Enstitü bitişğinde bir sınıf ve bir işlikli bir uygulama okulu yapmışlardır. Hasanoğlan İlkokulunun 4. ve 5. sınıfları buraya taşınmıştır. Daha sonra öğrenci mevcutları hızla artmış, köy genişlemiş, belediye kurulmuştur.

1954'ten sonra bir okul yeterli olmayınca UYGULAMA, da bağımsız bir ilkokul haline getirilmiştir.

1966 yılından sonra köy enstitüsünün bıraktığı binalar da kâfi gelmemiş, sonra bu binalar geçici yapıldığı için yıkılmaya yüz tutmuş ve terk edilmek mecburiyetinde kalmıştır. Dersane az olduğu için ikili öğretime geçilmiştir. Bu dönemde okulda 9 öğretmen iki hizmetli vardı. 1970 yılına kadar bu durum devam etti. 1970 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca 2 katlı bir okul yapıldı. Beş dersaneli bu okul daha sonra beslenme odası da sınıf yapılarak altı dersaneye çıkartıldı. Ayrıca Müdür adası, öğretmenler odası, konferans salonu, depo ve araç odasıyla yepyeni bir okula kavuşmuş oldu. Bundan sonra 1934 de yapılan kerpiç binada 4 dersliğe tamamlanarak on dersliğe tamamlandı ve okulda normal öğretime geçti. 1973'ten sonra öğretmen kadrosu 10, hizmetli kadrosu 3'e çıkarıldı. Yeni okulun adı MAREŞAL ÇAKMAK İLKOKULU olarak Bakanlığa teklif edilmiş ve kabul edilerek bu ismi almıştır.

Okulun 1980 yılında müdür yardımcısı kadrosu açılması ve tayin yapılması ise, 1981 yılında bir öğretmen kadrosu daha verilmesi ile idarecilerle birlikte 13'e çıkmıştır. 1982 öğretim yılı sonuna kadar beş sınıflı ilkokuldan 1326 öğrenci diploma almıştır.» (36)

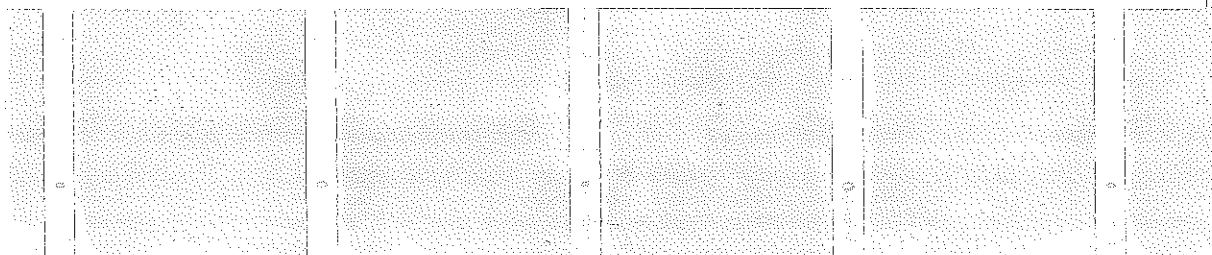
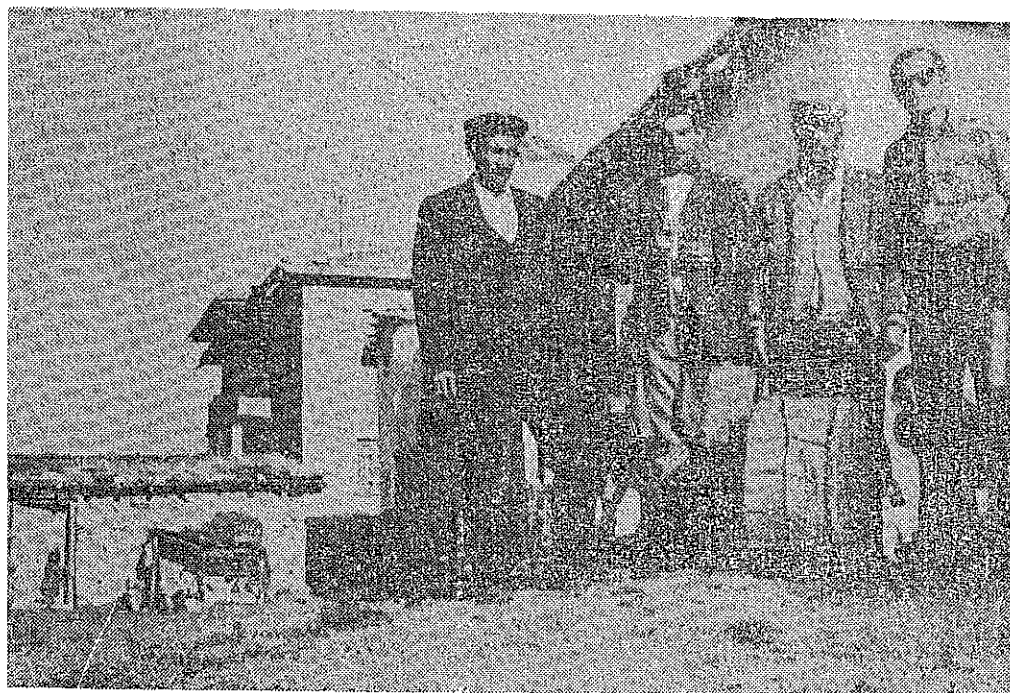
ÖĞRENCİLERİN SAHİFESİ :

- a — Elmadağ ve çevresinin genel tarihini anlatınız.
- b — İlçemizde hangi tarihi eserler vardır? Adları nelerdir? Nerelindedir?
- c — İlçemiz halkının Türk tarihinde yeri ve öneminden bir ödevle bahsediniz.
- d — Edige nedir? Kınık ne demektir?
- e — Hasanoglan'daki tarihi eserler hakkında ne biliyorsunuz?
- f — Tarihi eserlerin korunması için neler yapılmalıdır?

(36) İ. B.'nin hazırladığı notlardan.

- g — Tarihi eserlerin önemini anlatınız.
- h — Atatürk'ün 27 Aralık'ta Ankara'ya gelişinde Elmadağlılar var mı idi?
- i — Elmadağlıların Kurtuluş Savaşında gösterdikleri kahramanlığı anlatınız.
- ı — Elmadağ'ın eski adı Asi Yozgat idi. Neden böyle denmiştir?
- j — İlçemizde yaşayan en yaşlı kişi kimdir? Tarihimiz hakkında hatırladıkları?
- k — İlçemiz hangi tarihte ilçelik ünvanını almıştır?
- l — İlçemizin köyleri hakkında bildiklerinizi anlatınız.
- m — İlçemizde eğitim ve öğretimin tarihçesini anlatınız.
- n — İlçemizde halk eğitiminin faydalarını anlatınız.
- o — PTT'nin yararları ve ilçemizdeki çalışmalarını anlatınız.
- ö — Atatürk Öğretmen Lisesi hakkında bildiklerinizi anlatınız.
- p — Ansiklopedilerden ve diğer kaynaklardan ilçemiz hakkında bilgi toplayınız.
- r — Anneniz, babanız veya dedenize Elmadağ'ın geçmişi hakkında sorular sorunuz.

FOLKLORUYLA ELMADAĞ

ELMADAĞ'DA FOLKLOR

İlçemizin folklorunu her yönüyle ele alacak olur isek, ciltler dolusu bir kitap hazırlamamız gerekir. Çünkü, Elmadağ folkloru dünyanın en zengin folklorlarından birisidir. Üstelik, bu folklorla el sürülmemiş, yani bugüne kadar incelenmemiş, el atılmamış durumdadır. Ankara gibi ülkemizin Başkenti olan milyonları aşan nüfusun bulunduğu bir şehrin en yakın ilçesi olmak, Doğuya ve Karadeniz'e açılan yolların hepsinin çıkış kapısında bulunmak nedeniyle, günü birlik, günde en az 4-5 kere Ankara'ya gidip gelebilmek imkânı bulunduğu halde; asırlar-asırlar geçmesine rağmen kaynağından-özünden en küçük bir fire vermeden, kendi benliğini koruyabilmiş yegâne folklorudur.

Elmadağ folkloru, milyonluk Ankara şehrinin kültürel baskısı, toplumsal baskısı ve etkileşimlerine rağmen esasını bozmamıştır.

Elmadağ çağlar boyu göçlerin, kervanların, akımların ve savaşların üzerinden geçtiği toprak olarak bulunmasına rağmen, törelerinde en küçük bir fedakârlık yapmayan beldedir.

Elmadağ, folklorun denizidir. Bu denizi anlatabilmek, benim bu küçük çaptaki çalışmamızla tabii ki mümkün olamazdı. Ancak, bu çalışmamız içerisinde, bu folklor denizinden birkaç güzel damla sunabilirsek, görevimizi yapmış sayacağız...

Hatta diyebiliriz ki, bugün artık tamamen kaybolmuş bulunan, yıllar önceki Ankara folklorunun tümünü ilçemizde bulmak mümkündür.

Bir memleketin, bir beldenin folklorunun eskiliği ve zenginliği, orasının tarihinin eskiliğini, mazisinin karakterini ve insanların ruhsal yapısı ile dünyaya bakış açılarını yansıtır. Folklor, milletleri millet yapan ve dünya plâtförmünde kendisini tanıtan milli hasletlerden birisidir. Biz, folklorumuzdaki

değerlerle ağlamışız, gülmüşüz, tasalanmışız, oynamışız. Biz, folklorumuzu benliğimizin kaynağında çalkalamışız. Benliğimizi folklorun binlerce çiçeklerle süslü bağrında büyütmüşüz... Dileklerimiz, heveslerimiz, düşüncelerimiz folklorumuzun her yanında dile gelmiş...

İLÇEMİZDE EVLENMELER .

AİLENİN KURULUŞU

İlçemiz merkezinde ve köylerinde ailenin kuruluşuna ilişkin gelenek ve görenekler, ilçenin çehresinde çok büyük değişiklikler olmasına rağmen, pek fazla değişmeler göstermeden günümüze kadar gelebilmiştir. Bundan 400 yıl önceki adetlerden bazıları çok küçük nüans farklılıkları ile yumuşarken, bazı yeni eklentiler ortaya çıkmıştır. Yeni teknolojik gelişmeler, şehirleşme hızının artması, tarımdan işçi toplumuna kayış gibi çeşitli nedenlerle, bazı adetlerde yumuşama veya değişmeler olmuştur. Fakat bu değişmeler özde pek bir şey kaybettirmemiştir. İlçemizin köylerinde ise değişiklikler yok denecek kadar azdır.

Evlenmelere bazı temel etkenlerin itici veya engelleyici fonksiyonları karışmaktadır. Bunlar, askerlik, iş bulma, kızın yaşı, okul bitirilmesi, hastalık, ailelerin mali gücü gibi... Bu etmenler, evlenmelerde nişanlılık süresini de uzun tutabilmektedir. Bundan 30 - 35 yıl öncesinde ilçemiz ve köylerinde evlenmeye en etken sebep «başlık parası» idi. Bugün artık bu terk edilmiş durumdadır. Başlık yerine, her iki taraf ailenin geline «taki» adı verilen bilezik, altın, saat, kolye gibi çeşitli hediyeler takmaktadır. Çoğu kere, özellikle köylerimizde bu bilezik sayısının kaç olacağı düğün sonrası söz kesmede belirtilmektedir. Düğüne kaç yatak hazırlanacağı, altının ne zaman takılacağı, evin eşya ve mobilyalarının ne zaman alınacağı gibi çeşitli konuşmalar da yapılmaktadır. Ancak, bunlar; artık bir «başlık» anlayışı içinde değil, karşılıklı «uzlaşma - anlaşma» biçiminde yapılmaktadır.

Evlenmelerde, eskiden «önce büyükler» sonra küçükler evlenebilir anlayışı ile bakılırken, bugün artık bu yaş sınırını tanımamaktadır. Evlenme yaşına gelmiş, kendisinden büyük

ağabeyisi bile bulunsa dahi evlenebilmektedir. Kız çocuklarının evlenme yaşına geldiklerinde «kısmet» lerinin açık ve iyi olması diler. Ancak, aileler özellikle ana ve babalar kızlarına «koca» olacak kişinin ve ailesinin iyi olması, bir işi-gücünün bulunmasını arzu ederler.

Eskiden kızlar ana ve babalarının seçtiği, kabul ettiği damata asla itiraz edemezdi. Görücü usulü ile evlenme vardı. Bugün ise, bu yoktur. Kız beğenmediği, gönlünü koymadığı damada hayır denilmesini yapacağı açık veya dolaylı itirazla belirtebilmektedir. Sevdiği, göz koyduğu kıza alamayan erkek, çok azda görüle, «kaçırabilmekte» dir. Kaçırarak, kızın da gönlü olduğu ve ailelerin rızası olmadığı, erkek ve kızın birbirini istediği zamanlarda olmaktadır. Çoğu kere sonucu evlenme ile bitmektedir. Evlenen kızda önemli olan tek husus «bekâret» tir. Yani kızın kız çıkmasıdır. Kız evlendiği gece çarşafıta kız çıkmaz, dul çıkarsa, sonuç boşanmaktır. Bu hiç hoş karşılanmayan bir durumdur. Evlenip de boşanan aile ilçemizde oldukça azdır. Eşlerden boşananlardan erkek için pek problem yok gibidir. Kadın için konu oldukça zor olmaktadır. İkinci bir kez evlenmesi artık şansa bağlı sayılabilir.

Delikanlı sevdiği, göz koyduğu kıza duygularını anlatabilmek için çoğu kere bir «aracı» kullanmaktadır. Okuyan, tahsil yapan gençlerde ise bu yoktur. Flört etmeleri dahi görülmektedir. «Aracı» çoğunlukla bir komşu, bir tanıdık, bir akraba olmaktadır.

Evlenilecek kızda gözetilen hususlar ahlâk sağlamlığı, hamaratlı, iyi huy, güzellik ve ailenin yapısıdır. Ailesi iyi, zengin yada sağlam olan, iyi tanınan kızların şansı daha da açıktır denilebilir. Evlenilecek erkek de aranan en önemli husus, iyi bir işi, fabrikada çalışmış olması veya resmî bir işde çalışmış olması, yani sürekli işinin bulunması, iyi huylu bulunması, tahsilli olması ve ailenin yapısı teşkil etmektedir.

Eskiden «beşik kertmesi» adı verilen bir adetle, daha beşikte iken kız ve erkek için aileler birbirine söz bile verebiliyorlardı. Şimdi bu tamamen kalkmıştır.

Nikâhlar ilçede - merkezde ve Hasanoglan'da belediyece, köylerde ise muhtarlık tarafından kıyılmaktadır. Buna rağmen ayrıca imam nikâhı da aranmaktadır. Resmî nikâhtan sonra bu yapılmaktadır.

AİLENİN KURULUŞUNDA BAŞLICA AŞAMALAR

1. NİŞANLILIK ÖNCESİ DÖNEMİ :

İlçemiz merkezinde kız ve erkek çocuklar ilk, orta ve liseyi bitirene kadar okula birlikte gitmektedirler. Köylerimizde ise bu yoktur. Sadece ilk okulu bitirene kadar birlikte gitmektedirler. Bu yaşlardan sonra, toplumun büyük bir mânevî baskısı vardır. Evlenme çağına gelinceye kadar, erkek ve kızlar, birbirlerine yakın akraba değillerse, pek fazla görünemez, görüşüp, konuşamaz. Ancak, bakışma, göz kırpma, gözgöze gelme, işaretleşme, gülümseme ve hattâ mektuplaşma ile anlaşma sağlanmaktadır. Mektuplaşma oldukça gizli tutulur. Mektup göndermede bir «yakın» kurye olarak kullanılır.

Komşuların veya mahalledeki tanıdıkların, yada bir başka mahalle veya köydeki tanıdıkların düğünlerine «giyimli» olarak giden genç kıza, orada, düğün adetleri sırasında gören erkek, beğenebilmektedir. Onunla konuşmasa bile, onu beğeniyse, hemen kız hakkında detaylı bir araştırma yapar. Kimin kızıdır, kimlerdendir, huyu nasıldır, «baktığı» - «konuştuğu» birisi var mıdır gibi soruların cevabı aranır. Yada, bu düğünler sırasında erkeğin çok yakın akrabalarından birisi, yengesi, kardeşi, ablası gibi, birisi ona «filancanın kızı çok güzel, çok iyi» diye tavsiyelerde bulunur. İşte bu tavsiye ile gönülde kılmıdanmalar başlayabilir. Erkek, illâki o kıza birazcık uzaktan bile olsun görmek için çırpınır, uğraşır, didinir ve görür..

Bugün artık, genç kızlarımızı lise, üniversitelere kadar okutmaktayız. Bu ise, gençlerin birbirlerini görüp, konuşup, tanışmaları ve birbirlerini istemeleri ve sonrada ailelerine istetmeleri ile nişanlılık öncesi dönemi yürütmektedir.

Tarlada, çapada, bağda, harmanda ve diğer işler yapılırken komşuluk münasebetleri içerisinde kız ve erkek birbirini tanıyabilmektedir.

1. DÜNÜR GİTME - SÖZ KESME :

Erkeğin beğendiği kızı, ana ve babasının da beğenmesi üzerine ilişki kurulmaya başlanır. Kız tarafına haberci gönderilir. Bu haberci, çevrede sohbeti iyi, saygınlık kazanmış bir yada iki kişi olur. Çoğunlukla bu haberci kadındır. Ve kız tarafının annesine haber verir. «Dünürçüler gelecek» miş diye ulaştırılan haberde, gidilecek günde uygun bir dille anlatılır. Haberi alan anne, kızın babasına ve kızlarına durumu anlatır. Belirtilen günde ki bu mutlaka o günün akşamıdır, karşı tarafında iyi bildiği, iyi konuştuğu yaşlı ve saygın birkaç kişi de alınarak, erkeğin anası ve babası birlikte giderler. Önce havadan - sudan sohbetlerle konuya sıcak sıcak girilmeye çalışılır. Sonra «Allah'ın emri ve Peygamberin kavli ile kızınızı oğlumuz istemeye geldik» diye teklif yapılır. Bu arada, çay içilir. Sohbet sonunda kız tarafı biraz naz eder, kesin karar vermez. Yarın veya bir iki gün sonra tekrar gelin veya biz size bildiririz gibi cevaplar verilir. Bu ilk münasebet iyi giderse, sonuç iyi olacaktır demektir. Sonra, bu münasebetlerle «Allah'ın emri ile kızımızı size verdik» sözü alındığında, söz kesilmiş olur. Kızın ailesi gelen dünürçüleri ve oğullarını istemiyorsa, bunu tavırlarıyla da belli eder. Söz kesilince, gene bir sohbet toplantısı yapılır. Bu arada «höşmerim» adı verilen milli - ananevi yemeğimiz veya bir tatlı da yenir. Dünür gitmeden birkaç gün sonra söz kesmeye gidilir.

Söz kesme sırasında kıza takılacak «taki» da karara bağlanır. Nişanın ne zaman yapılacağı, hattâ düğünün ne zaman yapılacağına karar da verilir. Söz kesme işleminden sonra kıza «sözlü» denir. Artık, ona bir başkası dünür gidemez, istemez. Nişana kadar beklemeye geçilir.

3. NİŞAN TÖRENİ :

Nişan töreninden maksat, kız ve erkeğe yüzük takmaktır. Bir araya gelme ve yüzük takarak bunu herkese ilân etmedir. Nişana gelecek olanlara bir davet yapılır. Bu davete «okuma» denir. Nişana kız ve erkek tarafının yakın ve uzak akrabaları ile komşular katılır. Nişan günü, özellikle ikindi saatinden sonra mahalle veya köyün imamı ile yaşlı, mahalle veya köyün ileri gelenleri de davet edilir. Bütün tamdiklar, dostlar, akra-

balar bir meydanda, evin önündeki bahçede toplanır. İmam bir dua okur ve kız ile erkeğin yüzüklerini takar. Yüzükler birbirine bir kordelâ ile bağlıdır. Bu kordelayı bir makasla keserken imam, erkeğin veya kızın babalarına seslenir, kesmiyon diye. Bunlar bir hediye veya bağışta bulunur. Filanca bağ inek, altın, tarla v. s.. Sonra kordelâ kesilir. İmam içten bir nutuk atar ve nişan tamamlanır. Sonra, davetlilere evde bir yemek verilir. Nişan töreni hep kız evinde yapılır. Kız evinde ilçenin milli yemekleri kazanlarla önceden hazırlanmıştır. Yakın akrabalar, bu tören esnasında, nişanda gelin kıza takacaklarını takar. Bu, altın, bilezik saat, kolye gibi şeylerdir.

Nişan bozulması çok az rastlanılan bir olaydır. Nişan çoğunlukla taraflardan birisinin bu işten vaz geçmesiyle olur. Bu ailelerin birbiri ile anlaşamaması veya kızın erkeğin iyi huylu çıkmaması üzerine olur. Nişanı bozulan kız ve erkek tekrar nişanlanabilir. Erkek için bu çok kolaydır. Kız için ise, biraz beklenir. Biraz da şansa bağlıdır.

Nişanlılık döneminde erkek kız tarafına öyle rastgele, canının istediği zaman gidip gelemez. Düğünlerde, bayramlarda el öpmeye bile yakın kardeş ve akrabalarını, arkadaşlarını alarak gider. Mutlaka ilçemizin o birbiri peşi sıra gelen yemeklerini de yer.

ELMADAĞ VE ÇEVRESİNDE ÇOCUK

Çocuklar bilirim hasta, zayıf cılız... Gülüşleri bile bir başka, buruk ve acılı. Ağlayışları gecenin koynundaki yıldızları bile ağlatır... Çocuklar bilirim ekin yığının dibinde uyuyan, harman yerinde koşan, bir testi ayrıntı büyüklerine götürmek için uzun mesafeleri adım adım yürüyen... Çocuklar bilirim, analarının sırtlarına sarılıvermiş, çapaya, Kargalı'dan üzüm bozmaya giden... Döven süren, hayvanları çok uzak garip çeşmelerde sulayan Ellerinde değnekleriyle koşuşan çocuklar...

Sungurun dölek'te, Böhrüz'de, Kınık'ta, Öteyüz'de, Ova'da yorgunluk nedir bilmeden çalışan, çırpınan, yüklü hayvanların peşinde Elmadağ yollarını adımlayan çocuklar...

Beşiklerde mışıl mışıl uyuyan, süslü beşiklerde «sormuk»

yada bulabildikleri sütü içmeye çalışan çocuklar bilirim. Ocaklık başlarında gıhlam oynayan, geceleri mahalle arasında «ayın-ğa» oynayan, ramazan akşamlarında büyüklerinin ardında camilerde namaza durmuş çocuklar bilirim...

Evet, bu bildiğim çocuklar şimdilerde gene Elmadağda yaşamalarını sürdürüyorlar. Lâkin, bugün kendi çocukları aynı çileyi, aynı tasayı çekmiyor. Harman, döven, ekin yığını artık azalmış... Yok denecek kadar... Fabrikadan gelen ekmelekle geçinilip gidiliyor şimdi...

Geriye dönüp, şöyle fazla değil 25-30 sene öncesine bir uzanacak, o günleri gözleriniz önüne serecek olsam, şaşırırsınız vallahi...

Elmadağ'da çocuklara BEBE denir.

Bebeler BEBE TOPRAĞI denilen killi bir toprağa kundak yapılarak sarılır. Bu toprak için analarımızın özel olarak, Kargalı Bayırına veya Kayıncak Kaya'ya doğru gittiklerini şimdi bile hatırlarız. Toprak... İşte Elmadağ'lı çocukların daha ilk yaşlarda gördüğü şey... Toprak, hafif olarak ısıtılır ve bezlere yayılarak belden aşağı kısmına sarılırdı. Bunun gayesi çocuğun üşümemesi ve çişini yapacaksa toprağa yapmasını sağlamaktır. Çünkü, yokluk-fakirlik çocukları en sona itmişti. Bebeğe bez almak, onunla uğraşmak, ona çeşitli giyecekler almak imkânsızdı. Çocuk çişini yaparsa toprağa yapardı. Toprak hemen yere atılıverirdi. Bu suretle çamaşırları ve bezleri sık sık yıkamak da olmazdı. Ayrıca toprak, çişini yapan, altını ıslatan çocukların bacaklarının arasını pişmesini de önlemiş olurdu.

Bugün artık, bu adet çoğunlukla terk edilmiş durumdadır.

Yeni doğum yapmış bir kadına Lohusa denir. Lohusayı al-basmasın diye, dili tutulmasın diye nazarlık takılır, yastığının altına bir bıçak, bir demir parçası veya soğan, sarımsak, çörek otu konurdu. Cinler gelmesin diye buna baş vurulurdu. Lohusanın yanına rastgele her kişinin girmesine engel olunurdu. Lohusa kadının yanına düğünü yapılacak kız giremezdi. Lohusa, bir hafta aynaya bakmazdı.

Çocuğu bir yaşını bulmasına, hatta iki üç yaşını bulmasına rağmen yürümeyen, yürüyemeyen kimseler «KÜT SATARLAR»dı. Yani bir kalbur içine çocuğu oturturlar, konu komşuya bu

kalbur ile gezdirirler. Mahallenin çocukları da bir cümbüş halinde çevresinde koşuşurlardı. Bu kalbura her komşu çeşitli şeyler, tarak, ayna, yemiş, iğde, meyve koyardı. Çocuk adına, o çabuk yürüsün diye tandırda özel ekmek bile yapıldığı olurdu. Bu özellikle ayın ilk çarşamba günleri yapılırdı. Bugün bu adet de terk edilmiş durumdadır.

BESİK DÜĞÜNÜ :

«Çocuk doğduktan bir hafta sonra çocuğun dedesi, yoksa dayısı tarafından çocuğa beşik yaptırılır. İçine yatağı, yastığı, yorganı konur, çocuğun takkesine, yakın akrabaları birer altın takarlar ve beşiğin içine korlar. Beşik kırmızı bir bürüncekle sarılarak çocuğun evine gönderilir.

Bu arada çocuğun akrabaları davet edilir. Beşik ortaya konur. Lohusa kadın beşiğin etrafında üç defa doladıktan sonra, çocuğu beşiğine yatırır, dua edilir, «uğurlu kademli olsun, kısmeti bol, nasibi gür olsun, Allah analı babalı, dört gözle büyütsün» gibi iyi temennilerde bulunulur, yemekler yenir ve dağılırdı.

Nazar değmemesi için misafirler gittikten sonra bir avuç tuza okunur ve ev halkı ayrı ayrı tuza üfler ve tuz yakılırdı.

DIŞ BULGURU :

Bugün doktorların dahi tasvip ettiği güzel âdetlerden biri de dişi çıkan bir çocuğa dış bulguru kaynatılmasıdır ki terbiyecilere göre : bu suretle çocuğa gerekli önemin verildiğini ve çocuğun da kendisine ehemmiyet verildiğini anlatılması anlamına gelmektedir.

Birgün önce komşu ve akrabalar davet edilir, çocuğa yeni elbiseleri giydirilir. Orta bir yere oturtulur, yüzü bir örtü ile örtülür. En yaşlı kadın, «başın dışın kuvvetli olsun» der çocuğun başından avuç avuç bulgur serper. Daha sonra susamlı simit ve çöreklerle fıstık, kuru üzüm, ceviz içi ile donatılmış sofralar kurulur, bol miktarda bulgur konur, yenir içilirdi. Baba hâli vakti yerinde ise çalgı ve köçek tutar türlü oyunlar oynanırdı.

Davetliler ekseriya hediyelerini bakırdan (Kab, leğen gibi) olmasını tercih ederlerdi ki, dişi bakır gibi sağlam olsun diye..

SÜNNET DÜĞÜNÜ :

Çocuk en geç on ilâ oniki yaş arasında mutlaka sünnet olurdu. Sünnet düğünleri ekseriya çarşamba, perşembe ve Pazar günleri yapılırdı. Çocuk tek olarak kesilmez, kardeşi varsa onunla, yoksa, öksüz, fakir bir çocuk bulunur, eş yapılırdı. Sünnet olmuş akran arkadaşlarından bir çocuk yanına oturtulur ki buna sadıç denilirdi ; yatağının altına arpa, buğday serpilir, böylece çocuğun çocukları bol olurmuş...

Sünnet yatağı hakikaten görmeğe değer güzelliktedir, âdetta bir taht gibi süslenir. Duvarlara bindal örtülür asılır, çevreler takılır.»

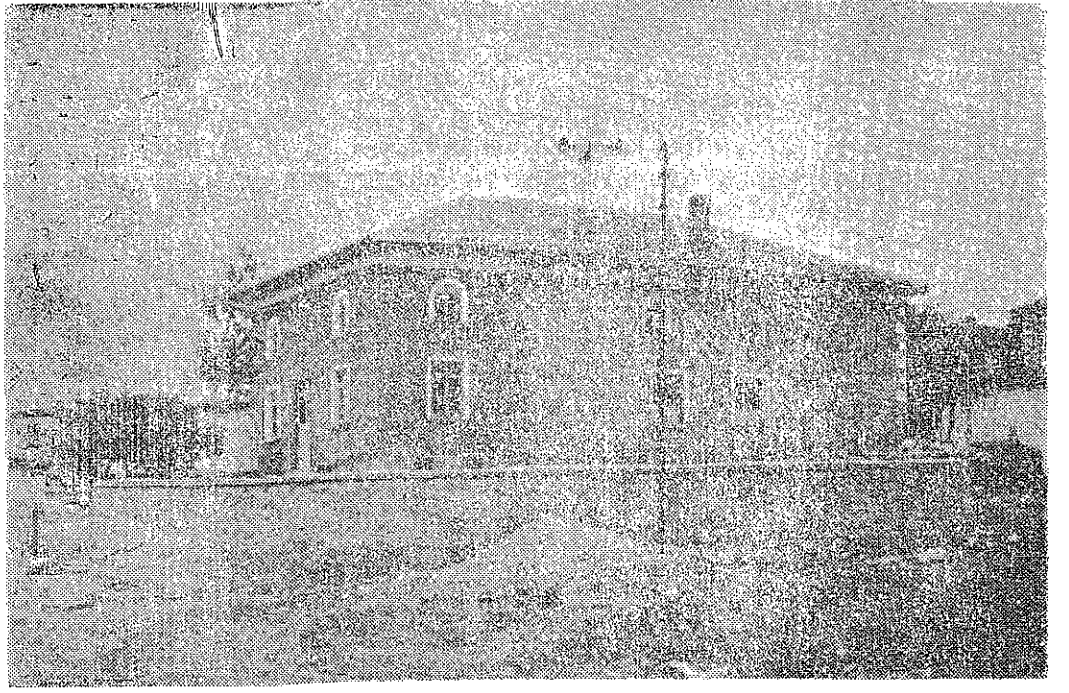
«Sünnetçi» çocuğun babasına bağırir (bıçak kesmiyor) der. «Çocuğun babası gelir, oğluna ne bağışlayacağı sorulur, baba da ya falanca yerdeki bağı, ya da bahçe veya tarlayı verdim der ; keza anne de küpe veya altınlarından gelinine bağışladığını söyler. Bu hengâme arasında çocuk kesilip yatağına konmuştur bile. Çocuğun daha kolay sünnet olması için ihtiyar kadınlar oklava çevirirlerdi.» (37)

Elmadağ ve çevresinde erkek çocuğa kız çocuktan daha çok önem verirlerdi. Erkek çocuğu olan, herkese hava atarak bakabilirdi. Ona kahvelerde, tarlalarda övgü ve gıpta ile bakanlar dahi olurdu. Kız çocuklarını da genellikle kadınlar çok severdi. Çünkü, kız büyüyecek ve eve, işe yardımcı olacaktı. Evin işlerinin çevrilmesinde, tarla, bağı işlerinde kız çocuğunun analara büyük yardımcı olmaktadır.

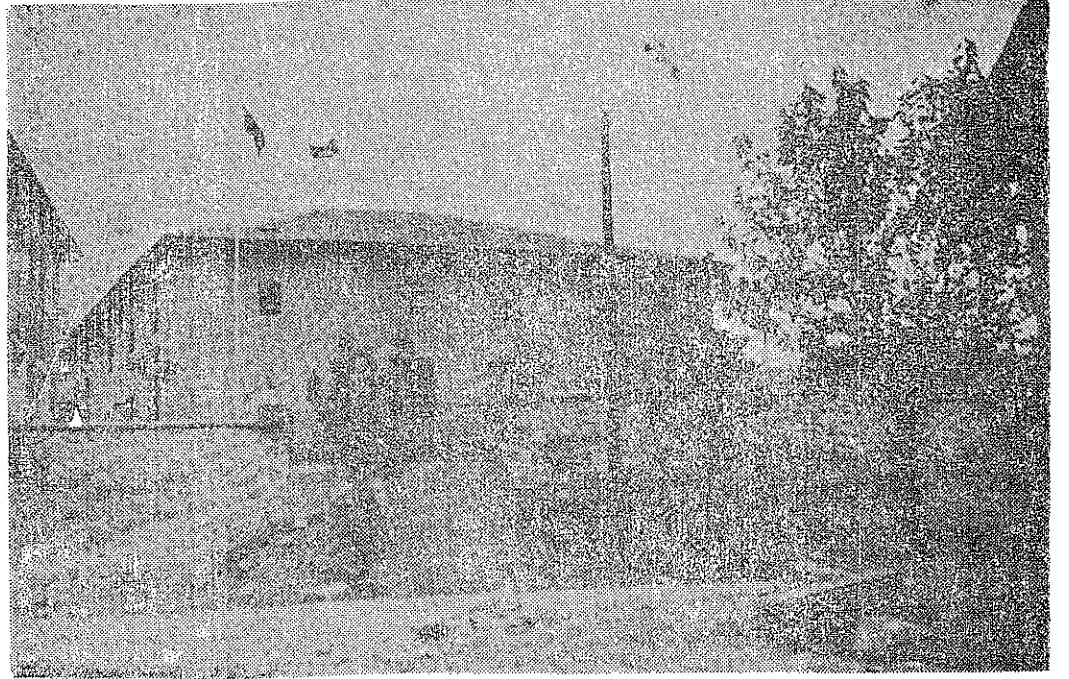
Çocuklara nazar değmesin diye omuzlarına genellikle çeşitli süsler takılır, nazarlıklar asılırdı.

Çocuk geç konuşur yada peltek, ahraz olursa, ona meşhur hocalara yazdırılmış «dualar - hamaylılar» muska şeklinde koynuna bir kese içerisinde verilirdi. Çocuk bunu büyüünceye kadar çıkarmazdı.

(37) Şeref Erdoğan, Ankara, a. g. e.

Resim : Yenidoğan mahallesindeki camii.

Resim : Müftülük binası (yanda) ve camii.

ÇOCUK OYUNLARI

1. Birdir bir
2. İn horoz
3. Cici tepmeceli
4. Kemik kitli
5. Ay inga
6. Ucu var
7. Met met (Merkezli)
8. Dikbaşa
9. Sekkelemeç
10. Yer kazmaca
11. Gıflam
12. Güreş
13. Yüksük saklama
14. Saklambaç.

UNUTULMAYAN ADETLERDEN BİRİ

ÇAMAŞIR YIKAMA (ASBAP YUMA - Esvap yıkama) :

Elmadağ'ın Yenipınar Mahallesinde «Sakallı» çeşmesinin altında bir zamanlar bir çamaşırhane vardı. Bu çamaşırhaneyi belediye işletiyordu. Bu çamaşırhanede haftanın belirli günlerinde yada Kargalı Çayında, Bezir Bugarı (pınarı), Vezir Pınarı da denir, Ağça Pınarda, İli Pınarda, Karagölde, Ovada, suyun aktığı çok çeşitli yerlerde asbap yuma yapılırdı.

Asbap yuma kaynanaların gelinlere hava attığı, çalım sattığı çile yüklediği baş adetlerden birisi sayılırdı.

Asbap yumayı Elmadağ'lı kadınlar çok severlerdi, lakin zor oluşu, ağır oluşu ve yorucu oluşundan da bıkarlardı.

Asbap yumak demek, öyle birkaç bezin, birkaç giysinin yıkanması demek değil, aksine, bütün evin olanca ağırlığı ile kul-

lanılan eşyaların, giysilerin, iç çamaşırlarının ve diğer kumaş cinsi eşyanın tepeden tırnağa yıkanmasıyla olurdu. Çoğunlukla yıkanırken çamaşır kili kullanılırdı. Sabun daha sonra tanınmıştır. Evlerde su olmadığı için, Ağca Pınarın sokusundan çeşmesinden yararlanmak için, çamaşırhanede bir ocak kapabilmek için kadınlar yarıştı. Çok türküler, efsaneler masallar ve tatlı dedikodular buralarda mahallelere, evlere yayılırdı.

Asbap yumak için en az birgün önceden hazırlık yapılırdı.

Evde bulunan heybenin gözleri çamaşırlarla doldurulur, bebelerin sırtlarından iç çamaşırları çıkartılır, bütün çamaşırlar hazırlanırdı. Sonra ertesi günü sabahleyin daha sabah ezanı okunurken veya ezandan hemen sonra, ahırdan eşek çıkarılır, üstüne semeri atılır, heybede onun üzerine konulurdu. Heybenin bir gözüne de TOKAÇ mutlaka konulurdu. Bebeler semerin üstüne çıkar, ellerine kazanı alınırdı. Bu kazanla çamaşır suyu kaynatılırdı.

Çamaşır kille yıkanır, tokaçla dövülürdü. Sonra, yıkanan çamaşırlar bir ağaç, çalı dalına asılarak kurutulurdu. Çamaşırın ardından konulan su ile mutlaka bebeler yıkanılırdı. Bebeler, kazanın yan tarafına oturtulur, anaları onları güzelce yıkardı.

Çamaşır yıkanırken renkli ve beyaz çamaşırların ayrı ayrı ve özenle yıkanmasına dikkat edilirdi. Kazandan bir ağaç parçası yardımı ile çamaşırlar alınır, üzerine kil atılır, bir iyice çitilenir, hafif soğuk su ile kil atılır, akıtılır, sonra tekrar kazana konur kaynatılır ve tokaçla tokaçlanır, dövülürdü.

Eskiden bir evde genellikle on - onbir kişi bulunuyordu.

Bu kalabalık aile topluluğunun bütün çamaşırları yıkanılırdı.

Çamaşırlar o gün yıkandıktan sonra, akşamleyin eve gelindiğinde çarşafklar güzelce, çamaşırlar usulüne göre düzeltilir, katlanır ve yorganlar mutlaka çarşafkanlırdı.

Elmadağ'ımızda bu adet genellikle köylerimizde şimdi bile yaşamasına devam etmektedir. İlçe merkezinde ise artık çamaşır makinası çikali, beri, hiçbir aile bunu yapmamaktadır.

OYUNLARIMIZ VE TÜRKÜLERİMİZ

Misket
Hüdayda
Allılar
Yandım Şeker
Mor Koyun
Name Gelin
Burçak Tarlası
Pazarda Kına
Köprüden Geçti Gelin
Mor Menekşe
Zahidem
Aygelin
Su Sızıyor
Keziban
Şeker Dağın Kircısı
Karpuz Kestim
Sarı Kız
Suya Gider Allı Gelin
Sarı İpek ve Bayram Aracı
Oyalı da Yazma
Deveyi Düzde Gördüm

MİSKET

«Caminin ezanı yok
İçinin düzeni yok
Çok memleketler gezdim

Misketten güzeli yok...» diye başlanan Ankara'nın en tanınmış oyun havalarından birisidir misket... İlçemizde de bütün düğünlerin, sazlı sözlü her eğlencenin baş türküsü ve oyunudur.

Üç, dört kişi ile oynanan bu oyunda üç önemli hareket vardır.

- 1 — Duruş,
- 2 — Yürüyüş,
- 3 — Sekiş.

Bu üç hareketi günümüzde, artık üç dört kişi değil, salonlarda meydanlarda on, yirmi kişi sergilemektedir. Bu düz oynana, ayak ve kol figürleri hâkimdir.

Misket, asırlarca önce yaşanmış gerçek ve ölümsüz bir aşkı anlatmaktadır.

Misket, Elmadağ düğünlerindeki sazların dilinde yaşamaya devam etmektedir.

Misket, küçücük - kıpkırmızı bir elmanın adıdır. Misket elması...

Misket, ufacık elmanın kırmızılığından daha güzel ve tatlı bir ceylan gözlü güzelin adıdır. Oyalı, bembayaz yazmanın arasında misket elmasının güzelliği bulunur. İşte ona sevgilisi bu nedenle «Misket» adını takıvermiştir. Sevgili Misketinden ayrı kalan delikanlı, hasretini, yüreğini kavuran, yanan-yakan sevgisini sazi ile dile getirir. Ayrılık, gurbet ve memleket memleket dolaşmak, misketine olan özlemine büyütür de büyütür...

Elmadağlılar misketi çok sever.

Bu sevgi devam ettikçe misket, Elmadağlıların yüreklerinde ve en sevinçli anlarında, düğünlerinde, aralarında yaşamasını sürdürecektir...

Ve bu sevgi, bu oyun gelecek nesillere, daha daha geleceklere de özenle aktarılacaktır.

Yıllar müziğini, bestesini, güftesini asla bozamamıştır.

Bu güzel oyunun sözlerini aynen alıyoruz:

MISKET

Güvercinim uyur mu?

Çağırsam uyanır mı?

Misket orda, ben burda.

Buna can dayanır mı?

A benim aslan yârim
Dağlara yaslan yârim
Dağlar efe götürmez
Sineme yaslan yârim.

Güvercin uçuverdi,
Kanadın açiverdi,
El oğlu değil mi
Sevdi de kaçiverdi.

A benim hacı yârim
Başımın tacı yârim
Eller bana acımaz
Sen bari acı yârim

Caminin ezan vakti,
İçinin düzen vakti,
Ben misketi kaybettim
Sonbahar gazel vakti.

Havuz başı, su başı
Ben istemem yüzbaşı
Olursa müşir olsun
Dosta düşmana karşı.

Caminin ezanı yok,
İçinin düzeni yok,
Çok memleketler gezdim
Misketten güzeli yok.

Üzüm dengi yıkıldı
Şarap suya sıklıdı
Verin benim yârimi
Şimdi canım sıklıdı.

Yılan kaydı kamaşa
Su neylesin yanmışa
Mevlâm sabırlar versin
Yârinden ayrılmışa.

Deniz kumsuz olur mu?
Dibi kumsuz olur mu?
Ben müftüye danıştım
Yiğit yârsiz olur mu?

Yılan aktı gazele
Gönül düştüğü güzele
Vallah billâh kıyarım
Yârim ile gezene.

Nakarat

Ördek gölde süzülür
İnci mercan dizilir
Açma misket göğsünü
Hastamız var üzülür.

Nakarat

İncir koydum çekiye
Kim okuya, kim yaza
Misket düşmüş şaraba
Yidi benim irakiya.

Oy farfara farfara
Ateş düştü şalvara
Ağzım dilim kurudu
Kız yalvara yalvara.

Daracık daracık sokaklar
Kızlar misket yuvarlar
Kızlara koca bulmuyor
Kocaman kocaman karılar...

HÜDAYDA

İşte, bizim insanımızın kahramanlığını, yiğitliğini, sevecenliğini anlatan milli oyunlarımızın en eskilerinden biri daha... Hüdayda...

Hiç bir oyuna benzemez Hüdayda... İki kişiden fazla kimse ile oynanmaz. Gözü doyuran ve hareketlerdeki düzenlilik ve ahenklilikle gönüllere oturup taht kuran Hüdayda yiğitliğin sembolüdür.

«Kostak kostak, ağır - ağır» ilginç bir hava atılarak oyuna girilir. Geziler, meydana - meydandaki seyircilere bakışlar fırlatılarak, kahramanlık duyguları ateşlendirilir. Oyunu oynayan, önce belinden silâhını çeker, evvelâ sağa, sonra sola, tekrar sağa sallanır ve silâhını ateşler. Karşılıklı gidiş - gelişler ve yanyana sekişlerde bir vakur vardır.»

Hüdayda, Elmadağ'ımızın vazgeçilmez oyunlarının en başında gelen ve unutulmamış tarihi bir oyundur.

Hüdayda, adını yıllar yıllar önce Ankara ve çevresine güzelliği, şuhluğu ve işvesiyle duyurmuş, hattâ padişaha bile rakkaselik yapmış, dünya güzeli bir dilber olan Fatma (Hüda)'dan almıştır.

Hüdayda'yı S. Şeref Erdoğan mükemmel bir roman haline getirerek yayınlamıştır.

Bu oyunun sözleri şöyledir :

HÜDAYDA

Dama çıkma kaşa çık
Arpalar kara kılçık
Eğer beni seversen
Al bohçanı yola çık.

Hüdayda da Ankara'lı hüdayda
Beş yüz altın yedirdik bir ayda
Beş yüz daha yedirsek ne fayda.

Dama bulgur sererler
Çıkma boyun görürler
Saçın ibrişim telli
Hançere bağ örerler.

Hüdayda da samur kürklüm hüdayda
Gitti de gelmedi altı ayda
Başını da yesin yavrum bu sevda.

Bulguru kaynatırlar
Yaylada yaylatırlar
Bizde adet böyledir
Güzeli oynatırlar.

Hüdayda da köylü kızı hüdayda
Bende takat kalmadı ne fayda.
Kalloş botin aldım ne fayda.

Dama çattım çatmayı
Çağırın gelsin Fatma'yı
Fatmam nerden öğrenmiş
Yorgandan kol atmayı?

Hüdayda da sarı kızda hüdayda
Çifti çubuğu yedin bir ayda
Küpte bulgur kalmadı ne fayda.

Gökte yıldız ellidir
Ellisi de bellidir
Yarı güzel olanın
Gözlerinden bellidir.

Hüdayda da samur saçım hüdayda
Tarla tapan kalmadı ne fayda
Başını da yesin bu sevda.

Gökte yıldız sayılmaz
Çiğ yumurta soyulmaz
Güzel seven yiğitin
Hiç kolları yorulmaz.

Hüdayda da Ankara'lı Hüdayda
Çepte para koymadın bu ayda
Gitti de gelmedin ne fayda?.

ALLILAR

Bu oyun önceleri düğünlerde bayanlar tarafından oynanan bir oyundu. Şimdilerde genç erkekler tarafından da oynandığını görüyoruz.

Öyle sanıyoruz ki, bu oyun, sadece Elmadağ'a has bir oyundur. Çünkü Misket, Hüdayda v. s. Ankara ve çevresindeki yerlerde oynandığı halde, Allılar oyununun oynandığı tek bir yer göremedik. Şu halde, sadece ilçemize has bir oyundur.

İki kişinin karşılıklı, ayaklarıyla çapraz yaparak sekişi ve el hareketleriyle bu sekişi tamamlamalarından meydana gelmektedir. Her bir el hareketinin kendine has bir işareti vardır.

Anlamı vardır... El hareketleriyle «genç kız» kiminde aynaya bakarak süslenmekte, kiminde beline ellerini koyarak meydana süzülmetedir.

Allılar, Anadolu'nun güzel ve genç kızının sevdasını bir sevecen yüreğin hoplayışıyla dile getirmesidir. Anadolu kızı, sevdiğini görmüş ve hoplayıvermiştir. Sevinçten oynayıvermiştir. İşte tam o anı yansıtmaktadır. Sevdigine güzel görünmek için, bu oynayış - hoplayış içerisinde «bak aynaya», «Ko bellere bellere, «al giydim alsın diye - mor giydim sarsın diye» sözleriyle hasretiyle dile getirmesinin esintisidir. Parmaklarını sıkırdatır, kıvraktır, heyecanlıdır, yerinde duramaz...

İşte bu güzel oyunun türküsünün sözleri :

ALLILAR

Allılar karşıda kara tandır
Allılar yandır Allah'ım yandır,
Allılar yârim küsmüş gidiyor
Allılar döndür Allah'ım döndür.

Allılar hop allılar allılar

Allılar hava havalanıyor,
Allılar hava bulutlanıyor
Allılar benim sevdiğim oğlan
Allılar yeni bıyıklanıyor.

Allılar hop allılar allılar

Allılar ak gürgen, kara gürgen
Allılar budan doruktan budan,
Allılar ben yâr bulur varırım
Allılar sen sözlerinden utan

Allılar hop allılar allılar

Allılar kara tren kayda gel,
Allılar askerleri sayda gel.
Allılar ben izini istemem
Allılar teskereyi alda gel

Allılar hop allılar allılar

Allılar çayda yudum bulaşık
Allılar içine saldım kaşık.
Allılar yârim kimle güreştin
Allılar kâhküllerin dolaşık.

Allılar hop allılar allılar

Allılar karşıda gürgen dalı,
Allılar dallarını kırmalı
Allılar sevipte aldatanı
Allılar ta kalbinden vurmalı

Allılar hop allılar allılar

YANDIM ŞEKER

Düz oyunların en hareketlisi, en kıvrak olanıdır. Yürüme ve sekiş figürlerine, kolların anelikli hareketi de eklenirse zevkli ve seyrine doyum olmayan bir oyundur. Keza sazla, üç ilâ dört kişi tarafından oynanır.

Bu güzel ve hareketli oyunun sözleri şöyledir :

Kayadan bakan oğlan
Kâhkülü sarkan oğlan
Gece gelme gündüz gel
Horozdan korkan oğlan.

İrafa koydum kutu
Herkes yerine muytu
Gelinler tatlı olsun
Kaynana temiz dursun.

Yandım şeker oğlan
Öldüm bekâr oğlan
Akşama çabuk gel
Canım çıkar oğlan.

Yamadan gel yamadan
Aman şeker oğlan
Kan damlıyor kamandan
Yandım şeker oğlan.

Böyle sevda mı olur?
Aman şeker oğlan
Beni iste babamdan
Yandım şeker oğlan.

MOR KOYUN

Mor koyun da Ankara'nın eski bir oyunu olup, iki ilâ dört kişi tarafından oynanır. Bu oyuna da kol ve ayak hareketleri hâkimdir. Karşılıklı eş tutularak açılıp kapanma hareketleriyle kendisine has bir güzelliği vardır. Dört kişinin bir noktada toplanıp hafif sağa meylederek açılmaları, açılan bir gül goncası güzelliğindedir.

Bu güzel oyunun sözleri de şöyledir :

Aman - Mor koyun meler gelir
Dağları deler gelir
Hakikatli yâr olsa
Uykuyu böler gelir...

Aman - Mor koyun meşelerde
Gül yağı şişelerde
Eller evine gitmiş
Biz kaldık köşelerde.

Aman - Mor koyun kuzusuna
Can kaynar bazısına
Ne deyimde ağlayım
Anlımın yazısına...

Mor koyun dağdan gelir
Gül suyu bağdan gelir
Ak topuk beyaz gerdan
Hergün pınardan gelir.

Kar yağar kar dağına
Gül koymuş bardağına
O yâr bizi davet etmez
Gül sine çardağına.

Esine de yavrum esine
Gül koymuş dalfesine
Doyulmuyor o yârin cilvesine.

NAME GELİN

Eski Ankara efeleri arasında çok sevilen ve daha ziyade yaşlı efelerin oynadıkları name gelin oyunu, sağ ayağın hep beraber yere vurulmasından meydana gelen âhenk, oyuna bir çeşni ve güzellik verir.

Elmadağ düğünlerinin oyunlarında oynanan bir oyundur.
Bu oyunun sözleri şöyledir :

Evleri var engin
Babası var zengin
Name benim dengim
Yandım Name gelin

Nakarat — Gelin gelin gelin
Yandım Name gelin
Bir tomurcuk gül iken
Soldum Name gelin...

Derim Name'm derim
Dillerini yerim
Saat beşten sonra
Kız sana neler derim?
Nakarat

Bahçelerde iğde
Hep dalları yerde
Benim Name'm nerde?
Çesmelerde suda...
Nakarat

Ayağında lâstik
Baş ucunda yastık
Name ile küstük
Yandım Name gelin.
Nakarat

BURÇAK TARLASI

Sabahtan kalktım da ezan sesine
Ezan sesi değil kızlar, burçak yasına

Elimi salladım değdi dikene
İntizar eylerim burçak ekene
İlâhi kaynana ömrün tükene

Aman kızlar ne zor imiş burçak yolması
Burçak tarlasında anam gelin olması...

Sabahtan kalktım da sütü pişirdim
Sütün köpüğünü yere taşırdım
Burçak tarlasında aklım şaşırırdım

Aman kızlar ne zor imiş burçak yolması
Burçak tarlasında kızlar gelin olması...

Elimin kınasını çamur ettiler
Gözümün sürmesini zehir ettiler
Burçak tarlasına gelin ettiler

Aman kızlar ne zor imiş burçak yolması
Burçak tarlasında kızlar gelin olması...

PAZARDA KINA

Elmadağ düğünlerinde genç kızların en zevkle oynadığı topluca ve dörder kişi ile oynadığı bir oyundur. Oyunun sözlerini bütün kızlar topluca, yani, oynayanların tümü söyler. Oyun, karşılıklı el vurmalarla güzelleşir. Kınalı ellerin havada, bir kızın diğerinin iki eline karşılıklı vurmasıyla çıkardığı ahenk, türkünün ritmini sağlar.

Bu oyun, seven yüreğin sevdiğine bağlılığını ve kopmazlığını simgeler. Sevilen erkektir, delikanlıdır. Bu delikanlı, mecburdur kendisini seveni almaya, onun yanına varmaya, elin-

den tutmaya ve koynuna girmeye. Bir zaman olacaktır... Ve işte o zamanda delikanlı, kendisine yanmış genç kıza gelmeye mecbur ve mahkûmdur. Ve işte bunun için de kına hazırdır : Pazardadır.

Bu oyunun sözleri aynen şöyledir :

«Pazarda kına
Okkası ona
Sevdiğim Suna
El elime yâr
Kol koluma yâr
Bir zaman olurda
Girer koynuma yâr...

Pazarda kaşık
Bala bulaşık
Sevdiğim aşık
El elime yâr
Kol koluma yâr
Bir zaman olur da
Girer koynuma yâr...

Pazarda keçi
Sallanır kıçı
Gâvurun piçi
El elime yâr
Kol koluma yâr
Bir zaman olur da
Girer koynuma yâr...

Pazarda kâğrı
Tekeri çavdı
Püskürme benli
El elime yâr
Kol koluma yâr
Bir zaman olur da
Girer koynuma yâr...»

KÖPRÜDEN GEÇTİ GELİN

Köprüden geçti gelin
Saç bağı düştü gelin - diloylo
Halden bilmez diloylo
Lâf anlamaz ne çare...

Köprünün altı diken,
Yaktın beni gül iken
Allah'da seni yaksın
Üç günlük gelin iken - diloylo...

Köprüden geçemiyom,
Az doldur içemiyom,
Sen benden geçtin ama
Ben senden geçemiyom - diloylo...

Köprünün altı yıldız,
Nerden geliyon baldız?
Sen git de ablan gelsin
Duramıyom yalnız - diloylo...

Halden bilmez diloylo
Söz anlamaz ne çare...

MOR MENEKŞE

Ne güzel yakışmış allar Ayşe'ye
Boyunu benzettin mor menevşeye (menekşeye)
Amanın ninna ninna mor menevşem
Gülüm şaşıyorum ben bu işe...

Lavanta doldurmuş billur şişeye,
Alırım ahtımı koymam Ayşe'ye - vay, vay...
Amanın ninna ninna mor menevşem
Gülüm şaşıyorum ben bu işe...

Menevşe biterde bahar yaz gelir,
Bizim ele ördek ile kaz gelir - vay vay...
Amanın ninna ninna mor menevşem
Gülüm şaşıyorum ben bu işe - vay vay...

ZAHİDEM

Zahidem kurbanım ne olacak halim
Gene bir lâf duydum kırıldı belim
Gelenden geçenden haber sorarım
Zahidem bu hafta oluyor gelin...

Ezeli de deli gönlüm ezeli
Çiçekdağı döktüm'ola gazeli?
Dolaştım âlemi gurbet gezeli
Bulamadım Zahidem'den güzeli...

Zahidem kurbanım dar günüm darda
El eder Zahidem iğdeli bağda,
Kâhkülüne çalmış kokulu yağdan
Derdin beni öldürüyor sevgilim...

Zahidem kurbanım sallama beşik,
Beni genç yaşında sen ettin âşık
Kadir Mevlâm senden bir yâr dilerim
Ak buğday benizli zülfü dolaşık...

İzmir dağlarında esirim esir
Zahidem kurbanım hep bende kusur
Eğer anan seni bana verirse
Ne'mize yetmiyor el kadar hasır?..

AYGELİN

Yüce dağ başında yayılır yılan
Avcısı gitmişte hanesi viran,
Var mı bu dünyada yârini bulan
Alırım ahtımı koymam Aysel'in -sürmelim...

Aysel'in'de indim'ola yayladan?
Kaşın değil, gözün beni ağlatan
Bu güzellik sana Kadir Mevlâ'dan
Kendin gelin, yürüyüşün kız gibi...

Şahin gibi yükseğinden uçarken,
Keklik gibi engininden kaçarken,
Abu Kevser ırmağından içerken
Susuz çeşmelerden kandırdın beni...

Aygelin oturmuş taşın üstüne
Taramış zülfünü kaşın üstüne
Aygelin - sürmelim...

SU SIZIYOR

Su sızıyor sızıyor
Taşların arasından.
Eğil bir yol öpeyim
Kaşların arasından.

Oğlan mavilim oğlan
Sözüme kavilim oğlan
Bacın benden kov vermiş
Yalan aslanım yalan...

Tarla tezек değil mi?
Ciğer ezik değil mi?
Eller yârini almış
Bana yazık değil mi?

Oğlan mavilim oğlan
Sözüme kavilim oğlan
Bacın benden kov vermiş
Yalan aslanım yalan...

KEZİBAN

Keziban'ın al odası sekili
Sekisinde gül karanfil ekili
Kim olacak Keziban'ın vekili?
Alırım, arada koymam Keziban
Keziban, can sana kurban...

Keziban'ım nerden gelin? Tarladan,
Liralar mı, ak gerdanı parlatan?
Bu güzellik sana, Kadir Mevlâ'dan
Alırım, arada koymam Keziban
Keziban, can sana kurban...

ŞEKER DAĞIN KIRCISI

Erken düşer şeker dağın kircisi
Yürekten mi çıkar kardeş acısı
İçerde ağlıyor küçük bacısı
Ağla bacım ağlan ben öldüm kalan
İnanmayın dostlar bu dünya yalan.

Şeker dağında da avcılar gezer
Bizi böyle yaptı da bu zalim kader
Yağlı kurşun yedim yüreğim döner
Ağla anam ağla ben öldüm gayri
İnanmayın dostlar bu dünya yalan

Giden yolcuyu da ben mi eyledim ?
Susuz değirmenlere bel mi bağladım ?
Ben gönlümü kimler ile eğledim
Ağla anam ağla ben öldüm kalan
İnanmayın dostlar bu dünya yalan.

KARPUZ KESTİM

Karpuz gestim kan gibi
Kızın gönlü var gibi
Açtım yorganı baktım
Taze yağmış kar gibi

Yâr yâr aman ayrılamam
O kız da seni beni ağlatır (Aman)
Sevdalımın gözleri yoldadır (Aman)

Karpuz kestim yiyen yok
Hâlin nedir diyen yok
Yenile bir yâr sevdim
Gözün aydın diyen yok

Yâr yâr aman ayrılamam
O kız da seni beni ağlatır (Aman)
Sevdalımın gözleri yoldadır (Aman)

Karpuz kestim kırmızı
Şu gelen kimin kızı
Gerdanında beni var
Sandım seher yıldızı

Yâr yâr aman ayrılamam
O kız da seni beni ağlatır (Aman)
Sevdamın gözleri yoldadır (Aman)

Karpuz kestim tazeden
Yavrum al bir kerre mezeden
Sefasını sürmemiş
Güzel aşıkına nazeden

Nakarat

GENÇ OSMAN» (38)

SARI KIZ

Sarı kızın saçları
Oynar omuz başları
Sarı kızı alırım
Vermiyor arkadaşları

Aman aman sarı kız
Yatılmıyor yalnız

Sarı saçın yaş durur
Yel vurur dolaştırır
Şu benim mektubumu
Yâre kim ulaştırır

Aman aman sarı kız
Yalvarırım sarı kız

Yeşil ipek bükeyim
Derdim kime dökeyim
Perçeminden bir tel var
Kefenime dikeyim

Aman aman sarı kız
Yalvarırım sarı kız» (38)

«SUYA GİDER ALLI GELİN

Suya gider allı gelin has gelin
Topukların nokta nokta bas gelin
Bu güzellik sade sana has gelin

Bilmiyon mu benim sana yandığım
Ellerin koynunda garip kaldığım

Suya gider su testisi doldurur
Eve gelir gül benzini soldurur
Bu dert beni iflâh etmez öldürür

Cümle âlem bilir benim sana yandığım
Ellerin köyünde garip kaldığım

Suya gider su tesdisi elinde
Allar giymiş etekleri belinde
Kara kız da cümle âlem dilinde

Bilmiyon mu benim sana yandığım
Ellerim koynunda garip kaldığım.

Ayağına giymiş sırma ediği
Ağlayı ağlayı aştı gediği
Gine oldu efelerin dediği

Alem bilir benim sana yandığım
Ellerin köyünde garip kaldığım.

FEHMİ EFE (39)

«SARI İPEK

Sarı ipek bükerim
Hasretini çekerim
Şu zülfünden bir tel ver
Kefenimi dikeyim hayırsız oy, oy

Sarı ipek sarayım
Yoktur benim ayarım
Sen zannetme unuttu
Her geçenden sorarım hayırsız oy, oy

Parmağında mühür var
Yüreğimde kahr var
Sen bu yerden gideli
Kadehimde zehir var hayırsız oy, oy

Ankaralı BAYRAM ARACI'dan» (40)

«OYALI DA YAZMA

Oyalı da yazma başında
Oyası var kaşında
Yeter beklettiklerin
Çeşmelerin başında

Eymeli yavrum eymeli
Fistan yere değmeli
Bir yiğidin sevdiği
Dünyalara değmeli

Ben armudu dişledim
Sapını gümüşledim
Sevdiğimin ismini
Gömleğime işledim

(38-39-40) S. Şeref Erdoğan, Ankaram, a. g. e.

NOT: Yazar S. Şeref Erdoğan Ankaram kitabında Bayram Aracı'nın yukarıdaki Sarı İpek Türküsünü almış. Bayram Aracı biliyoruz ki, Elmadağ'lıdır. Elmadağ'da doğmuş, büyümüş ve Ankara'da yaşamıştır. Ankara ile Elmadağ arasında çok gidip gelmiştir. Babası ve diğer akrabaları, bütün yakınları Elmadağ'lıdır. Bayram Aracı bir zamanların ülkemizde en meşhur saz ve söz ustası idi. Rahmetle anıyoruz.

Eymeli yavrum eymeli
Fistan yere deymeli
Bir yiğidin sevdiği
Dünyalara değmeli

MUCİP ARCIMAN» (41)

«DEVEYİ DÜZDE GÖRDÜM

Deveyi düzde gördüm
Sürmeyi gözde gördüm
Şükür olsun Mevlâma
Seni bu güzde gördüm

Di kız gel, gel yanıma
Seni saram canıma
Seni görmezsem bu güz
Kıyarım ben canıma

Deveyi düz öldürür
Sürmeyi göz öldürür
Yiğidi kılıç kesmez
Bir acı söz öldürür

Di kız gel, gel yanıma
Seni saram canıma
Seni görmezsem bu güz
Kıyarım ben canıma.

Ankaralı RIFAT BALABAN» (42)

ESKİ PEHLİVANLARIMIZ

1. CAFER PEHLİVAN
2. ALİ PEHLİVAN
3. İSA PEHLİVAN
4. MEHMET SAYGILI
5. H. İBRAHİM DAĞ

(41-42) S. Şeref Erdoğan, Ankaram, a. g. e.

DEYİMLER VE ATASÖZLERİ

1. Allah diyen açıkta kalmaz.
2. Allah dağma göre kar verir.
3. Az olsun, öz olsun.
4. Allah sabırlı kulunu sever.
5. Allah'tan yazılmış başa gelecek.
6. Allah kulunu darda komaz.
7. Aç tavuk rüyasında darı görür.
8. At ölür meydan kalır, yiğit ölür şan kalır.
9. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.
10. Adam dostunu, düşmanını tanımalıdır.
11. Akılsız başın çilesini ayaklar çeker.
12. Akılsız köpeği yol kocatur.
13. Atalar sözü hikmettir.
14. Ağlamayan çocuğa meme verilmez.
15. Akıl yaşta değil baştadır.
16. Adem oğlu çiğ süt emmiştir.
17. Adam olana bir lâf yeter.
18. Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az.
19. Bal tutan parmağını yalar.
20. Bir koyundan iki post çıkmaz.
21. Boş çuval dik durmaz.
22. Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıp.
23. Bir çiçekle yaz olmaz.
24. Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur.
25. Başını kaşımaya vakti yok.
26. Çok bilen çok yanılır.
27. Canına acımayan, cananına hiç acımaz.
28. Dil yarası kılıç yarasından ağır olur.
29. Dost kara günde belli olur.
30. Derdini söylemeyen dermanını bulamaz.
31. Deme sırrını dostuna, dostunun dostu vardır.
32. Etekleri zil çalıyor.

33. El aşını yeme.
34. Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz.
35. Elin ağzı ile çorba içilmez.
36. Eden bulur.
37. Feleğe küsme.
38. Fırtına eken, bora biçer.
39. Güzel söz baldan tatlıdır.
40. Güzele bakmak sevaptır.
41. Güneş balçıkla sıvanmaz.
42. Gelin gibi süzülüş.
43. Kadın şapka değildir, alıp atasın.
44. Kurdun oğlu kurt olur.
45. Kurunun yanında yaşta yanar.
46. Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur.
47. Kızını dövmeyen dizini döver.
48. Sabrın sonu selâmettir.
49. Para ile imanın kiinde olduğu bilinmez.
50. İsteyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü.
51. İt ürür, kervan yürür.
52. Vatan sevgisi imandandır.

ÖĞRENCİLERİN SAHİFESİ:

- a — Folklor nedir?
- b — Elmadağ'ın folkloru hakkında bildiklerinizi örneklerle anlatınız.
- c — İlçemizde asırlardır yapılagelen, unutulmayan bir ananeyi anlatınız.
- d — Ankara düğünleri ile Elmadağ düğünleri arasındaki farklılığı anlatınız.
- e — Anne, baba veya büyüklerinize sorarak eski adetleri araştırınız.

- f — Eskiden köy düğünleri nasıl yapılırmış? Şimdi nasıl yapıyor?
- g — Teknolojik gelişmelerin folklorumuz üzerindeki tesirini anlatınız.
- h — Ankara'nın ilçemiz folkloru üzerindeki tesirlerini anlatınız.
- ı — İlçemizde en çok söylenen bir türküyü hikâyesiyle anlatınız.
- i — Halay nedir? İlçemizdeki halayları ve özelliklerini anlatınız.
- j — Cumhuriyet öncesi ilçemizdeki kılık, kıyafet hakkında bilgi toplayınız.
- k — İlçemizde halkın konuştuğu dil ile İstanbul dilini karşılaştırınız.
- l — İlçemiz köylerindeki dil hakkında bir kompozisyon hazırlayınız.
- m — Gelin, damat, sağdıç, kaynana, kayınpeder hakkında halkın söylediği öğütleri bir yazıda toplamaya çalışınız.
- n — Dinî ve millî bayram günlerinde neler hissedersiniz?
- o — İlçemizde yetişmiş saz şairi var mıdır? Hakkında bir araştırma yapınız.
- ö — İlçemizde yetişmiş bir şair veya roman yazarı var mıdır? Kendisi ile bir röportaj yapınız.
- p — İlçemizde kadın ve genç kızlarımızın el ve iş örgü ve işlemeleri hakkında onlara verilen adlar ve yapılaş biçimleri hakkında bir araştırma yapınız. Kullanış amaçlarını anlatınız.
- r — İlçemiz halkı doğum, ölüm, nişan ve evlenmelerde nasıl hareket etmektedir?

ELMADAĞ 1919

«Çanakkale içinde aynalı çarşı
Ana ben gidiyorum düşmana karşı»
Dedik de çıktık yola, verdik her evden şehit
Ey İdris Dağı sensin, sensin buna şahit...
Bir gök gözlü kartalı sevmişiz ta o günlerden,
Tad almışız bir kere cepheye düğünlerden...
Biz Elmadağ'lıyız biz, vatana sevdalıyız,
Bu yurda göz koyanla daima kavgalıyız..
Başımız dik, alınımız bulutlardan yukarda,
Durur mu Elmadağ'lı, Ata yola çıkarda?...

«Oyalı da yazma başında, oyaları kaşında»
Yiğitlik, mertlik vardır Elmadağ'm taşında...
Bin dokuz yüz on dokuz, Dikmen çeşmesi, coşar,
Ata gelecek diye, Elmadağ'lı da koşar...
Çıkarır sandıklardan seğmen giysilerini,
Ankara'ya doğrultur atın dizginlerini.
Yenişihli Rıza'dır, Yeşildere'li Ahmet
Delilerli Osman'la, Hasanoğlan'lı Mehmet
Ve daha niceleri, çeker kılıçlarını
Seğmendir Ankara'da, aydımlatır yarını...

«Caminin ezanı yok, içinin düzünü yok» muş
Bilir, iyi bilir, bu yurttan güzeli yokmuş...
Bir misket havasıdır, bir Hüdayda, bir halay
Savaş mı, o dediğin öylesine çok kolay?...
Yeter ki bayrak için, yeter ki vatan için
Bize düğündür savaş, can feda vatan için...

«Hoş gelişler ola, Mustafa Kemal Paşa
Askerinle, milletin, bayrağınla çok yaşa...»
Seğmen alayı düzün, bu gelen can dostumuz,
Hey Dikmen Çeşmesi hey... Yanıyoruz bak susuz.
Yıllar varki, bilirim, sessizce ağlıyordun,
Bugün sende coşmuşsun, durmayıp çağlıyorsun.
Seğmenlerim diz vursun, kılıç çeksin kınından
Davullar gök kubbeyi sesle kuşatsın dan !.. dan !..
Biz Elmadağ'lıyız biz, vatana sevdalıyız,
Yıldızıyız bayrağın, renginin de alıyız...

«Oyalı da yazma başında, oyaları kaşında»
Mutlak, Elmadağ'lıdır seğmenlerin başında...
Samsun'dan bu tarafa, yollarını gözledik,
İnan Mustafa Kemal, seni öyle özledik...
Emret cenke çikalım, destanlar yaratalım,
Tarih sayfalarına, altın zafer katalım...
Bu kılıç var ya, var ya bu bilek bükülmeyen,
Bu yürek var ya, var ya bu diz, hiç bükülmeyen.
«Asi» demişler, varsın desinler, sana - bana
Kul kölesi değil, vatan kölesiyiz, anlasana...
Asi değil, asiliz, tarih böyle yazıyor
Seğmenlerin hep birden: Atam sen emret diyor.
Emret Atam, emret... Kurtaralım bu yurdu
İçindeki al kanlar damarında kudurdu....

Yine seğmen alayı, görür gibiyim yine
On dokuz Mayıslarda, yaşıyorum her sene...
«Çanakkale içinde aynalı çarşı
Ana ben gitmeliyim düşmana karşı»
Bir türkü tutturarak, tarihi susturarak...

Mustafa Ceylân

A T A T Ü R K

Zamanı, mekânı aşan düşünce,
Kabına sığmayıp taşan düşünce,
Bayrağın renginde coşan düşünce
Atatürk, Atatürk değil de nedir?

Tanrı'nın katına kutsal yakarış,
Süngünün ucundan fışkıran barış,
Özgürlüğe doğru bu sonsuz yarış
Atatürk, Atatürk değil de nedir?

Çağıl çağıl zafer ırmaklarıyla,
Dalga dalga iman bayraklarıyla,
Göge çıkan şehit dudaklarıyla
Atatürk, Atatürk değil de nedir?

Tarihin beynine kurulan otağ,
Mazlum milletlere açılan bir çağ,
Kükreyen, kükreyen koca yanardađ
Atatürk, Atatürk değil de nedir?

Zincirleri damla damla eriten,
Toprağımı avuç avuç diriltten,
Burcu, burcu insan - insan yeşerten
Atatürk, Atatürk değil de nedir?

Şimşek şimşek nabızlarımda vurur,
Vatan aşkı ile sanki kudurur,
Gözlerimde ışık, ellerimde nur
Atatürk, Atatürk değil de nedir?

Mustafa Ceylân

SAMSUN'DAN DOĞAN GÜNEŞ

Yurduma ışık saçtı
Samsun'dan doğan güneş.
Göklere bayrak açtı
Samsun'dan doğan güneş.

Yeşertti yaprağımı,
Güldürdü bayrağımı,
Kurtardı toprağımı
Samsun'dan doğan güneş.

Yurttan düşmanı attı
Ufkumu aydınlattı
Devrimleri anlattı
Samsun'dan doğan güneş.

Başladı ta en baştan,
Güller çıkardı taştan,
Yazdırdı şanlı destan
Samsun'dan doğan güneş.

Dağıttı bulutları,
Ağarttı ufukları,
Işıttı hudutları
Samsun'dan doğan güneş.

Düşmana hesap sordu,
Şahlandı ordu ordu,
Yeni bir meclis kurdu
Samsun'dan doğan güneş.

Dağları dümdüz etti,
Geceyi gündüz etti,
Tarihe bir söz etti
Samsun'dan doğan güneş.

Mustafa Ceylan

E L M A D A Ğ

Tozlu yollarında ah bir gitseydim,
Tüttü gözlerimde yolun Elmadağ.
Bağında, bahçende şöyle bitseydim
Koktu burcu burcu gülün Elmadağ.

Tandır dumanları tütüyor daha,
Sabah horozların ötüyor daha,
Eriğin, zerdalin bitiyor daha
Çiçek açtı bende dalın Elmadağ.

Düğünlerde bağdaş kurup otursam,
Harmanlarda tatlı düşleri kursam,
Nasıldır, nicedir halini sorsam,
Güzel mi iyi mi halin Elmadağ.

Ceylan hasretini çekiyor işte
Köylerini birbir dolaşır düste
Gözüm kaldı hâlâ tiritte - aşta
Bal, kaymak, şekerdi aşın Elmadağ.

1972

Mustafa Ceylan

ELMADAĞ'IM

Sensin anam, sensin babam
Sensin güzel Elmadağ'ım.
Seni asla anlatamam
Benim güzel Elmadağ'ım.

Çocukluğum sende geçti,
Tarih soğuk suyun içti,
Şu varlığım sensiz hiçti
Benim güzel Elmadağ'ım.

İlkokula sende gittim,
Çoban oldum davar güttüm,
Döşeginde rahat yattım
Benim güzel Elmadağ'ım.

İdris Dağı başı karlı,
Kargamız hep efkârlı,
Kış mevsimin öyle zorlu
Benim güzel Elmadağ'ım.

Sağdıç oldum düğünlerde,
Billur suyum güğümlerde,
Özlemişim son günlerde
Benim güzel Elmadağ'ım.

Köylerini bir bir gezsem,
Kargalı çayında yüzsem,
Sana candan türkü düzsem
Benim güzel Elmadağ'ım.

1970

Mustafa Ceylân

ELMADAĞ'IN GÜZELLERİ

Fidan boylu, ceylan gözlü
Elmadağ'ın güzelleri...
Elma yanak, çiğdem yüzlü
Elmadağ'ın güzelleri...

Sırma saçlı, kalem kaşlı,
Yayla yayla çiçek döşlü,
Güvercin, keklik sekışli
Elmadağ'ın güzelleri...

Suya gider testi ile,
Dağ rüzgârı esti yine,
Ciğerimi kesti yine
Elmadağ'ın güzelleri...

Yaylalarda sütü sağar,
Damlı eve güneş doğar,
Gözlerinden yağmur yağar
Elmadağ'ın güzelleri...

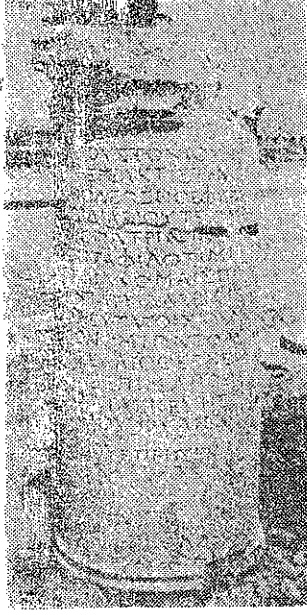
Ellerine kına yakar,
Menekşe, gül, nergis kokar
Yüreğimde ateş yakar
Elmadağ'ın güzelleri...

✧

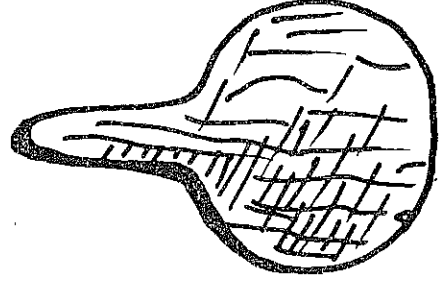
Oynaşana oynasana
Fikir fikir kaynasana,
Nasip olsun sana, bana
Elmadağ'ın güzelleri...

1978

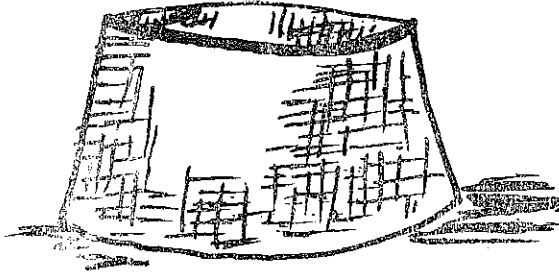
Mustafa Ceylân

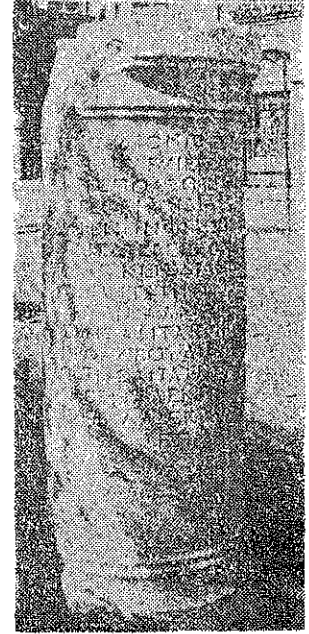
--- Hasanoğlan'da
tarihi bir eser

— Bazlama Tahtası

— Kazan

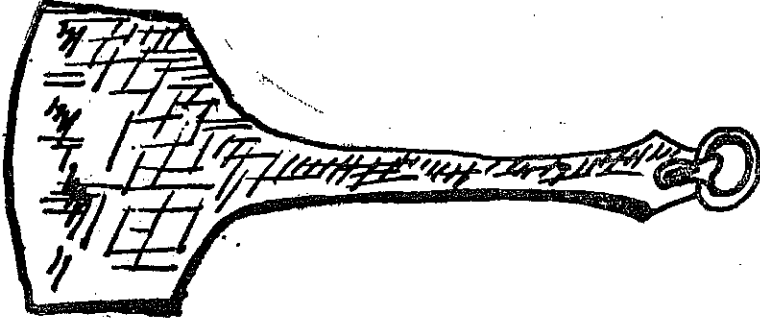
— Hasanoğlan'da
tarihi bir eser

EK BİLGİLERİ

— Bulunmuş tarihi
bir para

— Ersiran

— Hasanoglan PTİT'sinin 1983 rakamları şöyle :

Telefon abone sayısı : 249

Televizyon Sayısı : 929

Şehir içi kutu sayısı :

3 adet 20'lik

22 adet 10'luk manyetolu.

Ortalama aylık geliri : 130.000,— TL.

— Hasanoglan'da 1983 yılı günlük gazete satış miktarı :
200 adettir.

— Hasanoglan'daki Atatürk Öğretmen Lisesi'nin 1983 yılı öğrenci durumu :

Şube : 31, Yatılı erkek : 356, Yatılı kız : 385 Yatılı toplam : 741

Şube : 31, Gündüzlü erkek : 158, Gündüzlü kız : 139, Gündüzlü toplam : 297

Yatılı ve gündüzlü öğrenci toplamı : 1038.

— Elmadağ Hükümet Tabipliğinde (1983 yılı)

1 tabip

1 dış tabipi

11 köy gurup

ebsi

1 hemşire

1 sağl. memuru

3 memur

1 hizmetli

1 eczacı

2 şoför

1 ambulâns

1 Villys jeep bulunmaktadır.

- Elmadağ İlçe Merkezinde 3 adet Eczane bulunmaktadır.
- 1 — İnce Eczanesi
  - 2 — Elmadağ Eczanesi
  - 3 — Umut Eczanesi
- Elmadağ ilçe merkezinde günlük 550 adet gazete satılmaktadır. (1983'de).
- Elmadağ ilçe merkez PTT'sine kayıtlı 3258 adet televizyon vardır. (1983'de).
- Yapılan bir araştırma ile Edige ile Kuşçuali Köyümüz arasındaki arazide linyit kömürü rezervlerine rastlanmıştır.
- İlçemizde son günlerde (1983) büyük önem arzeden Kireçtaşı ve alçıtaşı konusunda yeni yeni çalışmalar yapılmaktadır. Baştaş Çimento Fabrikası ile özellikle Hasanoglan'da, kireçtaşı işletmeciliği yeni gelişmelere gebe dir.
- Elmadağ düğünlerindeki yemek sırası şöyledir: çorba, tirit, dolma, fasulye, pirinç pilavı, hoşaf, tatlı.
- Elmadağ Ekmeği, özellikle bazı köylerde ve ilçe merkezinde yapılan «Sığır dili» adı ile tabir edilen özel bir ekmektir. Bu ekmeğin, oda şeklinde üstü kapalı TANDIRLAR'da yapılır. Tandırın ortasında çoraktan yapılmış bir yuvarlak çukur bulunur. Ağız dar, altı biraz geniş olan bu çorak sıvalı çukurun duvarlarına yapıştırılarak ve alttan ısıtıldıktan sonra kızaran ve pişen ekmeğin «EKMEK TEKNESİ» ne alınarak evlere götürülür.
- Elmadağ ilçe merkezi ve köylerinde, normal şehir ekmeği (somun), Köylü ekmeği (Sığır dili), Şepit, kiynaç, ulavaş, gözleme, bazlama, yufka gibi ekmeğin türleri yapılmaktadır.
- Elmadağ'da, uçaylarda aşüre pişirmek sevap olarak nitelenir.
- Kış mevsiminde dolu (kırcı) yağınca kırcının dinmesi için evden dışarıya bir bıçak, bir demir parçası atılır. Bu değişik bir inanç türüdür.
- İlçemizde artık sönmekte olan bir adet daha vardır. Buda DİBEK DÖĞME'dir. Dibeğin, yuvarlak içi oyulmuş bir taştır. Bu taşın içerisine ekin doldurulur. Dibeğin etrafına kadınlar

bir halka şeklinde dizilir. Ellerine birer ağaçtan yapılmış tokmak alırlar ve sırayla ekine vurarak döğerler. Döğülen bulgur değirmene götürülerek el değirmeni ile çekilir. Böylece bulgur elde edilir.

- Elmadağ'da düğüne davet edilenlere «OKUNTU» denir. Davetiye'ye ise «Mum» denirdi.
- Cuma günü, düğün olurken, kız evinde, gelin kız arkadaşlarını ve tanıdıklarını toplayarak önceden kararlaştırılan akrabalarına yemeğe giderler. Buna «BAŞ GEZME» adı verilir.
- Düğün sırasında, cuma günü akşamı, kız evinden iki erkek gelin kıyafetine, iki kızda erkek kıyafetine girer. Bir yaşlı kadında arap olur. Hep birlikte erkek tarafına (Oğlan evine) giderler. Arap olan kadın, orada bulunanları iğneler ve onlardan para alır. Gelin olanlarla erkek olanlar karşılıklı oynar ve düğüne ayrı bir neşe serpilir.
- Cumartesi akşamı oğlan evinde (erkek tarafı) erkekler bir araya gelir ve sazıcı tutulmuştur. Türküler söylenir, içki içilir ve eğlenilir. Gece yarısında damat ve sağdıçına kına yakılır. Ayrıca, bu kına ile, gece erkek tarafı (oğlan evi) kmanın bir kısmı ile kız evine giderler. Gelinin el ve ayaklarına kına yakarlar.

Pazar günü sabahtan, oğlan evinden birkaç kişi gelir gelini giydiren ve süslerler. Öğleden sonra saat 14 -15 sıralarında taksiler tutularak gelin kız evinden alınır, ilçenin içindeki yollarda birkaç tur atıldıktan sonra erkek evine getirilir.

Gelin evinden gelin alınırken, gelinin sandığının üzerine birisi oturur ve bir para almadan bu sandığı teslim etmez.

Gelin erkek evine getirilince, taksiden inmez. Kayınpeder, kendisine bir hediye verir. Bu bir tarla, bağ olabilir. Sonra gelin tam ineceği zaman evin damından içi su dolu bir testi yere atılır ve kırılır. Gelin damat koluna takar ve cebinde bulundurduğu bozuk parayı havaya fırlatır, bütün herkes, kismetimiz açılın diye bu paraları kapışırken gelin eve götürülür. Gelin eve girdikten sonra, kayınpeder ile kaynana güreştirilir. Davul zurna eşliğinde yapılan bu güreşte mutlaka kaynana galip gelir. Çünkü, orada bulunanlar kaynanaya yardım eder, kayınpederi yıkarlar.

- Yaptığım bir araştırmada, ilginç bir olaya rastladım. Edige köyünde bundan 40 - 50 yıl önce en güzel pantolon muhtarın pantolonu imiş. Bu pantolon eskiden giyilen, bir efe pantolonu. Köylü ilçeye veya Ankara'ya gideceği zamanlarda bu pantolonu sırayla alır ve giyer, onunla gidermiş. Karşılığında zaman zaman ekin, buğday veya para verenlerde oluyormuş.
- Edige Köyündeki çeşme 1908 yılında yapılmıştır. Edige camii'nde 1933 de inşaa edilmiştir.
- Elmadağ'ımızın adetlerini anlatan, bir roman içerisinde gayet güzel işleyen kitabın adı : KINALI GELİN'dir. Yazarı : Nazile Demir'dir. Nazile Demir, Elmadağ Edige köyü doğumlu olup, bir ev kadınıdır. İlk okul 3'e kadar okuyabilmiş olan bu kabiliyetin eserleri ile Elmadağ'lı olarak övünç duymaktayız. Kendisinden yeni yeni eserler beklenilmektedir.

SOYADI KANUNUNDAN ÖNCE İLÇEMİZ ELMADAĞ'DA KİŞİLER SÜLALELERİNİN LAKAPLARI İLE TANINIYODU

«Bu lakaplardan tespit edilebilenleri buraya aktararak, dedelerimizin ruhunu şad etmiş olalım.

- 1 — İbişaligiller
- 2 — Göğcegiller (Köteğiller)
- 3 — Bağcıoğuları, (Kafacıoğlu), (Battalgiller), (Hacmusa-
oğulları), Abbaslar)
- 4 — Doğan Uşağı
- 5 — Köseoğulları (köseligil), (Kösegil), (Makarnagil)
- 6 — Şamhoğulları (Aliçavuşgil - Hacıahmetoğulları, Kuş-
ahmetoğulları), (Panızgil), (Eğriçiçgil)
- 7 — Ceddenoğlu (Yantirigil)
- 8 — Kurtgil (Dağlı uşağı)
- 9 — Kibargil
- 10 — Abdülkerimoğulları (Apıgil)
- 11 — Seymengil
- 12 — Zekâigil (Tılgıl), (Bacakgil)
- 13 — Mürseligil (Petirler)
- 14 — Şakirgil (Abacıgil) (Yavuzoğlugil), (Celepgil)

- 15 — Ziyadegil
- 16 — Palleşgil
- 17 — Çemişkezekliler
- 18 — Kırpıtçiler
- 19 — Gedikoğulları (Süleymangil)
- 20 — Çarkazlar, Albazlar, İyimemedgil
- 21 — Mercanuşığı (Solakgil), (Ürüşangil)
- 22 — İşegiller (Kihçuşığı), (Dertligil), (Sakızcılar)
- 23 — Çerkezler
- 24 — Kafargil
- 25 — Akbıykoğulları (Kıraligil)
- 26 — Kaplanlar (Tacerogulları), (Kasım Uşığı), (Hacise-yitoğulları)
- 27 — Kürdaligil
- 28 — Emiruşığıgil (Güldangil)
- 29 — Danagil (Danavelioğulları)
- 30 — Gözelgil (Güzeliuşığı)
- 31 — Nomanogulları (Pekmezler)
- 32 — Armutogulları
- 33 — Deliçakırlar, (Çakırgil), (Geneciler), (Patıraligil)
- 34 — İmamgil (Celgil).» (43)

YENİMAHALLE'DEN :

- 1 — Kadıgiller
- 2 — Mollagiller
- 3 — Çandargil
- 4 — Emirgil
- 5 — Çavuşgil
- 6 — Küpçüogulları
- 7 — Çelikoğulları
- 8 — Burgahogulları
- 9 — Hacıyusufoğulları
- 10 — İmamogulları
- 11 — Keyifliogulları
- 12 — Karaaliogulları. (44)

(43) Öğretmen Nazmi İpek'in tespitlerinden.

(44) Dr. Erdoğan Güçbilmez, a. g. e.

GELİN ÖĞME HAVASI

Ayağına giymiş nurdan nalini,
Gider has bahçeye salını salını,
Biri Meryem, biri Asiye gelini,

Ol Habibin düğünü olur cennette
Cennette, cennette, Allah evinde
Allah huu... Mevlâ huu...

Kürsünün başında bülbüller şakır,
Hasan'la Hüseyin Kur'an'ın okur,
Bunun eğsiğini Hak kendin getir,

Ol Habibin düğünü olur cennette
Cennette, cennette, Allah evinde
Allah huu... Mevlâ huu... (45)

GELİN KINA HAVASI

Bismillâhi din kınaya
Çağırın gelsin anaya,
Yüreği gizli kanaya

Yâr elin kınası kutlu olsun yâr,
Orda dirliğin tatlı olsun yâr.

Gız anan şehre vardı mı?
Allı yeşilli aldı mı?
Şuda gızıma dedi mi?

Yâr elin kınası kutlu olsun yâr,
Orda dirliğin tatlı olsun yâr.

Kolumu sundum astara
Elimi kesti testere
Allah şirinlik göstere

Yâr elin kınası kutlu olsun yâr,
Orda dirliğin tatlı olsun yâr. (46)

Atladı çıktı eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Kız ananın yakışığı

Yâr elin kınası kutlu olsun yâr,
Orda dirligin tatlı olsun yâr. (**)

GELİN KONUKLAMA HAVASI

Anası konuk alın mı?
Anası konuk alın mı?
Bu gece konuk,
Misafir konuk senindir.

Teyzesi konuk alın mı?
Teyzesi konuk alın mı?
Bu gece konuk,
Misafir konuk seninidir.

Halası konuk alın mı?
Halası konuk alın mı?
Bu gece konuk,
Misafir konuk senindir.

Ablası konuk alın mı?
Ablası konuk alın mı?
Bu gece konuk,
Misafir konuk senindir. (47)

KINA YAKMA TÜRKÜSÜ (DAMAT KINASI)

Damat gelsin orta yere
Oğlan gel aman heyyy...
Dal boyuna bakalım,
Sar aman aman...

Damat beği yandıralım mum ile,
Oğlan gel aman heyyy...
Gelsin orta yere alı pul ile,
Sar aman aman...

Toplansın ahbablar,
Oğlan gel aman heyyy...
Kınasını yakalım,
Sar aman aman...

Irmak kenarı yıldıgın,
Oğlan gel aman heyyy...
Üç güzel sana vurgun
Sar aman aman...

İkisi şöyle böyle,
Oğlan gel aman heyyy...
Biri boyuna göre,
Sar aman aman...

Irmak susuz olur mu?
Oğlan gel aman heyyy...
Dibi kumsuz olur mu?
Sar aman aman...

Ben müftüye danıştım
Oğlan gel aman heyyy...
Yiğit yârsiz olur mu?
Sar aman aman...

Damat kınan kutlu olsun,
Kutlu olsun bu gece...
Ağzın dilin tatlı olsun,
Tatlı olsun bu gece... (48)

ELMADAĞ'DA SPOR :

İlçemizde 1953 - 1955 yılları arasında ilk defa spor kulübü kurulmuştur. «Dinç Spor» adındaki bu kulübü Mehmet Doğan, Arif Akpınar, Mehmet Uğurlu, Yusuf Kırmızıplık ve Hasan Ünal kurmuştur.

1953'ten 1983'e... Tam 30 yıldan bu yana, sportif faaliyetler ilçemizde devam etmektedir.

Özellikle, okulların yaz tatillerinde Kaymakamlıkça organize edilen turnuvalarda mahallelerde kurulan spor kulüpleri zorlu bir futbol müsabakası yapmaktadır. Bu müsabakalar hem gençlerin boş zamanlarını değerlendirmek ve hemde Elmadağ Spor'a çekirdek teşkil etmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Resim : Bir maç öncesi Elmadağ Spor.

Resim : Elmadağ Spor bir maç sonrasında.

Bugün, Ankara Amatör Kümelerinde başarılı müsabakalar çıkaran Elmadağ Spor, ilçemizde haftasonlarının gündemindeki birinci maddesidir. M. K. E. Barut Fabrikasının desteği ile ayakta durmaya çalışan Elmadağ Spor Kulübü, gönlünü takımına vermiş Elmadağ'lı seyirciler ile antrenör Nurettin SONER'in gayretleriyle başarılarını sürdürmektedir.

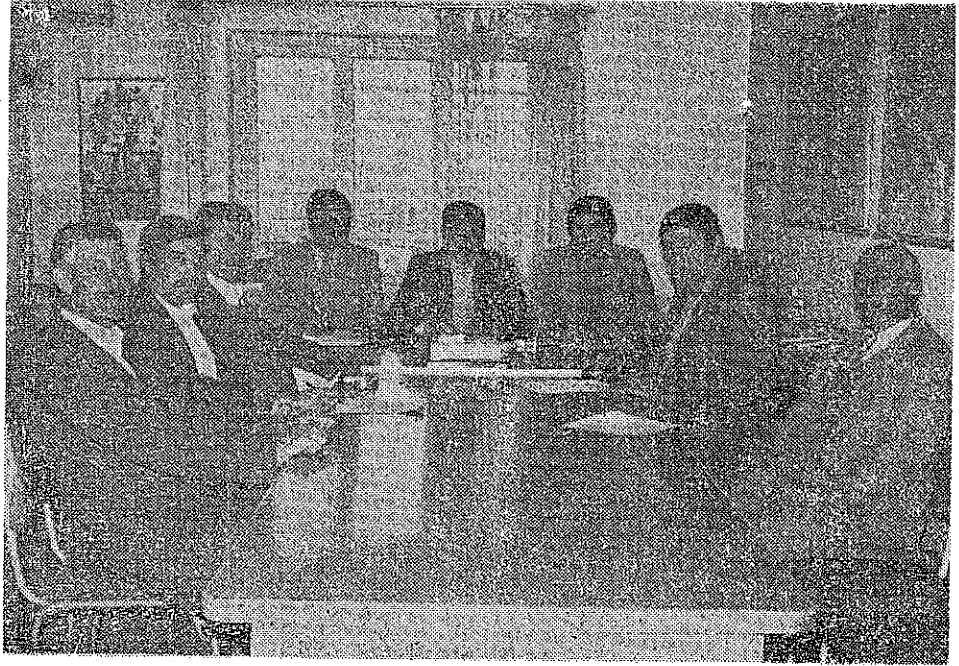
Fabrika yakınındaki stadyumda yapılan maçlar hayli ilgi toplamaktadır. Geçtiğimiz yıllarda, Ankara Birinci Amatör Küme Şampiyonluğuna ulaşmış takımdan, çok kıymetli futbolcular yetiştirmiştir. Kulüp, şimdilerde sadece futbol alanında faaliyetini yürütmeye çalışmaktadır.

Stadyumu fabrikaca, bir tribün yapılması zaruret olarak gözükmektedir. Milli bayramların da yapıldığı bu stadyumun Elmadağ gençliğinin yetişmesinde mühim bir fonksiyonu vardır.

ELMADAĞ'DA SENDİKALAR :

İçimizde M. K. E. Barut Fabrikası ile Baştaş Çimento Fabrikası gibi büyük işçi istihdamı sağlayan iki dev kuruluş bulunmaktadır.

Bunlardan Barut Fabrikasında bulunan işçiler, Bağımsız Barut - İş Sendikası'na üye bulunmaktadır. Barut - İş Sendikası işçilere çeşitli hizmetler vermek gayreti içerisinde. Fabrikada işçi ve işveren beraberliği ile bu yürütülmeye çalışılmaktadır. Fabrikada çalışan bütün işçilerin üyesi olduğu bu sendika, müstakil bir binaya sahip bulunmaktadır.

Resim : Barut - İş Sendikası Yönetim Kurulu (1983)

Baştaş Çimento Fabrikasında bulunan işçilerde Çimse - İş Sendikasına üye bulunmaktadır. Çimse - İş Sendikası'nın Elmadağ'da bir şubesi bulunmaktadır. Toplam 385 işçinin çalıştığı bu fabrikada, vardiyeli çalışma yürütülmektedir. İşçilerden, 173'ü on yıldan fazla hizmeti, geriye kalanın da bir ilâ on yıl arasında hizmeti bulunmaktadır. 1982 yılında Baştaş'a 28 işçi işbaşı yapmış, buna karşılık 7 işçi işten çıkmıştır.

PTT

TELEFON REHBERİ

ELMADAĞ

1983

BELEDİYE E.S.O. ....☆	113	Hükümet Tabibliği	31
S. S. KURUMU	59	Orta Okul Müdürlüğü	33
DEVLET HASTAHANESİ 31 - 41		İlk Öğretim Müdürlüğü ...	35
D. D. YOLLARI	97	Veterinerlik	38
İTFAİYE	2	Sağlık Merkezi	41
İTFAİYE	20	Tapu Sicil Muh.	43
HÜKÜMET KONAĞI .....☆	501	Tekel Memurluğu	44
» » .....☆	502	Jandarma Kom. Evi	48
» » .....☆	503	Kaymakamlık Yazı İşleri ...	51
EMNİYET AMİRİ	67	Lise (Muavinler)	56
POLİS KARAKOLU	70	Cumhuriyet İlk Okulu	58
JANDARMA KARAKOLU	14	Namık Kemal İlk Okulu ...	63
Kaymakamlık	3	Emniyet Amirliği	67
Kız Meslek Lisesi	9	Polis Karakolu	70
Cumhuriyet Savcılığı	12	Nüfus Memurluğu	78
Atatürk İlk Okulu	13	Üçevler İlk Okulu	89
Jandarma Kom.	14	Maliye Saymanlık	105
Cumhuriyet Savcı Evi	16	Barut İlk Okulu	107
Mal Müdürlüğü	26	İlçe Seçim Kurulu	481
Kaymakam Evi	27	Endüstri Meslek Lisesi	482
Halk Eğitim Merkezi	28	Endüstri Meslek Lisesi	188
Ziraat Müh.	30		

P T T
E L M A D A Ğ T E L E F O N R E H B E R İ
1 9 8 3

A	
Akın Mehmet Ev	213
Akın Nizamettin Ev	324
Akın Nizamettin Ev	354
Akın Ömer Ev	492
Altınbaş İsmet Ev	391
Altıparmak Dursun Ev	446
Altıparmak Veysel Ev	369
Aslan Hakkı Ev	297
Ağırbaş Bekir İş Y.	102
Ağırbaş Bekir Ev	219
Akbank Srv.	127
Akbank Müdür	128
Akbaba Bahattin Ev	319
Akbaba Mevlüt Ev	262
Akbıyık Ali İş Y.	173
Akbıyık Arif Ev	361
Akbıyık Gül Ev	284
Akbıyık Mevlüt Ev	140
Akbıyık Mustafa Ev	347
Akdemir Osman İş Y.	171
Akpınar Halil Ev	269
Akşoy Mustafa Ev	214
Aktı Alpaşlan Ev	407
Aktı Hasan Hüseyin Ev	68
Aktuğ Ekrem Ev	217
Akkuzuluoğlu Muzaffer Ev	280
Alçıkaya Hâlis Ev	307
Alçıkaya Rahim Ev	303
Almaz Ramazan Ev	159
Altıntaş Yusuf Ev	256
Aracı Aysel Ev	228
Aracı Hakkı Ev	297
Aracı Ömer Ev	288
Araz Durmuş Ev	362
Araz İsmet İş Y.	156
Aslan Musa Ev	352
Aşkın Ali Ev	178
Aşkın Tuna Ev	423
Atak Sabri İş Y.	74
Atakan Erol Ev	164
Atatürk İlkokulu	13
Ateş Hayati Ev	335
Atmaca Mehmet Ev	111
Ayaz Mustafa Ev	253
Aydın Arif Ev	291
Aydın Mehmet İş Y.	150
Aysel İsmail Ev	364
Avcı Kasım İş Y.	339
B	
Baştaş Çimento Fab. Santral	45
Baştaş Çimento Fab. Santral	47
Barut Fab. Santral	2
Barut Fab. Santral	20
Barut Fab. Tüketim Koop.	151
Barut İlkokulu	107
Barut - İş Sendikası	50
Balcı Ramazan Ev	470
Bağcı Satılmış Ev	165
Balçık Mustafa Asım Ev ...	290
Başokçu Mehmet İş Y.	378
Bayram Şahin İş Y.	439
Bayrak Mehmet İş Y.	85
Bayındır Osman Ev	110
Bayındır Osman İş Y.	230
Baysal Ali İhsan Ev	304
Baysal Nazife Ev	367

B			
Baysal Nurettin Ev	341	Çalış Bayram Zekat Ev	148
Belediye Santral	475	Çalış Behzat İş Y.	15
Belediye "	17	Çalış Şevki İş Y.	80
Belediye Saymanlık	113	Çam Ömer İş Y.	274
Berber Mehmet Ev	441	Çay - Kur	196
Berber Mustafa Ev	435	Çavdar İbrahim Etem Ev ...	315
Berber Recep İş Y.	143	Çavdar Perihan Ev	65
Biçer Erdem Ev	400	Çetin Mümtaz Ev	410
Biçer Hüseyin Ev	401	Çiçek Selahattin Ev	232
Bilecen Bahri İş Y.	4	Çiçek Selahattin İş Y.	368
Bilecen Bahri Ev	90	Çimise - İş Sen.	149
Bilecen Bilecen İş Y.	234	Çolak Reşat Ev	463
Bilecen Bahri Ev	283		
Bilecen Bahri İş Y.	385	D	
Bilecen Mehmet Ev	409	Demir Mehmet Ev	141
Bilecen Mustafa İş Y.	167	Demirci Mahmut Ev	477
Bilecen Mustafa Ev	450	Demirkan Alaattin Ev	237
Bilecen Ziya İş Y.	130	Diyarçı Mustafa Ev	495
Buluş Mehmet Ev	183	Dağ - San Çivi Tel San. ...	275
Bulut Sadullah Ev	158	Dağ Ali Ev	421
Büyüksahin H. Mehmet Ev	276	Dağlı Mihriban Ev	312
Büyükalçıkaya Abdullah		Dağ - San Çivi Tel San. ...	421
İş Y.	57	Dalmış Hacı Mustafa Ev ...	465
Büyükgök Hacı Ev	342	Dalmış Nalan Ev	436
		Demir Mehmet İş Y.	115
		Demir Mehmet Ev	141
		Değer Sürmelibey Ev	417
		Değerli Arslan Ev	431
		Değerli Kıymet Ev	302
		Değerli Nuh Ev	393
		Demirağ Fazlı Ev	273
		Demirağ Hüseyin Cahit Ev	372
		Demirağ Kazım Ev	429
		Demirağ Ünver Ev	229
		Demirci Adem Ev	306
		Dikeç Ahmet Ev	327
		Dikeç Arif Ev	162
		Dikeç Mehmet Ev	416
		D. D. Y. Gar Şefliği	97
		Dinler Mevlüt İş Y.	96
		Dirgen Gazi Ev	386
		Doğan Ali Ev	437
C - Ç			
Cumhuriyet Savcılığı	12		
Cumhuriyet Savcılığı Ev ...	16		
Cemiyet T. İşçi Em.	109		
Cansever Özgen Ev	318		
Cantürk Zehra Ev	331		
Ceylan Ahmet Remzi Ev ...	350		
Ceylan Mehmet Ev	136		
Cumhuriyet İlkokulu	58		
Canlı Bekir Ev	285		
Çataltepe Tahir Ev	394		
Çete Hüseyin Oğuz İş Y. ...	169		
Çetin Akif Ev	487		
Çalı Haydar Ev	263		
Çalı Rıza Ev	62		
Çalı Şakir Ev	272		

ELMADAĞ

Doğan Nuri İş Y.	145	Gıcılı Hüseyin Ev	493
Doğangün Sabahat Ev	462	Güleç Fikret Ev	382
Doğruol Kazım Ev	180	Gönül Münevver İş Y.	22
Dokuyucu Nedim Ev	98	Gün Mehmet Ev	246
Durmuş M. Selami Ev	233	Gün Mevlüt Ev	252
Dursun Fevzi Ev	205	Gündem Ahmet Ev	336
Durmuş Üzeyir Ev	222	Gündem İbrahim Ev	484
Duvarcı Muzaffer Ev	330	Güngör Tamer Ev	326
Dülger Şerafettin Ev	129	Gültekin M. Mazlum Ev ...	461

E - F

Emniyet Amiri	67	Güzel Tayyar Ev	225
Emniyet Polis Karakolu ...	70	Gençtürk Ertuğrul İş Y. ...	426
Endüstri Meslek Lisesi	188	Gençtürk Ratıp İş Y.	138
Endüstri Meslek Lisesi	482	Gençtürk Ratıp Ev	189
Erdem Tahir Ev	489	Güç Ali İhsan Ev	323
Erdoğan Behçet Ev	468	Güleç Fikret İş Y.	328
Erseymen Satılmış Ev	293	Güleç Hüseyin İş Y.	152
Efe Yaşemin Ev	388	Güllüdere Mehmet İş Y. ...	260
Eldem İsmail Ev	135	Güleç İsmet Ev	376
Eldem Kazım İş Y.	19	Güçtürk Ayşe Ev	349
Eksi Nusret Ev	396-82	Gün Veli Ev	121
Eksioglu Çetin İş Y.	46	Gündem Ahmet Ev	336
Eysen Mehmet Ev	473	Güngör Mehmet Ev	124
Er Nejmaddin Ev	276	Gökçe Mehmet Ev	433
Erdem Ramiz İş Y.	132	Gökçe Naciye Ev	95
Erdem Ramiz Ev	279	Gökçe Sadık Ev	117
Erdem Şinasi Ev	287	Gönül Münevver İş Y.	22
Erdoğan Hacı Ahmet İş Y.	428	Görgülü Elvan İş Y.	466
Erkan Ertuğrul İş Y.	81	Görgülü Musammer Ev	383
Erkan Türkan Ev	99	Gülbüz Bünyamin Ev	381
Esen Ali İhsan Ev	207	Gürel Nail İş Y.	92
Eser Behzat Ev	277	Güven Ahmet Ev	264
Esmir Yıldırım Ev	365	Güven Bahattin Ev	454
Eldem Ali Ev	289	Güven Mehmet Ev	198
Evin Zeki Ev	52	Güven Selahattin Ev	366
Fidaner Mustafa Ev	471	Güzel Ekrem Ev	220

G

Genç Ali Ev	479	H	
		Haskılıç Mevlüt Ev	496

ELMADAĞ

Haydar Ali Ev	146	Karayel Beşir Ev	226
Hekimoğlu Zafer İş Y.....	55	Kaplan Seyit Ahmet Ev ...	42
Hekimoğlu Zafer Ev	73	Kaplan Azmi Ev	119
Hüner Ahmet Ev	259	Kaplan Bünyamin Ev	414
Halk Bankası Srv.	131	Kaplan Cemile Ev	360
Halk Bankası Müdür	157	Kaplan Leyla Ev	147
Halk Bankası Müdür Ev ...	161	Kaplan Kasım Ev	247
Halk Eğitim Müdürlüğü ...	28	Karaaslan Ali Osman İş Y.	69
Hanoğlu Münir Murat Ev	76	Karaaslan Duran İş Y.	36
Hastahane	41	Karaaslan İbrahim Ev	134
Hükümet Tabibliği	31	Kavas İsmail İş Y.	125
Haskılıç Rahim Ev	216	Kaymakam Makamı	3
Hüner Sadık Ev	86	Kaymakam Lojmanı	27
Hüner Yelçin İş Y.	53	Kale Bayram Ev	236
Hüner Yaşar Ev	137	Kale Hasan Ev	459
Hicret Kuyumcusu	94	Kale Seyit Ev	235
		Karakuzu Ali Ev	206
		Karakuzu Halit Ev	202
		Karataş Satılmış Ev	186
		Karaduman Dursun İş Y. ...	185
		Kaya Hüseyin Ev	170
		Keskin Hasan Ev	314
		Kerse Arif Ev	240
		Kement Nevzat Ev	469
		Keser Mesut Ev	346
		Kerse Ali İhsan Ev	434
		Keser Ali Ev	451
		Kıvanç Zafer Ev	71
		Kız Meslek Lisesi	9
		Kıvrak İsmet Ev	453
		Kırmızı İplik Hamit İş Y. ...	108
		Küçükkale Ali İhsan	372
		Küçükkale Mevlüt Ev	133
		Küçükkaraca Adil Ev	333
		Küçükkorhan Seyit Battal Ev	334
		Kurt Nazmi Ev	323
		Kutlu Bekir Ev	398
		Kutlu Hüseyin Ev	399
		Kurt Duda Ev	413
		Küçükbağcı Yılmaz İş Y. ...	481

İ - J

İlçe Jandarma Kom.	14
İlçe Jandarma Kom. Evi ...	48
İlköğretim Müdürlüğü	35
İnzibat Kom.	160
İpek Ali Ev	359
İpek Mihriban Ev	467
İş Bankası Srv.	61
İş Bankası Srv.	64
İş Bankası Müdür	66
İlçe Seçim Kurulu	481
İnan Mehmet Ev	114
İmamoğlu Arif Ev	209

K

Karabayı Selami Ev	478
Karaca Ziya İş Y.	168
Karaca Ziya Ev	310
Karademir Nazım Ev	295
Karaköse M. Celal Ev	321
Karayel Beşir Ev	226

Küçük Nejmi Salih İş Y. ...	490	Necati Yoldemir Ev	406
Küçük Karagöz Mehmet Ev	316	Namık Kemal İlkokuğu	63
Küçük Seymen Ömer Ev ...	302	Noter	195
Kurt Arif Ev	91	U - Ü	
Kurt Muzaffer İş Y.	84	Uğur Mehmet Ev	463
Kurt Ömer Ağa Ev	328	Uğur Mehmet	445
Kutlu Osman Ev	227	Uğur Adem Ev	305
Kutlu Arif Ev	296	Uğurlu Şerafettin Ev	448
Kutman Filiz İş Y.	126	O	
Kuzu Salih İş Y.	126	Onay Berat Ev	268
Kıvrak Mehmet Ev	397	Onay İhsan Ev	190
Kıvrak Ömer Ev	309	Or Satılmış Ev	257
Kıbar Bilal Ev	430	Oktay Fahri İş Y.	5
Kıbar Mustafa Ev	265	Ö	
Küçükbağcı Fevzi Ev	239	Özbey Adil Ev	338
Küçükbağcı Halil İş Y.	242	Özbey Cavit Ev	184
Küçükceylan Mevlüt Ev ...	254	Özbey Hamit Ev	112
Küçükkaraca Ali İş Y.	357	Özakın Kemal Ev	480
Koçer Mehmet İş Y.	98	Özdemir Satılmış Ev	332
Koçer Mehmet Ev	464	Önemli Mehmet Ev	278
Koçer Hamdi Ev	250	Özel İdare	24
Korkmaz Nisan İş Y.	353	Özcan Osman İş Y.	172
Körpe Duran Ev	322	Özdemir Aydemir İş Y.	7
Kurt Abuzer İş Y.	153	Özdemir Aydemir Ev	116
Lise Ortaokul Müdürlüğü ...	33	Öge Necmettin Ev	243
Lise Muavinler	56	Öge Necmettin İş Y.	370
M - N			
Manav Mehmet İş Y.	32	Özel Mualla Ev	11
Manav Mehmet Ev	344	Özel Musa İş Y.	23
Mal Müdürlüğü	26	Özel Musa Ev	472
Mal Müdürlüğü	105	Özer Döne Ev	201
Metin Necmettin Ev	488	Özgeçen Zeki Fuat Ev	221
Manav Ömer Ev	424	Özgen Erol Ev	348
Mazacı Şazi Ev	218	Özyen Muhittin Ev	345
Meral Adil İş Y.	83	Özgen İbrahim Ev	87
Meral İkrām İş Y.	415	Özgürlük Şahin Ev	458
Metin Necmettin İş Y.	118	Özkaraduman Perihan Ev ...	194
Müftülük	40	Öztekin Hüseyin İş Y.	419
Nüfus Memurluğu	78		

Öztekin Hüseyin Ev	420	Seyyar Aynur Ev	405
Öztekin İrfan Nuri Ev	212	Seyyar Mehmet Ev	411
Öztekin, Kıymet Ev	72	Sungur Semiha Ev	384
Öztürk Orhan Ekrem İş Y.	139	Sobay Rüstem Ev	308
Öztürk İbrahim Ev	179	Soner Nurettin Ev	404
Öztürk Hasan Ev	248	Sümerbank Satış Mağazası	182
Özel İdare Memurluğu	24	S. S. Taşıyıcı Koop.	231
P - R		Seymen Hayati Ev	311
Palkurt Selami Ev	261	Soydan Ahmet Yahya Ev	301
Pehlivan Adil Ev	88	Şahin Nuri Ev	267
Pehlivan Gülser Ev	377	Şahinkoç Güngör İş Y.	122
Poyraz Nurettin Ev	286	Şanlı Nurettin Ev	334
Poyraz Bayram Ev	324	Şahinkoç Semih Ev	485
Poyraz Embiya Ev	387	Şahin Nuri Ev	267
Roket Fab.	120	Şeker Abdullah Ev	384
Rol Mustafa Ev	299	Şeker Sait İş Y.	123
S - Ş		Şık Mevlüt Ev	317
SSK Sağlık Merkezi	59	Şoförler Derneği	494
Sağlık Ekrem Ev	215	Şimşek Matbaası	
Sağlık İsmail Ev	103	T	
Sağlık İsmail Ev	200	Tapu Sicil Muhafızlığı	43
Sağlık Muzaffer Ev	455	Tarım Kredi Koop.	60
Sarıbıyık Duran Ev	449	TEK Trafo	8
Sancak Ahmet Ev	187	Tekel Memurluğu	44
Sarıyağ Nazım Ev	499	Tekel Mehmet Ev	224
Sabit Mehmet Ev	244	Tekin Ali İş Y.	163
Sancak Ahmet Ev	187	Tekin Ali İhsan Ev	294
Sarıbıyık Duran İş Y.	144	Tekin Ahmet Ev	403
Sarıbıyık Hüseyin Ev	395	Tetik Mehmet Ev	191
Sarıtaş İbrahim Ev	313	Tiftik Yapağı Koop.	176
Selen Mahmut Ev	374	T. İşçi Emeklileri Cem.	109
Selen Seyfi Ev	270	Tekiner Osman Ev	245
Seymen Mehmet Ev	358	Tandoğan Sabahattin Ev ...	276
Seymen İbrahim Ev	447	Tokgöz Turan Ev	104
Seymen Yakup Ev	457	Tonbaz Recep Ev	375
Seymen Ali İhsan İş Y.	154	Tokat Ramazan Ev	460
Süzener Hüseyin Ev	355	Tosun Sema Ev	377
Selvitop Ziya İş Y.	292	Tiryaki Hacı Ev	29
		Tiryaki Veysel Karani Ev ...	456

Toker Mehmet Ev	487	Yeşildere Adem İş Y.	208
Tulgay Hilmi İş Y.	486	Yıldırım Mevlüt Ev	175
U - Ü			
Utlu İbrahim İş Y.	6	Yıldırım Muzaffer Ev	340
Uysal Münevver Ev	106	Yağcı Metin Ev	351
Uz Ali Rıza Ev	174	Yağcıoğlu Mehdi Ev	418
Uz Ali Rıza	179	Yağcıoğlu Raşit Ev	440
Uz Hasan Hüseyin Ev	379	Yalçın Şengül Ev	343
Uz Gülsen Ev	249	Yalçınkaya Gani İş Y.	166
Uz Mehmet Ev	54	Yalçınkaya Gani İş Y.	281
Uzun Bayram Ev	371	Yalçınkaya Gani Ev	281
Uzun Hüseyin Ev	298	Yapı ve Kredi Bankası Srv.	75
Ulusoy Ekrem Ev	452	Yapı ve Kredi Bankası Müd.	77
Un Mustafa Ev	483	Yapı ve Kredi Bankası Müd.	
Uzun Hüseyin Ev	498	Lojmanı	79
Uygunel Vejdî Ev	402	Yavuz Mustafa Ev	329
Üiker Seyfettin Ev	18	Yavuz Muzaffer Ev	340
Ün Mustafa Ev	444	Yavuz Nurettin Ev	320
Ün Satılmış Ev	432	Yaz Satılmış Ev	427
Üstün Satılmış Ev	210	Yener Mehmet Ali İş Y. ...	412
Üzümcü Behiye Ev	356	Yenice Mehmet Nuri Ev ...	266
Üzümcü İsmail Ev	425	Yıldız Ahmet Ev	203
Ünal Satılmış İş Y.	390	Yıldız Ahmet İş Y.	204
Ürper Fatma Ev	474	Yıldız Satılmış Ev	199
Üçevler İlkokulu	89	Yılmaz Recep Ev	300
Ünsal Zeki Ev	155	Yiğit Haydar Ev	408
V			
Vanhoğlu Mustafa Yılmaz		Yiğit Yaşar İş Y.	251
Ev	225	Yiğit Yaşar Ev	422
Veteriner Hekimliği	38	Yoldemir Ahmet Ev	442
Y			
Yalçın Selim Ev	380	Yoldemir Mehmet Ev	37
Yaman Ali Ev	241	Yoldemir Halise İş Y.	49
Yargıçoğlu Şeyika Ev	181	Yoldemir Necatî İş Y.	177
Yaz Satılmış Ev	427	Yoldemir Nihat Ev	363
Z			
		Ziraat Bankası Müdür	10
		Ziraat Bankası Srv.	34
		Ziraat Bankası Srv.	39
		Ziraat Bankası Müd. Loj. ...	25
		Ziraat Mühendisliği	30
		Ziyafet Halil Ev	438

P T T
H A S A N O Ğ L A N T E L E F O N R E H B E R İ
1 9 8 3

A

Babayağmur Abdullah ...	34
Bağcıoğlu Muharrem	83
Bahçeci Hasan	183
Bakiş M. Ali Marangoz ...	43
Balcı Ahmet	30
Balcı Halil	49
Balcı H. Ali	247
Balcı Hasan	60
Balcı İsmail	179
Balcı Sebahattin	199
Bahbey Lütfü Ev	177
Bahbey Şerafettin	21
Balta Nesrin	86
Baran İsmet	114
Başer Abdurrahim	174
Başlangıç Ziya	14
Bayar Yurdagül	245
Baysal Sait	65
Becanim Seyit Ali	54
Belediye Başkanlığı	6
Belediye Başkanlığı Başkan	231
Benzo Kimya Asit Fabrikası	23
Balıkçı Ahmet Ev	238
Balıkçı Ahmet İmalathane	42
Bilecen Bahri	122
Bilgi Ahmet	79
Bingöl M. aKsm	248
Boz Haydar	189
Bozkurt Yasin	145
Bozkurt Zakir	193
Büyükeksi Cevat	66
Büyükeksi Rifat	28
Büyükpoyraz Ahmet Ev ...	74
Büyükpoyraz Ahmet Yzhn. ...	44

B

Babadağ Dede	182
Babadağ Hasan	68
Babadağ Bahri	170
Babadağ Selahattin	176

HASANOĞLAN

C - Ç			
Cerit Selami	232	Elbas Ali	149
Çağlayan Hasan Ev	24	Elber Halime	35
Çağlayan Hasan Bahçe	22	Emek Mehmet	111
Çağlayan Hasan Yazıhane	116	Ener Muhsin	186
Çağlayan Hasan K. Ocak ...	131	Ercan Hamit	87
Çakıroğlu Nadi	112	Erdem Şinasi K. Ocak	133
Çalathı Rifat Dükkan	83	Erol Mehmet	90
Çalı Haydar K. Ocak	184	Erol Nezaket	98
Çalı Rıza K. Ocak	154	Eser Muammer	198
Çalış Behzat K. Ocak	205	Eserci H. Mehmet	157
Çalış Hasan	58	F	
Çalış İbrahim	178	Fidankök Ferhat	45
Çalış Mehmet	59	Fidankök Şakir	210
Çalkaya Hacı	40	G	
Çalkaya Kadir	113	Genç Fevzi	160
Çalkaya Ömer	67	Gezer Nihat	229
Çankaya Lütfiye	152	Gökkaya Şükrü	166
Çelebioğlu Ümit	33	Gültekin Osman	107
Çelik Murat	219	Gültekin Yaşar	147
Çetin Mehmet	146	Gündüz Mehmet	78
Çobanoğlu Veli Ev	195	Güven Halil	63
Çobanoğlu Veli İmalat hn.	20	Güven Hasan	50
Çulha Ali	236	Güven Mehmet	239
Çulha İsmail	246	Güzelel Hüsniye	15
D		H	
Demir Ahmet	119	Harmanlı Mehmet İmalathn.	204
Demir Mehmet	75	Hastürk Tüketim Koop	172
Demiray Nail	110	Hıncal Ali Osman	125
Diñçgören Mediha	37	İ - J	
Divrikli Sait	81	İmamaoğlu Ali	202
Doğan Bedri	225	Jandarma	147
Doğanlı Kemal	229	K	
Dülger Hüseyin	188	Kahraman İsmail	76
E		Karabali Selemi	226
Ecer Ercan	233	Karaca Abdülkadir	105
Ekşioğlu Nazım	196		

Karaca Sabri	167		
Karakuş Mustafa	214		
Karapınar Mehmet	123		
Karapınar Veysel	91		
Kartal İsmail	148		
Kayar Kadir	162		
Kelek Yunus	41		
Kısa Mehmet	132		
Koç İsmail	192		
Köse Hakkı	142		
Köşmen Mustafa	215		
Köylüoğlu Hacı İsmail	121		
Köylüoğlu İbrahim	129		
Köylüoğlu İsmail Hakkı	57		
Küçükkeşi Ahmet	103		
Küçükkaraca Dede	31		
Küçükkaraca Emine	64		
Küçükkaraca Hacı	69		
Küçükkaraca Hasan	164		
Küçükkaraca İ. Etem	209		
Küçükkaraca Tevfik	173		
Küçükterkan Metin	120		
Küçüktüysüz Hasan	55		
Külâh İzzet	175		
Küpeli Bülent	221		
Küpeli Zeki	39		
Küçükkaraca Osman	141		
Köylüoğlu Hasan	240		
M			
Maden Atabey	185		
Mantar Sabri	201		
Maraşal Çakmak İlkokulu	7		
Meraklı Ahmet	53		
Meraklı Fahrettin	102		
Mertoğlu Latif	165		
Mertoğlu Nurettin	187		
Metin Durmuş	243		
Makımsan	56		
N			
Nazlı Hikmet	77		
Nazlı Mehmet	52		
O - Ö			
Ocak Mehmet	203		
Odabaşı Yıldız	159		
Olgun Mustafa	26		
Olgun Mustafa	244		
Onay Kemal K. Ocak	223		
Orçin İbrahim	130		
Ortaokul Müdürlüğü	18		
Öğretmenler İlkokulu	194		
Özcan İsmail	213		
Özcan Osman	126		
Özdemir Celalettin	220		
Özdemir Nizamettin	144		
Özer Cevdet	135		
Özel Ruhi	8		
Özgül Halil	163		
Özgül Süleyman	168		
Özgül Yaşar	206		
Özkök İbrahim	70		
Öztürk Fikret	38		
P - R			
Parmaksız İsmail	237		
Parmaksız M. Ali	235		
Pekşen Hakkı	227		
Polat İlyas K. Ocak	124		
Pratik Kız Sanat Okulu	19		
T			
Tapan Mehpere	118		
Tarım Kredi Koop.	4		
Taşandır Hasan Paşa	200		
Taşandır Haydar	250		
Taşandır Mecit	234		
Taylan Ali	73		

Tekışık H. Hüsnü	16	U - Ü	
Tekin Veysel	17		
Tekiner İzzettin K. Ocak ...	222	Uğurlu Hacı	156
Tekkaya İrfan	104	Ulusoy Necati	128
Temel Mehmet	212	Uruş İbrahim	161
Terzi Salih Ev	180	Üçgül İsmail	158
Terzi Salih K. Ocak	136	Ünal Hüseyin	108
Terzi Salih	218	Ünsal Nuri Okan	27
Tezcan Ömer	190	Üstün Mehmet	216
Tokluoğlu Osman	127	Üstüner Mehmet	88
Tülek İbrahim	155	Üzümcü Ahmet	115
Tülek Sadık	217	Üzümcü Osman	134
Tülek Zafer	36		
Tümer İbrahim	150	V - Y	
Tüysüz Zekerriya	171	Vural Kemal Dükkan	94
S - Ş		Yağcı Ali	191
Sağlık Ocağı	230	Yağcı İbrahim	109
Samancı Naci İmalat hn. ...	207	Yağcı Muhsin	12
Sezgin İsmail	80	Yeşiltaş Fikret	97
Sönmez Cahit Marangoz ...	71	Yıldız Tahsin	61
Sümer Orhan Cahit	153	Yılmaz Nazım	62
Sürsavur Esat	151	Yaman Halil	47
Sümer Seyit	241		
Şahin Battal	117	Z	
Şahin Halil	169	Ziraat Bankası	10
Şahin Himmet	106	Ziraat Bankası Md. Ev	11
Şahin Muammer	48	Ziraat Bankası Mutemedi ...	72
Şare Alişen	95	Zorgeçen Turan	85
Şentürk Kamil	249		

**ÇALKAYA
KİREÇ SANAYİİ**

**HASAN ÇAĞLAYAN
ve Oğulları**

Fabrika :

Hasanoğlan, Çal Mah.
No : 34. Tel : 131 Ev : 24

Yazıhane :

Ulus, Posta. Cad. 28/46 - 48
(Ege Han 2. Kat) ANKARA

Tel : 24 59 60 - 11 70 02

**TEKİNERLER
KİREÇ SANAYİİ**

İZETTİN TEKİNER

Hasanoğlan Tel : 222

Elmadağ Ev Tel : 245

**KARADENİZ
KİREÇ SANAYİİ**

SALİH TERZİ

HASANOĞLAN

İş Tel : 136

Ev Tel : 180

**HİSARKAYA
KİREÇ SANAYİİ**

İLYAS POLAT

Hasanoğlan Tel : 124

Ev/Ankara Tel : 16 74 15

S E D E F
KİREÇ SANAYİİ

Behzat Çalış - Fevzi Dursun

Behzat Çalış Ev Tel : 205

Hasanoğlan Tel : 205

Elmadağ Tel : 205

Dadaşlar Ekmek Fb. No : 82

ELMADAĞ

KARDEŞLER
KİREÇ SANAYİİ

RIZA ÇALI

Hasanoğlan Tel : 154

Elmadağ Ev Tel : 62

Ş A R K
KİREÇ SANAYİİ

M. Ali Bakış - Kemal Önay

HİSAR MEVKİİ

Hasanoğlan Tel : 223

> Ev Tel : 43

Ç A L I
KİREÇ SANAYİİ

HAYATİ ÇALI

Hasanoğlan Tel : 184

Elmadağ Tel : 260

E R D E M
KİREÇ SANAYİİ

ŞİNASİ ERDEM

Hasanoğlan Tel İş : 133

Elmadağ Tel : 5

Ankara Tel : 21 86 87

GÜVEN BAKKALİYESİ

Mehmet Aksoy Taşgır

Tel İş : 92 Ev : 93

HASANOĞLAN

KEMAL YEŞİLTAS
ve Oğulları

HASANOĞLAN
TANZİM SATIŞI

İstasyon Cad. No : 16

Tel : 97

HASANOĞLAN

HALICIOĞLU TİCARET

Abdurrahman Kırmızıiplik

Yenice Mahallesi Okul Sok.

No : 35 **ELMADAĞ**

**ARKADAŞ GALERİ
NECMETTİN METİN**

VE

**MEHMET BİLECEN
AYGAZ VE EV
CİHAZLARI BAYİİ**

Aygaz Ocak ve Fırınları,
Televizyon, Buzdolabı, Çamaşır Makinası, Elektrik Süpürgeleri, Dikiş Makinası, Bisiklet, Mوبilet, Şöben, Termosifon, Radyo, Teyp, Her Kalite ve Büyüklükte Kovalı Kovalsız Sobalar ve Bilumum Halk Mobil-ya Çeşitleri.

İstasyon Mahallesi Altınbaş
Sokak No: 4 Tel : 118

ELMADAĞ

BAŞKENT KABLO

BAYRAM KALE

Ülkemizin En Kaliteli kabloları Çeşitli çap ve uzunluklarda, en iyi kablo İl-Çemizde «Başkent Kablo» Fabrikasında üretilmektedir.

YAVUZ MÖBLE GALERİ

NECATİ YOLDEMİR

Elektrikli Ev Aletleri ile

Tel : 177

Hizmetinizdedir.

ELMADAĞ

**EMNİYET
GIDA PAZARI**

MUSTAFA BİLECEN

Her Çeşit Gıda Maddeleri
Züccaciye, Oyuncak, Mektep Çantası ve Valiz - Bavalı Çeşitleri Kırtasiye, Hır-davat Çeşitleri ile

★ KALİTELİ olarak
★ UCUZ ve

Hizmetinizdedir.

Tel : 167

İstasyon Caddesi 60/E

ELMADAĞ

DİLEK TİCARET BAHRİ BİLECEN'İN

Elmadağlılara Getirdiği yenilikler :

SAYIN MÜŞTERİLERİMİZİN DİKKATİNE

Düğün Yapacak Müşterilerimize Müjde

Komple Düğün Mobilyası alan müşterilerimize % 10 ÖZEL İskonta yapılır ve yanısıra çeşitli hediyeler verilir.

Müşterilerimizin aldıkları eşyalar evine veya köyüne kadar servis arabamızla BEDAVA götürülür.

* *Fiyatta Ucuzluk - Ödemede Kolaylık - Çeşitte Bolluk
Kalitede Titizlik - Hizmette Anlayış.*

Kendi seçeceğiniz taksitlerle, (RENKLİ TELEVİZYON-
LAR).

Halı, Mobilya çeşitleri ; Büfe, Gardolap, Koltuk, Kanepeler, Sehpa, Dikiş makinası, Radyo, Televizyon, Teyp, Arçelik Buz Dolabı, Çamaşır makinası, Elektrik Süpürgesi, Televizyon kabinleri, Ocaklar, Fırınlara, Sandalye ve Masa Çeşitleri Peşinatsız Taksitlerle Dilek Ticaret Bahri Bilecen de.

* *131 Otomobilleri - Fiat Traktörleri - Fiat Kamyon,
Fiat Otobüsleri.*

* *BMC. Kamyonları - BMC. Kamyonet - BMC. Minibüs -
Leyland Traktörleri.*

Her türlü ihtiyaçlarımız Taksitle Dilek Ticaret Bahri Bilecen'de istenilen mobilya çeşitleri isteğe göre hususide yaptırılır ve sipariş kabul edilir. Mağazamıza uğramanız menfaatiniz icabıdır, mutlaka uğrayınız.

Dilek Ticaret Bahri Bilecen İstasyon mahallesindedir.

Adres : Dilek Ticaret
İstasyon Caddesi No. 23

Dilek Ticaret
BAHRİ BİLECEN

☎ : 4 Elmadağ - Ankara
: 234

İLLER BANKASI

2276'sı Teknik Olmak Üzere 3809 elemanı ve 20 Milyar Liralık mali gücü ile İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köylerin :

HARİTA

İMAR PLANI

İÇME SUYU

KANALİZASYON

ELEKTRİK

TURİSTİK TESİSLER

SOSYAL TESİSLER

GIDA SANAYİİ

TİCARİ TESİSLER

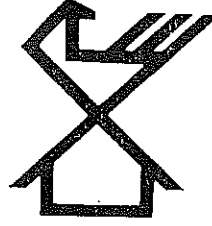
İDARE BİNALARI

ve çeşitli hizmetlerini gerçekleştirir ve ortak idarelere kredi sağlar. Yurt gerçeklerine uyarak ihtiyaçları tam olarak karşılayan kalkınmaya, 26 milyar liralık katkıda bulunan bu Banka, ilgililerin hayranlık duyduğu bir kuruluştur.

B İ B L İ Y O G R A F Y A

1. Ankara İl Yıllıkları 1965, 1973
2. Türkiye'de Meskûn Yerler Kılavuzu
3. Kentlerin Jeolojisi ve Deprem Durumu (Ahmet Tabban)
4. 25 Yıl Sonra Hasanoglan (Prof. İbrahim Yasa)
5. 50 Yıl Sonra Hasanoglan (Prof. İbrahim Yasa)
6. Atatürk Öğretmen Lisesi Brifing Notları - 1983
7. Stepde Ezan Sesleri/L'İslam en Union Sovietique (Çev : Nezih Uzal)
8. Seçerei Terakime/Türklerin Soy Kütüğü (Ebülгази Bahadır Han)
9. Ankara'nın 2 No. lu Şer'iyе Sicili (Halit Ogun)
10. Yenimahalle ve Kayadibi/Karşılaştırmalı Bir Köy Aras tırması (Dr. Erdoğan Güçbilmez)
11. Atatürk ve Seğmen Alayı (Enver Behnan Şapolyo)
12. Hemşehrimiz Atatürk (T. İş Bankası Yayını)
13. Kurtuluşun ve Cumhuriyetin Manevi Mimarları (Cemal Kutay)
14. Ankaram (S. Şeref Erdoğan)
15. Türk Halk Oyunları (Cemil Demirsipahi)
16. Cenup'ta Türkmen Oymakları (A. Rıza Yalman)
17. Kınalı Gelin (Nazile Demir)
18. Ankara Sancagında Nizamı Cedid (Musa Çadır)
19. Evliya Çelebi Seyahatnamesi
20. 1203 Ankara Salnamesi
21. Elmadağ Belediyesi not ve kayıtları
22. Hasanoglan Belediyesi not ve kayıtları.
23. Öğretmen Nazmi İpek'in tespitlerinden
24. Kınalı Gelin (Nazile Demir)

Türkiye Emlak Kredi Bankası
13 bölgemizde 15 modern
yerleşim merkezi kurdu.

**TÜRKİYE
EMLAK KREDİ
BANKASI**

"size avantaj sağlar"